

STALKING

Det usynlige fængsel

Rapportens samlede antal tegn
(med mellemrum & fodnoter): 262.946
Svarende til antal normalsider à 2400 tegn: 109,6

Anne Christine Nielsen, Studenummer: 20182889
Karoline Kunz Leerskov, Studenummer: 20184679

Vejleder: Gry Kjærdsdam Telléus

10. Semester, Psykologi,
Kandidatspeciale

Aalborg Universitet
Dato: 01-06-2023

Abstract

Stalking is a type of psychic violence, that entails a repetitive, intrusive and unwanted contact, involving harassment, following and surveillance of a specific targeted individual. The behavior is furthermore accompanied with implied or actual threat, or other behavior, that evokes fear or significant distress in the victim. Research regarding stalking remains largely atheoretical and the possible aetiological explanations for the behavior still needs to be explored. Furthermore, research on the area seems to have been focused more on questions regarding what characterizes the stalker, and the questions concerning the consequences the behavior produces for the victims. Therefore, this thesis will aim to address the question as to what can serve as a possible psychological explanation for the stalking phenomenon. Moreover, this thesis will be focused on what characterizes the stalkers as well as the victims, along with the questions of what consequences the behavior produces for the victims as well as the stalkers themselves. This aim and focus resulted in the following research question: "What is stalking, how can it be explained, and what psychological and social consequences can it have for the victim as well as the stalker?". The research question was sought answered through a qualitative method, using qualitative semi-structured interviews. The sample consisted of three psychologists working at Dansk Stalking Center. Subsequently, the interviews were analyzed via the template analysis method and the use of attachment and behavioral theories including functional analysis as well as further research in the field. The thesis concluded that stalking is a phenomenon that can be defined in many ways, although there is considerable overlap between the different definitions of the phenomenon. It was demonstrated that stalkers can be divided into five different types with different characteristics, cf. Mullen and colleagues' stalking typology. It was furthermore shown that the stalkers can be characterized by the fact that they tend to portray themselves as a victim, have an insecure attachment pattern (especially of an insecure-ambivalent type), have certain forms of psychopathology, and can have a variety of motivations. It can also be concluded that the victims of stalking form a very heterogeneous group, although, some potential demographic, individual and psychopathological characteristics can be pointed out. The victims can additionally be characterized by the fact that their previous experiences have led to the development of different strategies, abilities to set limits and attachment patterns, and that a certain cultural socialization may have led to certain characteristics across the victims. The thesis also demonstrated how

both attachment theory and behavioral theory including functional analysis can contribute with possible explanations for stalking in diverse, meaningful, and complementary ways. In addition, it can be concluded that the psychopathology seen in some of the stalkers can also be part of the explanation for stalking behavior. Based on the analysis of the informant's statements, it can be concluded that stalking can potentially be explained with the use of the stress-vulnerability model, or on the basis of the function that stalking has for the stalker. Additionally, it was demonstrated how a number of factors such as permissive thoughts and stalking as a form of addiction and/or compulsion can potentially contribute to the maintenance of stalking. With regard to the question concerning the consequences of stalking, it can be concluded that stalking can have many far-reaching and serious psychological and social consequences for both the stalkers and the victims.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
1. Indledning.....	1
1.1 Afgrænsning og begrebsafklaring	2
1.2 Specialeafhandlingens opbygning.....	2
2. Definitioner og forståelser af stalking	3
3. Demografisk data.....	5
3.1 Køn.....	5
3.2 Alder	6
4. Varighed.....	6
5. Relation mellem stalker og stalkingoffer.....	7
6. Stalkingadfærd.....	8
7. Typologi af stalking	9
7.1 Den afviste stalker	10
7.2 Den hævnerrige stalker	11
7.3 Den intimitetssøgende stalker	13
7.4 Den inkompetente stalker.....	14
7.5 Den psykopatiske stalker	16
7.6 Psykopatologi hos stalkertyperne	17
7.6.1 Den afviste stalker	17
7.6.2 Den hævnerrige stalker.....	18
7.6.3 Den intimitetssøgende stalker	18
7.6.4 Den inkompetente stalker	19
7.6.5 Den psykopatiske stalker	20
8. Offerprofil.....	21
8.1 Demografiske karakteristikker	21

8.2	Individuelle karakteristikk	23
8.3	Psykopatologi hos ofre	24
9.	Stalkingens konsekvenser for stalkerne	26
10.	Stalkingens konsekvenser for ofre	28
10.1	Psykologiske konsekvenser	29
10.2	Sociale konsekvenser	33
11.	Psykologiske teorier for stalking	35
11.1	Typologier	35
11.2	Enkelt-faktor teorier	35
11.2.1	Tilknytningsteori	36
11.2.2	Social læringsteori	36
11.2.3	Evolutionær teori	36
11.3	Multi-faktor teorier	37
11.3.1	Adfærdsteori	37
11.3.2	Integrative contextual developmental (ICD) model of male stalking	37
11.3.3	Coercive control theory	38
11.3.4	Relational goal pursuit theory	38
11.3.5	Integrated model of information processing	39
11.4	Kritisk analyse af teorierne	39
12.	Tilknytningsteori	41
12.1	Tilknytningsteori ift. stalking	44
13.	Adfærdsteori og funktionel analyse	46
13.1	Adfærdsteori og funktionel analyse ift. stalking	50
14.	Metode og metodologi	52
14.1	Kvalitative metoder	52
14.2	Positivism og non-positivism	53

14.3	Kvalitative interviews	55
14.4	Semistrukturerede interviews.....	56
14.5	Undersøgelserdesign.....	57
14.5.1	Afholdelsen af interviewene.....	57
14.5.2	Interviewguide	57
14.5.3	Transskribering.....	58
14.5.4	Analysemetode	58
14.5.5	Etiske overvejelser	59
15.	Analyse.....	60
15.1	Hovedtema: Stalkerprofil	60
15.1.1	Undertema: Fremstilling af sig selv som et offer.....	61
15.1.2	Undertema: Tilknytningsmønster	62
15.1.3	Undertema: Psykopatologi	63
15.1.4	Undertema: Motivation	64
15.2	Hovedtema: Årsagsforklaring.....	66
15.2.1	Undertema: Stress-sårbarhedsmodellen.....	66
15.2.2	Undertema: Funktionen af stalkingadfærden	68
15.2.3	Undertema: Vedligeholdende faktorer	70
15.3	Hovedtema: Konsekvenser for stalkeren.....	72
15.3.1	Undertema: Psykiske konsekvenser for stalkeren.....	73
15.3.2	Undertema: Sociale konsekvenser for stalkeren.....	74
15.4	Hovedtema: Offerprofil.....	75
15.4.1	Undertema: Tidligere erfaringer og bagage	76
15.4.2	Undertema: "Bestemt kulturel opdragelse".....	78
15.5	Hovedtema: Konsekvenser for offeret.....	79
15.5.1	Undertema: Psykiske konsekvenser for offeret	80

15.5.2	Undertema: Sociale konsekvenser for offeret.....	82
16.	Diskussion	83
16.1	Opsummering af analysens resultater	83
16.2	Diskussion og udfoldelse af særligt interessante temaer	84
16.2.1	Stalking som afhængighed og/eller tvangshandling.....	84
16.2.2	“Bestemt kulturel opdragelse”	87
16.3	Diskussion af de anvendte teorier	91
16.3.1	Mullen og kollegers stalking-typologi.....	92
16.3.2	Adfærdsteori og funktionel analyse	92
16.3.3	Tilknytningsteori	94
16.4	Diskussion af metoden	98
16.4.1	Metodologiske refleksioner	98
16.4.2	Validitet.....	101
17.	Konklusion.....	104
	Referenceliste	106

Bilag 1: Interview med informant 'A'

Bilag 2: Interview med informant 'B'

Bilag 3: Interview med informant 'C'

Bilag 4: Interviewguide

Bilag 5: Samtykkeerklæring

1. Indledning

De fleste har formentligt hørt om fænomenet stalking. I dag er det ikke ualmindeligt, at unge i sjov kommer med bemærkninger om, hvordan de "stalker" deres ekskæreste eller nye crush på de sociale medier. Stalking handler dog langt fra om, at man på uskyldig holder sig opdateret på sit crush eller sin ekskærestes sociale medieprofil. Stalking er derimod en omfattende form for psykisk vold, der indebærer gentagen, grænseoverskridende og uønsket adfærd bestående af chikane, overvågning og forfølgelse (Dansk Stalking Center, 2023, Hvad er stalking?; Social- og boligstyrelsen, 2022, Hvad er stalking?). Stalking er tilmed blevet kriminaliseret i flere lande, herunder Danmark jf. straffelovens § 242 (Dansk Stalking Center, 2021, Stalking-paragraf og udspil vedtaget). Mange har muligvis også kendskab til nogen, der er blevet stalket af deres ekskæreste, hvor der har været trusler eller anden adfærd involveret, der har medført en række problemer for offeret. Hvert år udsættes mellem 67.000 og 98.000 danskere nemlig for stalking, og knap hver tiende dansker angiver at have været offer for stalking på et tidspunkt i løbet af deres liv (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 1, 6; Jørgensen, 2013, p. 7f, 25). Tilmed viser forskning på tværs af 30 samples fra forskellige lande, at helt op mod hver femte person har angivet, at de har oplevet stalking på et tidspunkt i deres liv (Spitzberg, 2002, p. 265f). Stalking kan ydermere være utroligt invaliderende for offeret og medføre mange, alvorlige konsekvenser. Der ses eksempelvis flere tilfælde, hvor stalkingofre bliver sygemeldte fra arbejde og/eller får brug for professionel hjælp enten i form af politiet eller behandlere (såsom psykolog el. læge) som følge af stalkingen (Dansk Stalking Center & Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi Syddansk Universitet, 2022, p. 3; Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 21-23). Stalking er således et omfattende problem, der har en stor betydning for de involverede såvel som samfundet, der bruger mange ressourcer på at sætte ind overfor adfærden samt på at behandle de medfølgende konsekvenser. Til trods herfor mangler der en del forskning på stalkingområdet, som i høj grad stadig er uafklaret mht. spørgsmål såsom hvorfor nogen udvikler stalkingadfærd, og hvilke konsekvenser det kan have for de involverede parter (Parkhill, 2022, p. 563; Dressing et al., 2005, p. 168).

Denne specialeafhandling vil på baggrund af ovenstående have til formål at undersøge stalkingfænomenet, samt nogle af disse uafklarede aspekter mht. årsagsforklaring og konsekvenser. I den hidtidige forskning på området har der i høj grad været fokus på at finde frem til

karaktistikker ved stalkerne, og hvilke konsekvenser stalkingen kan have for offeret. Foruden at have dette fokus, vil forfatterne af denne afhandling derfor også forsøge at tippe vægtskålen en anelse ved tillige at undersøge nærmere, hvad der karakteriserer dem, der bliver ofre for stalking, samt hvilke konsekvenser det kan have for stalkeren. Dette har udmundet i følgende problemformulering:

“Hvad er stalking, hvordan kan det årsagsforklares, og hvilke psykiske og sociale konsekvenser kan det have for offeret såvel som stalkeren?”

1.1 Afgrænsning og begrebsafklaring

Med udgangspunkt i en kvalitativ metode (herunder kvalitative, semistrukturerede interviews) vil der således i denne specialeafhandling blive undersøgt, hvad stalking er og herunder hvad der karakteriserer dem, der stalker og dem, der bliver ofre for det. Herudover vil der blive set på mulige årsagsforklaringer bag stalking med udgangspunkt i tilknytningsteori og adfærdsteori inkl. funktionel analyse, såvel som i de udtalelser, der er fremkommet ifm. de afholdte kvalitative interviews. Endelig vil der også være et fokus på at undersøge, hvilke psykiske og sociale konsekvenser stalkingen kan have for såvel stalkeren som offeret. Afhandlingen vil forsøge at tage såvel stalkerens som offerets perspektiv, i et håb om at opnå en mere nuanceret forståelse af fænomenet og de involverede parter. De to perspektiver vil dog ikke nødvendigvis være repræsenteret i lige høj grad igennem afhandlingen. Vægtningen vil nemlig bl.a. afhænge af den litteratur, der var tilgængelig på området, såvel som de empiriske fund, der blev gjort via de anvendte metoder.

Ydermere bør det nævnes, at termerne ‘stalker’ og ‘offer’ vil blive anvendt konsekvent igennem afhandlingens beskrivelsen af stalkingfænomenet. De tilsvarende termer ‘udøver’ og ‘udsat’ vil dog optræde i nogle af citaterne af informanterne.

1.2 Specialeafhandlingens opbygning

Som det første i denne afhandling, vil der forekomme en række afsnit, hvor stalkingfænomenet defineres, og hvor der redegøres for relevante karakteristikker herved. I forlængelse heraf vil der forekomme en redegørelse for en stalking-typologi af Mullen og kolleger, der har til formål at kategorisere og karakterisere stalkere. Dette efterfølges af et afsnit vedrørende ofrene, hvor der gennem litteratur på området forsøges at udpege nogle kendetegn, der synes

at kunne karakterisere stalkingofre. Herefter følger et redegørende afsnit for nogle af de psykiske og sociale konsekvenser, der synes at gøre sig gældende for først stalkerne og derefter for ofrene. Som det næste ses en gennemgang af hovedpointerne fra Parkhill et al. (2022) omhandlende de hidtil eksisterende psykologiske ætiologiske teorier for stalkingfænomenet, efterfulgt af en redegørelse for tilknytnings- og adfærdsteori (inkl. funktionel analyse), og måden hvorpå disse teorier årsagsforklarer stalking. Herefter redegøres der for de i specialeafhandlingen anvendte metoder, hvilket efterfølges af en tematisk analyse af de afholdte interviews. Efter analysen kommer en tredelt diskussion, der indeholder hhv. en udfoldelse af et par særligt interessante fund fra den tematiske analyse, en diskussion af styrker og svagheder ved de anvendte teorier og til sidst en diskussion af metodologiske refleksioner og herunder resultaternes validitet. Afslutningsvis ses en konklusion, der opsummerer afhandlingens resultater.

I de følgende afsnit vil der først blive redegjort for en række forskellige definitioner og forståelser af stalking efterfulgt af relevant demografisk data for stalkeren. Herefter vil der forekomme en beskrivelse af stalkingens varighed, samt hvad der gør sig gældende mht. relationen mellem stalker og offer. Afslutningsvist vil der være en redegørelse af, hvilke metoder, adfærd og aktiviteter, der ses indenfor stalking. I disse afsnit vil der således primært være fokus på stalkeren, samt hvad der gør sig gældende for stalking på et overordnet plan.

2. Definitioner og forståelser af stalking

Stalking beskriver en form for psykisk vold, der består af påtrængende, uønsket og gentagen kontakt og kommunikation af ensidig, vedvarende og systematisk karakter fra et andet menneske bestående af en række aktiviteter og adfærd herunder overvågning, forfølgelse og chikane (Dansk Stalking Center, 2023, Hvad er stalking?; Social- og boligstyrelsen, 2022, Hvad er stalking?; Justitsministeriet & Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, 2016, p. 6). Endvidere bør det understreges, at stalking ikke er en sygdom, psykiatrisk diagnose eller udgør en særlig mennesketype, men skal derimod forstås som en bestemt type adfærd. Hertil bør nævnes, at det faktum, at et individ aktuelt udøver stalkingadfærd ikke nødvendigvis betyder, at vedkommende har stalket en anden person tidligere, eller at den aktuelt stalkende vil komme til at gøre det igen overfor en ny person (Dansk Stalking Center, 2023, Hvad er stalking?; Dansk Stalking Center & Oxford Research, 2021, p. 2).

Der eksisterer ikke en entydig og tilfredsstillende definition og operationalisering af stalking, men derimod findes der et væld af forskellige definitioner på stalking på tværs af kontekster, stater og landegrænser. Dette skyldes bl.a., at stalking er et yderst komplekst og heterogent fænomen (Sheridan et al., 2003, p. 149-151; Jørgensen & Elklit, 2022, p. 5). Dette speciale vil dog være funderet i definitionen, der benyttes af Dansk Stalking Center (DSC), hvilken lyder som følger: "Stalking er en systematisk række af kontaktforsøg og adfærd, som er uønsket og vedvarende, og som opleves grænseoverskridende og intimiderende for den udsatte" (Dansk Stalking Center & Oxford Research, 2021, p. 1). Specialet benytter denne definition, da den har betydelige overlap med øvrige udbredte definitioner af stalking indenfor litteraturen på området, og herudover inkorporerer den både stalkerens adfærd, stalkerens hensigt og offerets reaktion (Larsen, 2010, p. 21f). Foruden disse årsager udvælges definitionen også, da de interviewede informanter i specialet arbejder hos DSC, hvorfor der ønskes en fælles forståelsesramme hermed.

Der kan dog også peges på en række øvrige bredt anvendte definitioner såsom den af Mullen og kolleger (1999), der definerer stalking som: en konstellation af adfærd og hændelser, der påføres et andet menneske, og som af offeret opleves som gentagen, vedvarende, påtrængende og uønsket kontakt og kommunikation (Mullen et al. 1999, para., p. 1244f; Larsen, 2010, p. 22). Hertil understreges det af Mullen et al. (1999, p. 1244f, para.), at offerets opfattelse af at blive chikaneret og gjort bange er central for konstruktionen af stalking – både som begreb og lovovertrædelse. Det er således ikke blot stalkerens intentioner og adfærd, der udgør stalkingen, men hvordan handlingerne opleves af offeret. I tråd hermed nævner Parkhill et al. (2022), at stalking er bredt defineret som: "a pattern of repeated, unwanted intrusive behaviours imposed by one person upon another, which evokes fear or significant distress in the target(s)" (Parkhill et al., 2022, p. 563).

Hvis der ses på den juridiske definition af stalking, der gør sig gældende i Danmark, så vedtog Folketinget d. 14.12.21 en ny lov, der selvstændigt kriminaliserer stalking. Paragraffen trådte i kraft 1. januar 2022 og gjorde stalking strafbart efter straffelovens § 242. Med indførelsen af denne selvstændige paragraf i straffeloven blev stalking sidestillet med psykisk og fysisk vold. Straffelovens § 242 lyder endvidere som følger: "»§ 242. Den, der på en måde, som er egnet til at krænke en anden persons fred, systematisk og vedvarende kontakter, forfølger eller på anden måde chikanerer den pågældende, straffes for stalking med bøde eller fængsel indtil 3

år.«” (Dansk Stalking Center, 2021, Stalkingparagraf og udspil vedtaget; Dansk Stalking Center, 2023, Lovgivning). Der skal endvidere være opfyldt tre betingelser for, at en persons adfærd eller handlinger kan anses for stalking efter straffeloven, og hertil for at der kan straffes efter denne lov:

1) Gerningspersonen adfærd skal være chikanerende, fx i sin kontakt/henvendelse, forfølgelse eller på en anden måde, 2) Adfærden skal være egnet til at krænke offerets fred, ved fx at være utryghedsskabende, ubehagelig eller forstyrrende, og 3) Adfærden rettet mod offeret skal være systematisk og vedvarende. Det indebærer, at der skal være tale om, at gerningspersonen har foretaget flere chikanerende handlinger over en periode, som både kan være meget kort eller lang. (Dansk Stalking Center, 2021, Stalkingparagraf og udspil vedtaget; Dansk Stalking Center, 2023, Lovgivning).

Stalking som fænomen kan altså jf. ovenstående forstås og defineres på en lang række forskellige måder afhængigt af, hvad der vægtlægges samt af den pågældende kontekst. Eksempelvis er der forskel på måden, hvorpå stalking defineres inden for en klinisk og juridisk kontekst. I dette speciale tages der dog udgangspunkt i tidligere nævnte definition af DSC af tidligere fremhævede årsager.

3. Demografisk data

3.1 Køn

Mht. kønsfordelingen hos stalkerne, så fremkommer det af en dansk befolkningsundersøgelse fra 2017/18, at 63% af stalkingofrene i undersøgelsen angav, at de blev stalket af en mand, mens 19% blev stalket af en kvinde (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 3, 8f). I tråd hermed fremgår det af metaanalysen af Spitzberg (2002, p. 265), at på tværs af 47 undersøgelser var gennemsnitligt 79% af stalkerne mænd.

Som tillæg til ovenstående peger en række studier ydermere på, at der er en signifikant sammenhæng mellem stalkerens og offerets køn. Her fandt en undersøgelse, at 78% af de kvindelige stalkingofre blev stalket af en mand, hvorimod kun 10% af kvinderne udsat for stalking blev stalket af en kvinde. I modsætning hertil blev de mandlige stalkingofre i lige høj grad stalket af mænd og kvinder. I forlængelse heraf nævnes det, at tilfælde hvor stalkingofferet er en

kvinde, der bliver stalket af en mand, udgør halvdelen af alle stalkingtilfælde i undersøgelsen og er således det klart mest forekommende scenarie (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 9). Dog peger en dansk befolkningsundersøgelse fra 2013 på, at de mandlige stalkingofre i deres undersøgelse hyppigere blev stalket af en kvinde, hvor 66,35% af de mandlige ofre blev stalket af en kvinde og 33,64% blev stalket af en mand (Jørgensen, 2013, p. 13). Ydermere ses der jf. forskningen en signifikant sammenhæng mellem stalkingofferets køn og relation til stalkeren (Jørgensen, 2013, p. 10f; Tjaden og Thoennes, 1998, p. 5-7).

3.2 Alder

Når der ses på alderen for stalkerne, så fremkommer det af Mullen et al. (1999, p. 1245), at alderen på deres 145 stalkere varierede fra 15 til 75 år med en medianalder på 38 år, hvilket stemmer overens med flere af undersøgelseerne gennemgået af Meloy (1997, if. Sheridan et al., 2003, p. 154), hvoraf flere rapporterede en gennemsnitsalder på 35 eller 40 år. Ligeledes fremgår det af en rapport udarbejdet af Dansk Stalking Center og Oxford Research (2021, p. 3), at den største andel (40%) af stalkerne i deres sample var i alderen 30-40 år med et interval på 17-65 år.

Foruden ovenstående har flere studier endvidere påvist en sammenhæng mellem alderen på stalkingofferet og stalkeren, således at disse typisk er omtrent jævnaldrende (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 9; Jørgensen, 2013, p. 13).

4. Varighed

Når det kommer til stalkingforløbets varighed, så ses der her store variationer på tværs af de enkelte stalkingtilfælde, hvor varigheden kan variere lige fra måneder til årtier. If. en større undersøgelse, så har knap hver fjerde stalkingforløb, mere specifikt 24% af stalkingtilfældene, varet op til to måneder, mens 43% af ofrene er blevet stalket i mere end et halvt år (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 14f). Samtidigt hermed peger anden forskning på, at knap hver fjerde, dvs. 23%, er blevet stalket i op til én måned, hvor en tilsvarende andel har været udsat for stalking i mere end et år (Jørgensen, 2013, p. 18). Hvis der ses på udenlandske studier, så fandt en metaanalyse fra 2007, at den gennemsnitlige varighed for et stalkingforløb på tværs af 28 studier er 22 måneder eller lige omkring 2 år med et bredt interval på 4 måneder til 7 år (Spitzberg & Cupach, 2007, p. 70).

Foruden ovenstående så fremgår det af de omtalte danske befolkningsundersøgelser fra 2017/18 og 2013, at der ses en signifikant sammenhæng mellem stalkingforløbets varighed og stalkingofferets relation til stalkeren.

5. Relation mellem stalker og stalkingoffer

Relationen mellem stalker og offer kan opdeles i tre overordnede kategorier, der fordeler sig som:

- Nær/intim relation – defineret som en nuværende eller forhenværende ægtefælle, samlever, kæreste eller et andet familiemedlem.
- Venner og bekendte - defineret som en person, som stalkingofferet har – eller har haft – en mere eller mindre nær relation til, eksempelvis en arbejdskollega, studiekammerat, nabo, (forhenværende) ven eller kammerat. Der kan også være tale om en som stalkingofferet har fået kontakt til på sociale medier, eller en som vedkommende har truffet kortvarigt, fx til en fest. Det kan ligeledes være kærestens ekskæreste, eller en person som stalkingofferet har mødt i arbejdsregi.
- Ukendt/fremmed - defineret som en person, som stalkingofferet ikke har nogen relation til. Desuden dækker denne kategori over tilfælde, hvor stalkingofferet ikke ved, om de har en relation til stalkeren, muligvis fordi de ikke har haft direkte kontakt til vedkommende (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 10; Jørgensen, 2013, p. 9).

Det er værd at nævne, at der dog er variation i, hvorledes man kategoriserer relationen mellem stalker og offer på tværs af forskningslitteraturen.

If. tidligere nævnte befolkningsundersøgelse har 28% af stalkingofrene i undersøgelsen haft en nær relation til stalkeren, hvor der i langt de fleste tilfælde er tale om, at stalkeren var en nu- eller forhenværende ægtefælle, samlever eller kæreste. Herudover viser undersøgelsen, at 40% er blevet stalket af en ven eller bekendt, mens 32% har oplevet at blive stalket af en ukendt/fremmed person, hvor stalkingofferet enten ikke kender stalkeren eller ikke ved, om de kender stalkeren (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 1, 10). I en øvrig dansk spørgeskemaundersøgelse peges der dog på en anden procentfordeling. Denne undersøgelse viste, at 71,8-73,2% af de adspurgte blev stalket af en intim/nær relation såsom en ekskæreste

eller et familiemedlem. Herudover var der 11,2-13,2%, der blev stalket af en bekendt (fx en ven, kollega, nabo) og 3-3,9% blev stalket af en fremmed. De resterende 11-12,7% angav 'ved ikke/andet' (Jørgensen & Elklit, 2022, p. 31).

Hvis der ses på udenlandske studier, så fremhæves det af flere, at stalking i langt de fleste tilfælde udspringer af en tidligere relation, hvor stalker og offer har haft et bekendtskab forinden af varierende niveau og type, hvorimod tilfælde hvor stalkeren er en fremmed forekommer i betydeligt færre tilfælde (Spitzberg, 2002, p. 267; Tjaden & Thoennes, 1998, p. 2, 5). Hertil fremhæver Flowers et al. (2020, p. 890) særligt intim partnerstalking som værende den største kategori af stalkingtilfælde. I tråd hermed hævder Sheridan et al. (2003, p. 156), at det er bredt anerkendt, at ekspartnerstalkere udgør en stor, hvis ikke den største relationelle underkategori af stalkere.

Ydermere blev det i metaanalysen af Spitzberg og Cupach (2007, p. 64, 70) rapporteret, at på tværs af studier var den største relationelle kategori romantisk involvering, hvor hele 49% af alle stalkingtilfælde gennemsnitligt kom specifikt fra romantiske relationer, efterfulgt af servicerelaterede (fx lærer, rådgiver, bankkasserer osv.), der gennemsnitligt udgjorde 29%. Kategorien bekendtskab omfattede gennemsnitligt 23% af stalkingtilfælde, intim ikke-romantisk (fx ven, familie osv.) 15%, mens kolleger var kilden til gennemsnitligt 12% af stalkingtilfælde.

6. Stalkingadfærd

Stalking dækker over et bredt spektrum af adfærdsformer, der udgøres af mange forskellige handlinger, hvorfor karakteren af et stalkingforløb kan variere fra nogle enkelte sms'er eller opringninger til forløb med langvarig forfølgelse, trusler og voldelig adfærd (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 5, 12; Jørgensen, 2013, p. 26). Dette indbefatter endvidere, at stalking både kan bestå af handlinger, der er utvetydigt grænseoverskridende eller ulovlige, såsom indbrud, hærværk, voldelige overfald eller seksuelle overgreb, samtidigt med at stalking også kan indebære adfærd eller aktivitet, der i sig selv og uden for kontekst kan synes normal, hverdagslig, uskyldig og harmløs såsom kærlighedserklæringer, opkald eller sms'er til offeret eller at sende vedkommende gaver og blomster (Jørgensen & Elklit, 2022, p. 5f; Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 5f).

Der eksisterer en lang række forskellige måder at gruppere og kategorisere de forskellige adfærdsformer, der forekommer i forbindelse med stalking. Dansk Stalking Center fremhæver kontakt (gentagne kontaktforsøg fx telefonopkald, sms'er og fysisk opsøgen), overvågning (overvåge fx via sociale medier eller GPS-tracking) og chikane (chikanerende og forstyrrende adfærd som fx hærværk, uønskede gaver og rygtespredning) som værende tre overordnede eksempler på stalkingadfærd. Hertil nævner de uddybende seks eksempler på former for stalkingadfærd, der kan siges at indgå heri, som lyder som følger: 1) telefonopkald og beskeder, 2) hærværk og trusler, 3) uønskede gaver, 4) kontakt gennem andre, 5) digital stalking fx chikane på sociale medier, kontaktforsøg fra falske profiler, billeddeling og hævnporno, og 6) overvågning (Dansk Stalking Center, 2023, Udsat for stalking?; Dansk Stalking Center, 2023, Udøver af stalking?, para.). Herudover fremhæves det meget enslydende på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside, at stalking bl.a. kan bestå af følgende elementer: 1) gentagende telefonopkald, sms'er, e-mails og breve samt chikane på internettet, 2) forfølgelse og overvågning af offerets hjem og arbejdsplads såvel som overvågning via elektronisk udstyr som fx GPS, 3) rygtespredning og falske anklager, 4) chikanering af personens familie, kollegaer og venner, 5) hærværk af offerets ejendele, og 6) vold eller trusler om vold (Social- og boligstyrelsen, 2022, Hvad er stalking?).

Foruden ovenstående peger en del af forskningslitteraturen på området i øvrigt på, at der er en sammenhæng mellem stalkingofferets relation til stalkeren og antallet af stalkingmetoder, som stalkeren benytter i løbet af stalkingforløbet. I tillæg hertil peger flere undersøgelser på, at stalkingofre der har haft en nær relation til stalkeren oplever de alvorligste og groveste stalkingforløb (Jørgensen, 2013, p. 26; Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 18f).

7. Typologi af stalking

Det følgende afsnit vil omhandle en udvalgt typologi af stalking, mere specifikt den beskrevet af Mullen og kolleger, første gang i 1999, hvilken overlapper betydeligt med øvrige veletablerede typologier på området (Mullen et al., 1999, p. 1248). Denne klassificering er valgt, da den er bredt anerkendt og anvendt i litteraturen og i praksis på området, og hertil er det den typologi der benyttes af Dansk Stalking Center (Mullen et al., 2008, p. 68; Larsen, 2010, p. 44). Der vil indledningsvist i afsnittet forekomme en præsentation og overordnet beskrivelse af de forskellige stalkertyper, der udgør typologien. Efterfølgende vil der optræde en uddybende

redegørelse af, hvad der karakteriserer og adskiller de forskellige stalkertyper ift. psykopatologi.

If. Mullen og kolleger (1999, 2000, 2008) kan stalkere inddeles i fem forskellige kategorier, hvilket består af: den intimitetssøgende stalker (eng. the intimacy seeker), den inkompetente stalker (eng. the incompetent suitor), den hævnerrige stalker (eng. the resentful stalker), den afviste stalker (eng. the rejected stalker) og den psykopatiske stalker (eng. the predatory stalker). Klassificeringen baserer sig primært på stalkerens motivation bag stalkingen samt konteksten hvori stalkingen foregår, men inkorporerer ligeledes de relationelle og psykopatologiske dimensioner (Mullen et al., 1999, p. 1246; Mullen et al., 2008, p. 58, 66).

7.1 Den afviste stalker

Den afviste stalker fremhæves af Mullen et al. (2008) som værende en af de absolut mest udbredte former for stalkere, hvor stalkingen opstår som reaktion på en uvelkommen afslutning på en nær relation, et svigt eller en afvisning (Mullen et al. 2008, p. 66, 69; Larsen, 2010, p. 44), hvor stalkeren ofte anskuer sig selv som et offer (Larsen, 2010, p. 45). Offeret er sædvanligvis en tidligere intim seksuel partner, men enhver nær relation, hvori stalkeren har investeret emotionel energi, kan indlede stalking ved dets sammenbrud (Mullen et al. 2008, p. 69). Foruden at være den hyppigst forekommende kategori jf. Jørgensen (2012, p. 6) og Larsen (2010, p. 44) er de afviste stalkere if. Mullen et al. (2008, p. 69) ligeledes blandt de mest vedholdende og påtrængende.

Mullen et al. (2008, p. 68, 71) peger desuden på, at den afviste stalkertype kan inddeles i to varianter med tilhørende forskellige formål med stalkingadfærden. Den ene har et desperat ønske om at nå til forsoning med offeret og genetablere relationen hertil. Med dette ønske følger aktiviteter, der sigter mod at fortsætte relationen, som om intet var hændt. Den anden er derimod drevet af stærk vrede og et ønske om at gengælde, hævne og straffe for afvisningen (eller som de anskuer det: opnå retfærdighed), som de kan finde ydmygende, svigtende, bedragende og uretfærdig (Mullen et al. 2008, p. 68f; Larsen, 2010, p. 44f; Øverland, 2012, p. 59). Herudover er sidstnævntes formål if. Øverland (2012, p. 58f) også at demonstrere, at de stadig har magten over offeret til trods for, at det var dem, der endte relationen. I dette tilfælde udstiller stalkeren det afsluttede forhold og offeret som forfærdelig ved at fremhæve

dets negative sider, mens stalkeren påtager rollen som offer for at få sympati fra andre (Øverland, 2012, p. 59; Mullen et al. 2008, p. 69). En tredje mulighed er, at der forekommer en blanding af begge disse nævnte varianter på skiftende vis afhængigt af omstændighederne og offerets reaktioner (Mullen et al. 2008, p. 68f).

If. Mullen et al. (2008, p. 69f) er den opretholdende motivation for stalkingadfærden hos den afviste stalker, at stalkingen bliver en erstatning for den tabte intimitet med offeret ved i en vis forstand at fungere som en parodisk fortsættelse af en relation til offeret, hvor tvunget kontakt og kommunikation erstatter faktisk nærhed og gensidige interaktioner. Hertil beskriver Larsen (2010, p. 45) ligeledes, at oplevet ydmygelse, såret stolthed og kontroltab ifm. afvisningen kan være medvirkende til den manglende accept af bruddet samt forsøg på fastholdelse gennem stalkingen.

Hvis der ses på de personlige egenskaber hos de afviste stalkere, så beskrives det i Mullen et al. (2008), at disse som oftest er egocentriske, usikre, ufølsomme overfor andres behov og følelser, overfølsomme overfor kritik og afvisning, samt besiddende af dependente træk, hvor de opleves som overdependente til trods for, at disse har tendens til at identificere sig stærkt med maskuline roller (Mullen et al. 2008, p. 70f; Larsen 2010, p. 45; Øverland, 2012, p. 62). I tråd hermed ses der hyppigt jalousi, besiddertrang, behov for kontrol og dominans og en følelse af berettigelse og selvretfærdighed hos disse individer, hvilket ofte kombineres med dårlige sociale færdigheder og deraf fattigt socialt netværk (Mullen et al. 2008, p. 71, 73f, 76; Larsen, 2010, p. 45).

7.2 Den hævnerrige stalker

If. Mullen et al. (2008, p. 66, 76f) udspringer stalkingadfærden hos den hævnerrige type af en oplevelse af at have været offer for en uretfærdighed eller dårlig behandling, som kan indebære en følelse af ydmygelse, krænkelse, svigt, fornærmelse og/eller påført skade, hvilket leder til et ønske om hævn, retfærdiggørelse og gengældelse. Hertil bør nævnes, at en væsentlig forskel mellem den hævnerrige og afviste stalkertype er, at de hævnerrige ønsker hævn af andre grunde end u gengældt kærlighed, som det oftest ses hos de afviste stalkere (Øverland, 2012, p. 58).

Ofrene for de hævnerrige stalkere er endvidere individer, der har tiltrukket sig stalkerens had, enten i kraft af deres egne handlinger, hvilket har genereret en konflikt eller ved at blive

set som en repræsentant for en institution eller en type mennesker, der gentagne gange har undertrykt, chikaneret, skadet og/eller ydmyget stalkeren gennem deres liv (Mullen et al. 2008, p. 76f; Øverland, 2012, p. 65f). Dette uddybes i Mullen et al. (1999, p. 1247), der beskriver, at den hævnerrige stalker enten kan have en vendetta mod et specifikt offer, eller derimod udvælge et tilfældigt offer, som reaktion på en generel følelse af at have noget at klage over. Her kanaliseres stalkerens mere generelle og forudgående foragt mod omverdenen, som de har oplevet som hård, følelsesløs og afvisende, typisk ind i chikanen og fokuseres på offeret (Mullen et al., 2008, p. 77f). I tillæg hertil beskriver Larsen (2010, p. 51), hvordan offeret for den hævnerrige stalker faktisk kan være en hel arbejdsplads, organisation eller socialt system, som stalkeren har set sig vred på pga. tidligere negative oplevelser hermed. Endvidere er ofrene i de fleste tilfælde individer, der af stalkeren tidligere er blevet betragtet som værende i en stærkere, mere magtfuld og privilegeret position (Mullen et al. 2008, p. 76).

If. Mullen et al. (2008, p. 76f) opretholdes stalkingen ved den hævnerrige type af den tilfredsstillende følelse af magt og kontrol stalkeren oplever, som følge af stalkingadfærden. Det er i forlængelse heraf endvidere kendetegnende for denne stalkertype, at de føler sig stærkt berettiget i deres handlinger og portrætterer sig selv som et uskyldigt offer, der kæmper tilbage mod mere magtfulde undertrykkere i retfærdighedens navn (Mullen et al. 2008, p. 77).

Herudover er det nærliggende at bemærke, at der jf. Mullen et al. (2008, p. 76-78) kan skelnes mellem den hævnerrige stalker og gengældelsesstalker (eng. retaliatory stalkers), som er en form for undergren til den hævnerrige. Gengældelsesstalker begrænser sig til en kortvarig gengældelsepisode med påtrængende adfærd og chikane, der typisk kun varer et par dage. Denne type udgør sammen med de mere udbredte inkompetente stalkere størstedelen af dem, der er ansvarlige for kortvarig stalking (Mullen et al. 2008, p. 76f). Herudover adskiller disse sig fra de hævnerrige stalkere ved, at deres vrede reaktion på den opfattede skade, der har ledt til stalkingen, sædvanligvis er impulsiv, åben og altid forløber kort efter skaden (Mullen et al. 2008, p. 77f). Dette står i skarp kontrast til den skjulte, vedholdende, kalkulerede, planlagte og kontrollerede chikane, der forekommer hos den hævnerrige stalker, der har til formål at fremkalde frygt og foruroligelse hos offeret og spolere deres liv (Mullen et al. 2008, p. 76f; Larsen, 2010, p. 51).

Hvis der ses nærmere på de hævngherrige stalkeres personlighedstræk, så fremhæves det af Mullen et al. (2008, p. 77), at disse individer ofte er selvcentrerede, fjendtlige, umodne, afkrævende, argumenterende med en tendens til at overvurderer sig selv og undervurderer andre. Herudover er de tilbøjelige til at være defensive, benægtende og betragte sig selv som misforståede og dårligt behandlet. Tilmed forsøger de ofte at præsentere dem selv i et socialt ønskværdigt lys, og har ofte en lav frustrationstolerance og en høj grad af undertrykt vrede (Mullen et al., 2008, p. 77).

7.3 Den intimitetssøgende stalker

Den intimitetssøgende stalker er if. Mullen et al. (2008, p. 83f) potentielt den mest vedvarende form for stalker, hvor ofrene er fremmede eller bekendte, som stalkeren tillægger helt særlige og udelukkende positive kvaliteter. Stalkerne i denne kategori er tilmed som regel overbevist om, at deres kærlighed til offeret er gengældt, og at deres indbyrdes relation er yderst stærk og speciel (Øverland, 2012, p. 73, 79).

Denne stalkertype opstår endvidere næsten altid i en kontekst af social isolation, ensomhed og/eller mangel på kærlighed eller en fortrolig, hvorfor de er opsat på at etablere eller sågar hævde en allerede eksisterende relation til offeret, typisk af romantisk, intim og/eller kærlig karakter (Mullen et al., 2008, p. 83). De intimitetssøgende stalkere opfatter ofte offeret som deres sande kærlighed, som de er besat af fantasien om, men der findes dog også en undergruppe af disse stalkere, der derimod søger et nært venskab til deres offer (Mullen et al., 2008, p. 83f; Mullen et al., 1999, p. 1246).

Stalkingen opretholdes endvidere sandsynligvis af en række forskellige faktorer, såsom tilfredsstillelsen ved at være forelsket eller tro at man har en ven, hvor den fantaserede eller vrangforestillede relation fungerer som en erstatning for en reel relation (Mullen et al., 2008, p. 83). Det kan her siges at være bedre at have håbet, stræben, fantasien eller vrangforestillingen om kærlighed eller venskab end slet ingen nær relation (Mullen et al. 2008, p. 83f).

Øvrige kendetegn for denne stalkertype er, at de besidder en intens følelse af berettigelse, hvor de ikke blot ønsker en relation til offeret, men også er af den overbevisning, at de har ret hertil (Mullen et al., 2008, p. 84). Herudover er de enormt modstandsdygtige over for de fleste tegn på afvisning og anden negativ respons fra offeret. Her ignoreres, fortolkes eller omformuleres selv åbenlys afvisning eller ligegyldighed (manglende positiv respons) fra offerets side

i et positivt lys, hvor afvisning eksempelvis omsættes til et skjult budskab om kærlighed og bekymring, hvorved de bevarer håbet om, at de er elsket og værdsat af offeret (Mullen et al., 2008, p. 83f). Selv når offeret tydeliggør deres manglende interesse kan den intimitetssøgende stalker finde fortrøstning i at vide, at vejen til ægte kærlighed aldrig forløber glat (Mullen et al., 2008, p. 83). Ligeledes forvrænger de enhver positiv respons fra offeret, uanset hvor trivial den end er, til en kærlighedserklæring (Mullen et al., 2008, p. 83).

Hvis der ses på nogle af de øvrige personlighedsmæssige kendetegn ved de intimitetssøgende stalkere, så fremhæver Mullen et al. (2008, p. 83), at disse individer ofte har en urealistisk positiv anskuelse af sig selv, hvor de bl.a. har en tendens til at minimere og benægte psykologiske problemer.

7.4 Den inkompetente stalker

Stalkingadfærden hos den inkompetente stalker opstår if. Mullen et al. (2008, p. 82, 88) som følge af ensomhed og begær, hvorfor stalkeren ønsker at etablere en relation til offeret af enten seksuel eller venskabelig karakter. If. Øverland (2012) og Jørgensen (2012) kan denne stalkertype dog også søge en kærlighedsrelation i form af en kæreste, mens Øverland (2012) anerkender, at motivationen ligeledes kan være ønsket om en seksuel kontakt eller en date med offeret (Øverland, 2012, p. 42, 77-79; Jørgensen, 2012, p. 7). Dette forsøger de vha. metoder, der enten vil være kontraproduktive i bedste fald eller skræmmende i værste fald, bl.a. fordi de undlader at overholde grundlæggende sociale regler, der indgår i kurtiseringsritualer (Mullen et al. 2008, p. 66, 86). Dette hænger endvidere sammen med, at de inkompetente stalkere er svækket i deres sociale færdigheder og intellektuelt og/eller kognitivt begrænsede til en vis grad især ift. deres kurtiseringsevner, der bl.a. vedr. deres forståelse for, hvordan man på passende vis henvender sig til en person, som man finder tiltrækkende og interessant (Mullen et al. 2008, p. 86-88; Mullen et al. 1999, p. 1246).

Herudover beskrives det også, at de inkompetente stalkere ofte besidder en stærk følelse af berettigelse til en bestemt partner og tilmed er ufølsomme, uempatiske, selvcentrerede og påtrængende (Mullen et al. 2008, p. 87, 90f; Øverland, 2012, p. 77). Herudover fremhæver Larsen (2010, p. 49-51) denne stalkertype som havende et intenst behov for opmærksomhed. Dette gør, at de enten er upåvirket og ligeglade eller blinde over for offerets manglende interesse og negative respons på stalkingen (Mullen et al. 2008, p. 87f). I forlængelse heraf peger

Mullen et al. (2008, p. 86) på, at hos nogle af de inkompetente stalkere kan svækkelsen af de sociale kompetencer siges at være nærmere en forsættelig uvidenhed eller arrogant ligegyldighed frem for et reelt deficit i social viden og færdighed.

Man kan altså på baggrund af denne beskrivelse hævde, at der er tale om et spektrum inden for de inkompetente stalkere, hvor der i den ene ende er de intellektuelt begrænsede og meget socialt svækkede, hvis ofre er individer, der har tiltrukket deres romantiske interesse (Mullen et al. 2008, p. 86, para.). I den anden yderlighed er individer, der er selvhævdende, arrogante, ufølsomme egoister, der ikke kan forestille sig, at enhver kvinde ikke bare venter på at falde i hans arme (Mullen et al. 2008, p. 86, para.). Et sted i midten ligger de overivrige, dårligt socialiserede unge mennesker, som endnu ikke har lært det grundlæggende i at gøre kur til en anden eller sågar acceptabel interpersonel adfærd (Mullen et al. 2008, p. 86, para.).

Yderligere kendetegn for de inkompetente stalkere er, at stalkingadfærden forløber sig over en relativt kort periode, fra timer til et par dage, hvorfor de if. Mullen et al. (2008) har den laveste gennemsnitlige stalkingvarighed sammenlignet med de øvrige stalkergrupper. De er dog omvendt den gruppe, der har den højeste tilbagefaldsrate, dvs. den største tilbøjelighed til at finde et nyt stalkingoffer, når stalkingen af et offer ender. Ofrene er desuden enten fremmede eller flygtige bekendtskaber (Mullen et al. 2008, p. 86f).

På baggrund af ovenstående beskrivelse synes den inkompetente stalker at have en del lighedspunkter med den intimitetssøgende stalkertype. Disse adskiller sig dog på flere punkter. Den inkompetente stalker anerkender eksempelvis, at dens offer ikke gengælder deres hengivenhed og ønske om kontakt, men til trods herfor har de forhåbninger om, at deres adfærd vil lede til intimitet med offeret (Mullen et al., 1999, p. 1246). Hertil kan det tilføjes, at de inkompetente stalkere bevarer en overbevisning om, at det en dag vil lykkes at få offeret med på en date uagtet de forudgående fejlslagne forsøg på at opnå offerets kærlighed (Larsen, 2010, p. 49f). Herudover anskuer de inkompetente stalkere deres ofre som attraktive potentielle partnere, men uden at tillægge dem unikke kvaliteter i modsætning til den intimitetssøgende stalker. Ligeledes bliver den inkompetente stalkertype tiltrukket af deres ofre, men ikke fuldstændig forgabt i disse, hvilket er endnu en forskel fra den intimitetssøgende stalkertype (Mullen et al. 1999, p. 1246).

7.5 Den psykopatiske stalker

If. Mullen et al. (2008, p. 66, 112) opstår stalking hos den psykopatiske stalkertype i en kontekst af afvigende seksuelle lyster og usædvanlige praksisser, hvor stalkingen almindeligvis er seksuelt motiveret. Her forfølger stalkereren sine ønsker om seksuel tilfredsstillelse og kontrol både i og igennem stalkingen. Uddybende mener Øverland (2012, p. 81-84), at målet hos denne stalkertype som regel er at voldtage, skade eller sågar dræbe offeret, men nævner også, at i alle tilfælde vil der som regel være et seksuelt motiv bag.

Denne stalkertype udgør en lille undergruppe af stalkere, og if. Øverland (2012) den mindste, som stalker i relativt korte perioder, hvor stalkingen typisk ophører som følge af anholdelse eller udførelsen af et seksuelt overfald på offeret (Mullen et al. 2008, p. 110-112, 122; Øverland, 2012, p. 81). De psykopatiske stalkere har endvidere ofte flere ofre samtidigt, som enten er fremmede kvinder eller børn, der har tiltrukket stalkerens begær eller som stemmer overens med stalkerens sadistiske magtbehov (Mullen et al. 2008, p. 112; Øverland, 2012, p. 42).

Stalkingadfærden fungerer ydermere her som en forberedelse og optakt til et overgreb på offeret, normalt af seksuel karakter (Mullen et al. 2008, p. 110-112). Som led heri er stalkingadfærden derfor ofte en kombination af bl.a. informationsindsamling og skjult observation, hvorigennem stalkereren bl.a. lærer offeret at kende (Mullen et al. 2008, p. 112; Mullen et al. 1999, p. 1248). På denne vis bliver stalkingen hos den psykopatiske stalker et middel til at nå deres mål, hvor stalkereren forbereder, planlægger og forudser angrebet i processen med at forfølge og observere offeret (Mullen et al. 2008, p. 110). Men if. Mullen et al. (2008, p. 110) kan stalkingadfærden dog i sig selv være seksuelt ophidsende og tilfredsstillelse bl.a. pga. en følelse af magt over offeret og i nogle tilfælde deres evne til at ydmyge og vække frygt hos offeret. Hertil finder en del af disse stalkere glæde i følelsen af kontrol og magt ved at se og planlægge et angreb på offeret (Mullen et al. 2008, p. 110). Larsen fremhæver desuden at de psykopatiske og afviste stalkere anses for de potentielt farligste stalkertyper, da de i højere grad begår overfald mod deres ofre sammenlignet med de øvrige stalkertyper (Mullen et al., 1999, p. 1247; Larsen, 2010, p. 45).

Det er herudover kendetegnende for de psykopatiske stalkere, at der er en manglende advarsel om fare, da disse er de mindst påtrængende stalkere, som ofte kun skimtes af deres ofre,

der kan opleve frygt uden vished om, at de bliver forfulgt (Mullen et al. 1999, p. 1249; Mullen et al. 2008, p. 111, 122). I de fleste tilfælde er der nemlig ingen åbenlys hensigt fra stalkerens side om at forstyrre eller advare offeret om vedkommende skæbne før det fantaserede eller planlagte angreb (Mullen et al. 2008, p. 110-112).

If. Mullen et al. (2008, p. 112) er den opretholdende motivation bag stalkingen endvidere i kraft af den nydelse stalkeren opnår ved voyeurismen, indøvelsen af det tilsigtede angreb på offeret i fantasien, følelsen af magt der kommer af at kende offerets skæbne og være udslagsgivende herfor, alt imens offeret forbliver uvidende og hjælpeløst mht. at kunne forhindre denne.

Hvis der videregående ses på de personlighedsmæssige egenskaber hos de psykopatiske stalkere, så beskrives de bl.a. som havende tendens til at være følelsesmæssigt fjerne, usikre, mistænksomme, vrede, impulsive, uforudsigelige og ensomme. Hertil beskrives det, at de ofte har en manglende tro på egen formåen, samt manglende empati og evne til nære relationer, hvortil de ofte føler sig misforstået og fremmedgjort (Mullen et al. 2008, p. 111f, 123). Herudover kan det nævnes, at de ofte har et stort behov for opmærksomhed og omsorg, som de ofte ikke får efterlevet grundet deres adfærd og dens indvirkning på andre (Mullen et al. 2008, p. 111). Disse beskrives endvidere af Larsen (2010, p. 53) som aggressive, psykopatiske, dramatiske og koldblodige individer.

I Mullen og kollegers undersøgelser (Mullen et al., 2000, p. 77; Mullen et al., 2008, p. 67; Mullen et al., 1999, p. 1247) var den afviste og intimitetsøgende stalkertype klart den mest forekommende i samplet efterfulgt af de inkompetente stalkere, dernæst den hævnerrige og til sidst den psykopatiske stalkertype.

7.6 Psykopatologi hos stalkertyperne

Der vil den resterende del af afsnittet forekomme en videre beskrivelse af de forskellige stalkertyper ift. psykopatologi.

7.6.1 Den afviste stalker

If. Mullen et al. (2008) har de afviste stalkere de laveste niveauer af diagnosticerbare psykiske lidelser. De peger her på, at ud af de 70 undersøgte stalkere i kategorien havde kun seks psykotiske lidelser og 18 symptomer på depression og/eller angst som nåede caseness-niveau.

Omvendt viste samme undersøgelse, at denne stalkertype havde høje forekomster af personlighedsproblemer, hvor antisociale og narcissistiske træk var særligt fremtrædende (Mullen et al. 2008, p. 70). Der var tilmed en lille, men betydelig gruppe med markante dependente træk. Forfatterne nævner dog også, at de mest almindelige træk de møder blandt afviste stalkere i praksis er overdependens frem for narcissistiske (Mullen et al. 2008, p. 71). I Mullen et al. (2008, p. 70) peges der dog også på, at gruppen af afviste stalkere indeholder en række individer med personlighedsforstyrrelser særligt af den dependente og narcissistiske type. Endvidere hævdes det, at jaloux og mistænksomme stalkere, der har en tendens til at falde diagnostisk ind i de paranoide lidelser, også er repræsenteret blandt de afviste stalkere (Mullen et al. 2008, p. 70).

If. undersøgelsen af Mullen et al. (1999, p. 1246), der bestod af 52 stalkere af denne type havde størstedelen af disse en personlighedsforstyrrelse, hvorimod kun ni havde en vrangforestillingsforstyrrelse, hvoraf fem omhandlede sygelig jalousi. Herudover hævder Mullen et al. (1999, p. 1248f), at de afviste stalkere befinder sig på et spektrum, hvor den vedholdende klamren til en relation hos utilstrækkelige individer sammensmelter med narcissistens selv-hævdende berettigelse og den paranoides vedvarende jalousi.

7.6.2 Den hævn-gerrige stalker

If. Mullen et al. (2008, p. 77) er forekomsten af psykopatologi relativt høj hos de hævn-gerrige stalkere, med psykosyrer der overgår de øvrige stalkertypers med undtagelse af de intimitetssøgende stalkerer. Hertil fremhæver de, at 10 ud af 46 hævn-gerrige stalkere i deres sample havde en paranoid lidelse. Dette stemmer overens med Mullen et al. (1999, p. 1249), der hævder, at der hos denne stalkertyper ses paranoide personligheder, vrangforestillinger af den paranoide type samt paranoid skizofreni. If. Øverland (2012, p. 66) er narcissistisk personlighedsforstyrrelse endvidere den, der oftere end andre findes i gruppen af hævn-gerrige stalkere.

7.6.3 Den intimitetssøgende stalker

I denne kategori besidder en stor del alvorlige mentale forstyrrelser (Larsen, 2010, p. 48). Hertil peger undersøgelsen af Mullen et al. (2008, p. 83f) på, at intimitetssøgende stalkere har de højeste forekomster af psykotiske lidelser, men derimod de laveste forekomster af konstateret personlighedsforstyrrelse sammenlignet med de øvrige stalkertyper. Det fremhæves i den

forbindelse, at de psykotiske intimitetssøgende stalkere under 35 år er mest tilbøjelige til at have et skizofrent syndrom, selvom forekomsten af maniske lidelser eller psykose sekundær til hjernesygdomme sommertider ses. Herudover kan karakterafvigelser af typerne narcissistisk eller borderline også danne grundlag for dette yngre segment af intimitetssøgende stalkere (Mullen et al. 2008, p. 84). I den ældre gruppe ser man ofte forekomsten af rene erotomanier sammen med skizofrene og organiske syndromer (Mullen et al. 2008, p. 84).

Ovenstående evidens kan endvidere understøttes af Mullen og kollegers (1999) undersøgelse, der viste, at hos de intimitetssøgende stalkere forekom den største andel af alvorligt mentalt forstyrrede sammenlignet med de øvrige stalkertyper (Mullen et al. 2008, p. 84). Den pågældende undersøgelse bestod af 49 intimitetssøgende stalkere og ud fra disse havde over halvdelen (N=27) erotomaniske vrangforestillinger med overbevisning om, at deres kærlighed til offeret var gengældt, hvoraf 20 (ud af de 27) havde en vrangforestillingsforstyrrelse af erotoman type, fem havde skizofreni og to havde mani (Mullen et al. 2008, p. 84; Mullen et al. 1999, p. 1246). Hertil peger Øverland (2012, p. 42) på, at denne stalkertypes vrangforestillinger også kan indebære, at de oplever sig som værende en del af offerets familie. De resterende 22 intimitetssøgende stalkere i undersøgelsen havde også signifikant psykopatologi, hvoraf 15 udviste 'sygelige forgabelser' (eng. morbid infatuations) og resten var personlighedsforstyrrede, som oftest af den narcissistiske type, der var vedholdende i deres forfølgelse af offeret til trods for manglende klar vished om en eventuel succes (Mullen et al. 2008, p. 84; Mullen et al. 1999, p. 1246). Som underbyggende af ovenstående hævder Øverland (2012, p. 73f), at foruden erotomani er de hyppigst forekommende psykiske lidelser indenfor denne kategori skizofreni og personlighedsforstyrrelse, hvoraf sidstnævnte af narcissistisk, borderline og antisocial type er de mest udbredte.

Intimitetssøgende stalkere kan på baggrund af ovenstående siges at danne et spektrum if. Mullen et al. (1999, p. 1248f), der spænder fra individer med erotomani til dem med sygelig forgabelse til rigide, obsessive individer, hvis tiltrækning til offeret har medført vedvarende forfølgelse.

7.6.4 Den inkompetente stalker

Generelt pointeres det, at de inkompetente stalkere har et langt lavere niveau af psykopatologi end de intimitetssøgende (Mullen et al. 2008, p. 91). If. Mullen et al. (2008, p. 88) har de

inkompetente stalkere eksempelvis relativt lave niveauer af psykotiske lidelser, i modsætning til de intimitetssøgende stalkere, men de har til gengæld højere niveauer af personlighedsopatologi, især narcissistisk og obsessiv. De har tilmed også vanskeligheder med angst og depressive symptomer. I tillæg til ovenstående ses der ofte hos de inkompetente stalkere if. Øverland (2012, p. 79) en autismespektrumforstyrrelse eller udviklingshæmning.

Mullen et al. (2008) understreger dog også, at de inkompetente stalkere for det meste ikke har grov eller åbenlys psykopatologi, og tilmed kan siges at være på grænsen til det normale, hvis adfærd og holdninger kun adskiller sig i en mindre, omend kritisk, grad fra massen af deres medborgere (Mullen et al. 2008, p. 86, 89, 91).

7.6.5 Den psykopatiske stalker

If. Øverland (2012, p. 81-84) ses der en høj forekomst af seksuelle forstyrrelser ved denne kategori af stalkere. Ligeledes fremhæver Mullen et al. (2008) en klinisk baseret systematisk undersøgelse af MacKenzie (2006, if. Mullen et al., 2008, p. 111), der påviste, at alle psykopatiske stalkere i deres sample havde en DSM-IV-TR akse I lidelse, hvor 37,5% af disse havde parafili, 12,5% bipolar lidelse og 75% havde et stofmisbrug. Samme undersøgelse viste, at 62,5% af de psykopatiske stalkere i deres sample tilmed havde en akse II diagnose, hvor 12,5% havde en antisocial personlighedsforstyrrelse, 12,5% en narcissistisk personlighedsforstyrrelse eller træk og 37,5% havde en blandet/uspecificeret personlighedsforstyrrelse (Mullen et al., 2008, p. 111). Dette stemmer endvidere overens med undersøgelsen af Mullen et al. (1999, p. 1247), der ligeledes pegede på, at psykopatologien hos den psykopatiske stalkertype overvejende omfattede parafili.

Jf. ovenstående beskrivelse ses det altså, at der findes flere forskellige sindslidelser blandt de forskellige stalkertyper fremhævet af Mullen og kolleger (1999). Det er dog forskelligt, hvilke og hvor mange sindslidelser, der optræder mere hyppigt end andre hos de enkelte stalkertyper. I forlængelse heraf er det vigtigt at understrege, at det er langt fra alle stalkere, der har en sindslidelse. Larsen (2010, p. 62f) betegner sågar gruppen af 'ikke syge' stalkere som værende en stor gruppe. Hertil beskrives det, hvordan stalkere kan være både velfungerende, pligtopfyldende og i stand til at passe et arbejde (Larsen, 2010, p. 65). Uddybende fremhæver Larsen (2010, p. 63) et studie fra 2004, der fandt, at langt størstedelen af stalkerne i undersø-

gelsen var relativt funktionelle individer. Stalkere er altså ikke nødvendigvis psykisk syge således, at de kan tildeles en diagnose eller kræver akut behandling i det psykiatriske system. Endvidere peger Larsen (2010, p. 64f) på, at gruppen af stalkere, der er psykiatrisk behandlingskrævende syge, er mindre end først antaget.

I det følgende afsnit vil der blive kigget nærmere på, hvad der karakteriserer dem, der bliver ofre for stalking.

8. Offerprofil

Stalking kan ramme alle, hvis man spørger Mullen et al. (1999, p. 1248). Af denne grund er gruppen af stalkingofre også en meget heterogen gruppe, der kan synes svær at finde fælles karakteristikkere for. Til trods for dette, vil der i nedenstående afsnit blive forsøgt at danne en offerprofil på baggrund af empiriske fund, i et forsøg på at karakterisere "det typiske offer" og komme frem til, hvem der potentielt er i større risiko end andre for at blive offer for stalking. Denne offerprofil vil bestå af både demografiske, individuelle og psykopatologiske karakteristikkere, der via diverse forskningsstudier har vist sig at have en sammenhæng med det at være eller have været offer for stalking, hvorfor de kan anses for at være potentielle risikofaktorer herfor. Der vil desuden løbende påpeges et par metodiske begrænsninger, som er nødvendigt for læseren at have for øje, når der tolkes på de fremlagte empiriske resultater.

8.1 Demografiske karakteristikkere

Når det kommer til de demografiske karakteristikkere for stalkingofre, eksisterer der empiriske fund mht. både køn, alder, race/etnicitet, socioøkonomisk status, uddannelsesniveau, civilstand og seksuel orientering. Disse fund vil blive gennemgået i følgende afsnit.

Mht. køn så kan både kvinder og mænd blive offer for stalking. Dog varierer estimer for både livstidsprævalensen og kønsfordelingen mht. stalking fra studie til studie. Der ses dog på tværs af studier et mønster, der indikerer, at det i højere grad er kvinder end mænd, der bliver udsat og er i risiko for stalking (Nobles et al., 2018, p. 1254; Ménard & Cox, 2016, p. 674). If. to danske befolkningsundersøgelser fra hhv. 2013 og 2017/18 baseret på 6.405 og 6.479 besvarelser fra 18-74 årige udgøres stalkingofre af 63-65% kvinder og 35-37% mænd (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 9; Jørgensen, 2013, p. 10). Ligeledes fandt en metaanalyse

af Spitzberg (2002, p. 265), at på tværs af 43 undersøgelser var 75% af stalkingofrene i gennemsnit kvinder.

Jf. Nobles et al. (2018) viser forskning endvidere, at risikoen for at blive et stalkingoffer afhænger af sociodemografiske karakteristika, såsom alder, race/etnicitet, seksuel orientering, socioøkonomisk status og uddannelse. Forskning på området peger eksempelvis på, at risikoen for at blive offer for stalking falder med alderen (Nobles et al., 2018, p. 124), og er størst blandt unge (Ménard & Cox, 2016, p. 674). Det fremkommer desuden af forskning på området, at de yngre aldersgrupper er mere udsatte for stalking end de ældre, hvor det er de 18-24 årige, der har den største risiko for at opleve stalking sammenlignet med de øvrige aldersgrupper (Jørgensen, 2013, p. 7f, 11). Dette understøttes ligeledes af en specialrapport af Catalano (2012, p. 4), hvor den højeste prævalens for at være offer af stalking fandtes i 18-24 års alderen. Ydermere hævder Tjaden og Thoennes (1998, p. 2, 6), at den største gruppe af ofre er mellem 18 og 29 år ved stalkingens begyndelse. Denne gruppe udgør hele 52% af alle stalkingofrene i undersøgelsen med en samlet gennemsnitsalder på 28 år ved stalkingens påbegyndelse. Endvidere er det væsentligt at understrege, at udsættelsen for stalking kan forekomme i alle aldre, hvor der er fundet ofre så unge som 2 år til så gamle som 82 år (Sheridan et al., 2003, p. 154).

Mht. de andre faktorer, der har betydning for risikoen for at blive et offer for stalking, findes der en øget livstidsprævalens blandt visse minoriteter både mht. race/etnicitet (American Indian og Alaska Native, samt de der identificerer sig som multiraciale) og seksuel orientering (biseksuelle, samt individer med anden seksuel orientering end heteroseksualitet og homoseksualitet såsom panseksuelle) (Basile et al., 2011, p. 30f; Tjaden & Thoennes, 1998, p. 2; Breiding et al., 2013, p. 15; Nobles et al., 2018, p. 1259). Specialrapporten af Catalano (2012, p. 5) viser desuden, at individer, der lever i husstande med en lavere indkomst, oplever en højere procentdel af stalking end individer i husstande med højere indkomst. Ydermere tyder studiet af Davis et al. (2002, p. 437) på, at et højere uddannelsesniveau for kvinders vedkommende er associeret med det at have oplevet stalking. Endeligt viser studiet af Basile et al. (2006, p. 173), at personer der aldrig har været gift samt personer, der er separeret, skilt eller enker, har signifikant større odds for at blive stalket, end personer, der er gift eller bor som et par.

Således har diverse demografiske karakteristika jf. ovenstående fund en sammenhæng med det at have været offer for stalking, hvorfor de potentielt kunne antages at være risikofaktorer

herfor. Det bør dog nævnes, at flere af ovenstående studier blot har adspurgt respondenterne, hvorvidt de nogensinde har oplevet stalking, hvorfor der ikke kan siges noget om, hvorvidt de undersøgte karakteristika har været til stede før eller først efter stalkingen har fundet sted. Eksempelvis vides det ikke, om individerne i studiet af Davis et al. (2002) havde oplevet stalkingen før eller efter de havde nået deres højeste uddannelsesniveau, hvorfor det ikke med sikkerhed kan konkluderes, at det at have et højt uddannelsesniveau øger risikoen for at blive offer for stalking, frem for at det blot øger risikoen for, at man på et tidligere tidspunkt i livet har været udsat for stalking. Andre af de ovennævnte studier, såsom specialrapporten af Catalano (2012) og studiet af Ménard og Cox (2016) tager udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse, hvor der konkret er blevet spurgt ind til oplevelser med stalking indenfor de sidste 12 måneder. Disse studier har således været i stand til at undersøge, hvilke karakteristika der gør sig gældende for respondenterne aktuelt, hvor han/hun er offer for stalking, såsom deres alder og hvilket uddannelsesniveau respondenterne har haft på tidspunktet. Disse studier kan dermed også med større sikkerhed udpege potentielle risikofaktorer for at blive offer for stalking. Man skal således være varsom med, hvilke konklusioner man drager på baggrund af ovenstående studiers empiriske fund.

8.2 Individuelle karakteristika

Foruden ovenstående demografiske karakteristika er der også evidens for, at faktorer såsom selvkontrol, selvværd, aggression, emotionsregulering samt børnemishandling potentielt kan have en betydning ifm. at blive eller have været offer for stalking (Nobles et al., 2018, p. 1255). Evidensen mht. disse karakteristika vil blive gennemgået nedenfor.

Fox et al. (2009, p. 191) har i deres studie vist, at lav selvkontrol er associeret med en øget sandsynlighed for at have oplevet stalking, dog kun for kvinders vedkommende. Lidt modsigende har Fox et al. (2016, p. 338) dog fundet, at lav selvkontrol er associeret med øget sandsynlighed for at have oplevet stalking, dog kun for mænds vedkommende. Billedet mht. lav selvkontrols mulige indvirkning på sandsynligheden for at blive stalker er således uklart, men ovenstående studier tyder på, at der er en vis form for association imellem de to ting. Når der ses på udsættelsen for børnemishandling, så fremgår det endvidere af studiet af Fox et al. (2009, p. 191) at en tidligere oplevelse med børnemishandling er positivt associeret med det at blive stalkingoffer for både mænd og kvinder.

Selvværd er endnu en individuel karakteristik, der er blevet undersøgt som en potentiel risikofaktor ifm. udsættelsen for stalking. If. studiet af Chan og Sheridan (2021, p. NPI2006) er selvværd signifikant associeret med det at være et offer for stalking således, at individer med højere selvværd er mere tilbøjelige til at have oplevet stalking. Samme studie fandt tilsvarende, at individer med lavt selvværd samt et højere niveau af livstilfredshed, var i mindre risiko for at have oplevet stalking, om end disse resultater var mere usikre (Chan & Sheridan, 2021, p. NPI2006). Jf. resultaterne i studiet af Nobles et al. (2018, p. 1259) findes der ydermere en statistisk signifikant association, om end med lille effekt, mellem det at være et stalkingoffer og hhv. et højere niveau af aggression målt ud fra the Aggression Questionnaire samt et højere niveau af skills mht. kognitiv revurdering målt med the Emotion Regulation Questionnaire.

Endnu engang bør læseren gøres opmærksom på, at studiedesignet i ovenstående studier gør det umuligt at vurdere, hvorvidt de omtalte karakteristikkere har været til stede (i lige så høj grad) før og/eller efter stalkingen har fundet sted. Dog antages det, at den omtalte børnemishandling i studiet af Fox et al. (2009) er forekommet inden stalkingen har fundet sted, til trods for at der er eksempler på stalkingofre helt ned til en alder af 2 år (Sheridan et al., 2003, p. 154).

8.3 Psykopatologi hos ofre

Endeligt vil der ifm. dette forsøg på at skabe en offerprofil blive kigget på empiriske fund vedrørende associationen mellem det at være offer for stalking og diverse former for psykopatologi i nedenstående afsnit.

Ménard og Pincus (2014) har undersøgt sammenhængen mellem det at have oplevet stalking og at have træk fra borderline og en narcissistisk personlighed. Deres resultater indikerer, at det at have borderline træk er positivt associeret med at opleve stalking. Samtidigt hermed viser det pågældende studie, at tilstedeværelsen af narcissistisk sårbarhed og narcissistisk grandiositet (bestemte træk fra patologisk narcissisme målt med Pathological Narcissism Inventory) er associeret med at opleve stalking for kvinders vedkommende (Ménard og Pincus, 2014, p. 310f). Studiet af Nobles et al. (2018, p. 1259) indikerer desuden, at individer, der har oplevet stalking på et tidspunkt i deres liv, statistisk set er mere tilbøjelige til at rapportere et højere ugentligt forbrug af stoffer (eng. drugs) (ikke receptpligtige), og have flere og mere

eleverede psykiatriske symptomer mht. depression, angst, stress, suicidalitet og PTSD. Disse fund stemmer overens med anden forskning på området (Davis et al., 2002; Purcell et al., 2005; Strauss et al., 2019; Turmanis & Brown, 2006). Hverken i Ménard og Pincus (2014) eller Nobles et al. (2018) er de omtalte psykopatologiske karakteristikker dog blevet målt inden respondenternes oplevelser med stalking, og der kan således ikke siges noget mht. kausalitet, og det kan således heller ikke vides, om disse karakteristikker bør anses for at være risikofaktorer for eller nærmere konsekvenser af stalkingen.

Som nævnt i begyndelsen af dette afsnit, er det svært at finde en generel offerprofil for stalkingofre som følge af den store heterogenitet, der findes indenfor denne gruppe. Skulle man alligevel sammenholde de forskellige empiriske fund fra de ovenfor nævnte studier, tyder de på, at kvinder i alderen 18-24 år tilhørende en minoritet mht. både race/etnicitet og seksuel orientering, med et højere uddannelsesniveau og en højere indkomst, lav selvkontrol, højt selvværd, oplevelser med børnemishandling, et højere niveau af aggression og skills mht. kognitiv revurdering, med træk fra borderline og/eller narcissistisk sårbarhed og grandiositet, et større ugentligt forbrug af stoffer og/eller et eleveret niveau af symptomer fra depression, angst, stress, suicidalitet og/eller PTSD potentielt er i større risiko for at blive offer for stalking eller i hvert fald for allerede at have oplevet det.

Som nævnt flere gange i dette afsnit, kan der dog ikke siges noget mht. kausalitet, og det vides således ikke, om de omtalte karakteristikker er risikofaktorer for at blive et offer for stalking, er konsekvenser af at have været et offer for stalking, eller potentielt blot kan findes i højere grad blandt stalkingofre som følges af en tredje ukendt variabel. Herudover er det ikke hensigtsmæssigt at sammenkæde samtlige af ovenstående fund i en samlet profil, som det er blevet gjort ovenfor, da det ikke synes realistisk at finde samtlige af disse karakteristikker hos et enkelt individ. Nogle af karakteristikkerne synes endda at være uforenelige, såsom det at have et eleveret niveau af depressive symptomer samtidigt med et højt selvværd. Man kunne evt. med fordel overveje, om der potentielt kunne være tale om flere forskellige offerprofiler, der modsvarer de forskellige stalkerprofiler oplistet i typologien udarbejdet af Mullen og kolleger. En undersøgelse af dette ligger dog udenfor dette speciales spændvidde.

I det følgende afsnit vil der være en redegørelse af de konsekvenser, som stalking kan have for stalkeren såvel som offeret. Der vil udelukkende være fokus på de psykologiske (herunder også de psykopatologiske) og sociale konsekvenser, og dermed ikke de økonomiske, fysisk og

praktiske (herunder påvirkning af hverdag, handlemuligheder samt forekomst af sikkerhedsforanstaltninger hos ofrene) konsekvenser både mht. offer og stalker. Dette skyldes, at det udelukkende er de psykiske og sociale konsekvenser, der ønskes undersøgt i denne afhandling, som det fremgår af problemformuleringen. Det bør dog nævnes, at alle de nævnte typer af konsekvenser, herunder også dem der ikke er medtaget i specialet, hænger sammen og alle influerer hinanden.

9. Stalkingens konsekvenser for stalkerne

Det følgende afsnit omhandler de psykiske og sociale konsekvenser, som stalking kan have for stalkerne. Afsnittet er dog ikke underinddelt efter de psykiske og sociale konsekvenser, da der generelt er manglende forskning på området vedr. stalkingens konsekvenser for stalkerne, hvorfor det synes mest meningsfuldt at sammenskrive de psykiske og sociale konsekvenser. Dette er desuden forklaringen bag skævvridningen rent pladsmæssigt mellem afsnittet vedr. konsekvenserne for ofrene versus det følgende afsnit vedr. konsekvenserne for stalkerne.

If. erfaringer fra bl.a. Dansk Stalking Center (DSC), så har de fleste af stalkerne de møder i praksis det grundlæggende rigtig skidt, hvortil mange fremstår forpinte, kriseprægede, suicidal og præget af generelle psykiske og/eller trivselsmæssige udfordringer. Stalkerne beskriver ofte, at de oplever at være et sted, hvor de ikke kan bunde, at deres normale liv er gået i opløsning og/eller at have mistet kontrollen over dem selv. Mange har fået reaktiveret et tidligere svigt, tab eller traume ifm. med den stalkingudløsende begivenhed såsom en skilsmisse (Dansk Stalking Center & Oxford Research, 2021, p. 1, 6, 11, para.).

En stor del af stalkerne er som antydnet if. ovenstående præget af dårlig mental trivsel, hvilket bl.a. kommer til udtryk i kraft af en tendens til at være aggressiv, selvbebrejdende, ubesluttsom, irriteret, opfarende samt til at have store emotionelle udsving og følelser af skyld og skam (Dansk Stalking Center & Oxford Research, 2021, p. 6f; SocialRespons, 2019, p. 51).

I forlængelse af ovenstående fremgår det af undersøgelsen af Dansk Stalking Center og Oxford Research (2021, p. 5, 8f), at knap 9 ud af 10 (mere specifikt 88%) af de 49 adspurgte stalkere vurderes at have en behandlingskrævende funktionsnedsættelse, hvilket indebærer, at stalkingen har en funktionshæmmende indvirkning på et eller flere af de tre primære livsområder;

arbejdsliv, sociale/fritidsliv og familieliv. Der vurderes at være en behandlingskrævende funktionsnedsættelse, hvis stalkeren scorer 5 eller derover på minimum et af de tre livsområder målt via Sheehan Disability Scale (Dansk Stalking Center & Oxford Research, 2021, p. 5, 8f, para.). De pågældende stalkere i undersøgelsen scorede gennemsnitligt over 5 på samtlige livsområder, og dermed angiver en stor del af stalkerne, at stalkingen i meget høj grad hæmmer dem på alle tre nævnte livsområder (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, 9, para.). Hertil fremkommer det af samme undersøgelse, at 38,5% af de 49 adspurgte stalkere ikke er i beskæftigelse, men markerer at de er jobsøgende, på orlov, sygemeldt eller på førtidspension (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, p. 3). Disse fund stemmer endvidere overens med erfaringer fra DSC, der beskriver, at gruppen af stalkere ofte har udfordringer med at fastholde job og socialt netværk, hvortil mange har problemstillinger såsom ustabile familierelationer, mistet arbejde og netværk samt generel isolation (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, p. 9f).

Den nævnte undersøgelse målte ligeledes den generelle trivsel og overordnede velbefindende hos 39 stalkere vha. Feedback Informed Treatment (FIT) forinden deres behandlingsopstart hos DSC og fandt, at stalkerne har en generel dårlig trivsel (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, p. 5f, 11). I denne vurdering bliver stalkerne endvidere spurgt ind til parametrene: sociale funktionsniveau (arbejde, bekendte, skole), personlige velbefindende, forhold til nære relationer og generelle velbefindende. En samlet score på under 25 angiver et behandlingskrævende velbefindende og karakteriseres derfor som klinisk signifikant. Her fandt den pågældende undersøgelse at hele 77% af stalkerne scorede under 25 med en gennemsnitlig score på 16,5, hvilket peger på et grundlæggende lavt trivselsniveau (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, p. 5f, 11). Hertil peger undersøgelsen af SocialRespons (2019, p. 51) endda på, at stalkerne havde en gennemsnitlig lavere FIT score sammenlignet med ofrene ved behandlingsopstart, hvilket antyder, at stalkerne muligvis føler sig mere forpinte end ofrene på nogle områder.

Herudover har en tidligere nævnt undersøgelse fundet, at hele 74% af stalkerne (N = 42) har symptomer på angst og 88% på depression ved opstart af deres behandling i DSC (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, p. 5). Hertil peger undersøgelsen af SocialRespons (2019, p. 49) på, at godt halvdelen af 28 adspurgte stalkere har eller har haft en diagnose,

hvoraf depression er den mest forekommende. Ydermere fremgår det af begge undersøgelser, at mange af stalkerne tidligere har været i kontakt med en psykolog eller psykiater, og tilmed gælder det for en femtedel, at de har eller har haft et misbrug i form af fx alkohol eller hash (Dansk Stalking Center og Oxford Research, 2021, p. 3; SocialRespons, 2019, p. 49).

At stalkerne oplever en dårlig trivsel, som nævnt direkte eller indirekte i flere af de tidligere nævnte fund, kan endvidere understøttes af endnu et fund i undersøgelsen af SocialRespons (2019, p. 51). De påviste, at en meget stor andel af stalkerne ved opstart af behandlingsforløb angav at have været 'meget' eller 'ekstremt meget' plaget af følgende indenfor den sidste uge: overbæmsrethed, tristhedsfølelse, ensomhedsfølelse, følelse af at være værdiløs og manglende tro på fremtiden.

Det ses således jf. ovenstående afsnit, at stalking kan have mange og vidtrækkende konsekvenser for stalkeren selv både mht. psykiske og sociale faktorer, herunder deres generelle og psykiske velbefindende, deres arbejdsliv, opretholdelsen af et socialt netværk m.m.

10. Stalkingens konsekvenser for ofrene

Mht. stalkingens konsekvenser for ofrene viser forskningen på området viser, at stalking kan have alvorlige og vidtrækkende konsekvenser for ofrene både under og efter stalkingen står på, hvor en del er mærket længe efter stalkingens ophør. Det gælder endvidere både sociale, praktiske, fysiske, økonomiske og psykiske følgevirkninger (Johansen et al., 2013, p. 15, 60; Larsen, 2010, p. 85f; Korkodeilou, 2017, p. 18-20; Sheridan et al., 2003, p. 153). Hertil viser forskning også, at stalkingofre allerede et par uger efter stalkingens begyndelse er påvirket i en grad, så de begynder at ændre adfærd (under den forudsætning, at de er klar over, at de bliver stalket) (SocialRespons, 2019, p. 2).

I forlængelse af ovenstående blev 57 stalkingofre i en undersøgelse af SocialRespons (2019, p. 45) bedt om at angive, hvor hæmmede de føler sig af stalkingen ift. deres familieliv, sociale liv samt fritidsliv og deres arbejdsliv fra 0 ('slet ikke hæmmet') til 10 ('meget hæmmet'). Familieliv og herunder hjemlige forpligtelser havde en gennemsnitlig score på 5.19, sociale liv/fritidsliv 5.79 og arbejdsliv 5.21. Herudover fremgår det af rapporten, at 5 anses som cutoff for, hvornår der er tale om en behandlingskrævende funktionsnedsættelse, hvorfor førnævnte tal tyder på en væsentlig hæmning for ofrene på samtlige af de nævnte områder. Herudover fremgår det

af en større undersøgelse baseret på i alt 6.479 besvarelser fra 18-74 årige, at 20% af de adspurgte stalkingofre (N = 278) i undersøgelsen har angivet, at stalkingen i meget høj grad eller i høj grad har påvirket dem og deres liv. 30% angiver, at stalkingen har gjort det i mindre grad og 42% angiver, at stalking slet ikke har haft en indvirkning på dem og deres liv (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 19f). Det fremgår altså tydeligt af disse beskrivelser og undersøgelser, hvordan stalking har en betydelig indvirkning på ofrene, og dette både når det kommer til deres familieliv, sociale liv/fritidsliv og arbejdsliv m.m.

10.1 Psykologiske konsekvenser

Når det kommer til de psykiske følgevirkninger af stalking, så oplever ofrene endvidere både betydelige følelses- og personlighedsmæssige indvirkninger. Eksempelvis blev 279 ofre spurgt til, hvad stalkingen fremkaldte hos dem af følelser. Resultaterne viste, at 59% har følt sig irriteret ifm. stalkingen, mens 47% har følt sig enten vrede eller frustrerede. 39% angiver, at de har været bekymrede, hvortil mellem 28-31% har følt sig stressede, bange, kede af det eller magtesløse. Foruden disse har henholdsvis 15 og 18% følt sig paranoid og deprimeret, mens kun 6% angav at have følt skam ifm. stalkingforløbet. 14% oplyste, at de var ligeglade med stalkingen (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 18f). I tråd med disse fund vedr. stalkingens følelses- og personlighedsmæssige indvirkning på ofrene beskriver anden forskning, at 88% af stalkingofre bliver mere vagtsomme og forsigtige, 41% føler sig paranoide, mens omkring halvdelen af ofrene oplever, at de meget hurtigt og nemt bliver skræmt eller forskrækket. Herudover har godt en fjerdedel fået en lavere tærskel for opfarenhed og vrede sammenlignet med tidligere og er tilmed blevet mere aggressive (Hall, 1998, p. 133-135). Foruden stalkingens nævnte følelses- og personlighedsmæssige indvirkning på ofrene, så omtales det endvidere relateret hertil i forskningslitteraturen, hvordan stalking kan ses som en varig traumatisering og stressbelastning for ofrene, hvilket ligeledes må siges at udgøre en betydelig psykisk konsekvens for stalkingofrene (Abrams & Robinson, 1998, p. 475f; Korkodeilou, 2017, p. 18-20; Larsen, 2010, p. 86-88). Denne stresspåvirkning som stalkingen medfører på ofrene skyldes dels oplevet kontroltab og magtesløshed, som følge af stalkingen og til dels også stalkingens uforudsigelige, vedvarende og tvetydige karakter (Larsen, 2010, p. 91f). I forlængelse heraf fandt en større dansk befolkningsundersøgelse, at 18 ud af 279 stalkingofre havde været i kontakt med læge, psykolog eller lign. som følge af stalkingen (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 1, 21).

Som det fremgår af ovenstående, så har stalking, når det kommer til de psykiske konsekvenser for ofrene både stor indvirkning følelses- og personlighedsmæssigt, hvilket kan siges bl.a. at hænge sammen med, at stalking som nævnt kan beskrives som værende en traumatisering og stressbelastning for ofrene. Herudover kan stalking dog også if. forskning have en indvirkning på ofrenes grad af følt utryghed og frygt for bl.a. deres sikkerhed, hvilket udgør endnu en af de psykiske konsekvenser, som stalking kan have for ofrene, der tilmed kan siges at indgå som del af de tidligere beskrevne følelses- og personlighedsmæssige ændringer hos stalkingofrene. En undersøgelse fandt eksempelvis, at 39% af 276 stalkingofre angav, at de 'i meget høj grad' eller 'i høj grad' følte sig utrygge under stalkingforløbet. Resten havde svaret 'i mindre grad' eller 'slet ikke' foruden de 6% der angav 'ved ikke' (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 18; Jørgensen, 2022, p. 36). I en øvrig undersøgelse blev deltagerne bedt om at angive, hvor bange de var for deres egen sikkerhed på en skala fra 1 til 10. Her udviste deltagerne en høj grad af frygt med en gennemsnitlig score på 7 (Dansk Stalking Center & Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi Syddansk Universitet, 2022, p. 4).

Foruden de allerede nævnte psykiske konsekvenser som et stalkingforløb kan have for de ramte, så fandt et studie af SocialRespons (2019, p. 42-44) i overvejende overensstemmelse med ovenstående forskningsfund, at andelen af de 57 stalkingofre der svarede 'meget ofte/tit' eller 'ofte' til hvorvidt følgende psykiske symptomer har været fremtrædende i den sidste måned pga. stalkingen fordelte sig således: følelser af at være på vagt eller bange (70%), hukommelsesproblemer (49%), selvbeprejdelse (54%), tristhed (53%), at forsvinde i tanker (tabe tråden) (56%), uoplagthed (53%), følelser af ensomhed (46%) og uvirkelighed (30%). Hertil peger flere studier samt erfaring fra praksis ligeledes på, at stalkingens psykiske følgevirkning for ofrene ligeledes omfatter både: brug af psykofarmaka, selvmordstanker/-forsøg, koncentrations- og hukommelsesbesvær, alkohol- og stofmisbrug, forstyrret tidsopfattelse, forvirring, beslutningsvanskeligheder, negativt selvbillede herunder lavt selvværd, skyld og skam og forstyrrelser i følelsesregulering (Johansen et al., 2013, p. 6, 15, 63, 69; Dansk Stalking Center, 2023, p. 25; Korkodeilou, 2017, p. 18-20; Abrams & Robinson, 1998, p. 475). Disse fund peger på, at stalkingens psykiske konsekvenser for ofrene, foruden betydelige personligheds- og følelsesmæssige indvirkninger, som påvist gentagende gange af ovenstående, også indbefatter misbrug af alkohol og/eller stoffer samt diverse kognitive ændringer såsom hukommelses- og koncentrationsbesvær.

I tråd med stalkingens negative indvirkning på ofrene både personligheds- og følelsesmæssigt samt kognitivt, så kan endnu en af de psykiske konsekvenser for stalkingofrene siges at være, at det fremgår af flere studier, at stalkingen har en negativ indflydelse på ofrenes evne til at passe deres arbejde, hvortil samtlige ofre oplever vanskeligheder med at fungere arbejdsmæssigt (Abrams & Robinson, 2002, p. 468-471). Dette hænger dels sammen med deres nævnte hukommelses- og koncentrationsbesvær og nedsat tempo samt med det øgede stressniveau, som ofre oplever som følge af stalkingen (Larsen, 2010, p. 88-90; Justitsministeriet & Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, 2016, p. 3f; Abrams & Robinson, 2002, p. 468-471). Hertil angiver 2 ud af 3 af de adspurgte stalkingofre på arbejdsmarkedet, at de oplever, at stalkingen hæmmer deres arbejdsliv i en undersøgelse rapporteret af SocialRespons (2019, p. 38). Udover at en del oplever fravær fra deres arbejde og at der tilmed ses eksempler på, at ofre er blevet opsagt fra deres job som følge af stalkingens indvirkning på ofrenes arbejdsevne, så fandt en undersøgelse tilmed, at hele 16% af de 279 adspurgte stalkingofre har været sygemeldt fra studie eller arbejde som følge af stalkingen (Justitsministeriets forskningskontor, 2018, p. 21; Larsen, 2010, p. 88-90; Johansen et al., 2013, p. 15, 65f). Sammenlignet viste et øvrigt studie, at 22% ud af 134 stalkingofre har været enten førtidspensioneret, sygemeldt eller på orlov pga. stalkingen (Dansk Stalking Center & Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi Syddansk Universitet, 2022, p. 3).

Det ses altså af ovenstående, hvordan stalking mht. de psykiske konsekvenser for ofrene kan indebære både omfattende ændringer af deres kognition, personlighed og følelses- og arbejdsliv. I det følgende underafsnit til stalkingofrenes psykiske konsekvenser vil der blive set, hvordan stalking også kan medføre nogle psykopatologiske konsekvenser for ofrene.

Når det kommer til hvorvidt stalking er forbundet med psykopatologiske konsekvenser for ofrene, så fremgår det af litteraturen på området, at stalking er blevet forbundet med en generel øget risiko for udviklingen af psykiatriske lidelser. Hertil ses det, at mange af stalkingofrene mere specifikt udvikler især angst, depression, posttraumatisk stressforstyrrelse (PTSD) eller symptomer herpå som følge af stalkingen (Dansk Stalking Center, 2023, p. 25; Sheridan et al., 2003, p. 153f; Abrams & Robinson, 1998, p. 475; Korkodeilou, 2017, p. 18-20). I det nedenstående vil der blive redegjort for noget af den forskning på området, der vedr. disse lidelser blandt stalkingofre

Mht. angst så peger forskning på, at hele 83% af stalkingofre udviser et stærkt forøget angstniveau til sammenligning med det de havde før de blev udsat for stalking. Det fremhæves desuden, at angsten skal forstås som respons på den voldsomme stressbelastning stalkingen medfører, hvor handling ud af situationen ikke har været mulig (Pathé & Mullen, 1997, p. 12-14; Larsen, 2010, p. 95-97). Ligeledes fremgår det af studiet af Johansen et al. (2013), at angst og frygt var den mest udbredte konsekvens som følge af stalking hos de undersøgte stalkingofre. Det beskrives endvidere, hvordan særligt stalkingens uforudsigelige karakter er bidragende hertil, og hvordan frygten for stalkeren og dennes handlinger for en større del af ofrene udvikler sig til en angsttilstand, hvortil en del beskriver, at angsten er blevet et grundvilkår i deres hverdagsliv som er ekstremt ødelæggende for deres livsførelse. Foruden stalkingens uforudsigelighed er angstens forekomst hos stalkingofrene if. Johansen et al. (2013) også tæt forbundet med ofrenes oplevelse af isolation fra omverdenen og af at have mistet kontrollen over deres eget liv. Ydermere beskrives det, hvordan angsten ofte udvikles over tid, hvor flere af stalkingofrene i undersøgelsen beretter om, at angsten er eskalerende, hvorfor de begynder at opfatte dem selv som mere og mere paranoide (Johansen et al., 2013, p. 62f, 69, para.).

Når det kommer til depression som psykopatologisk konsekvens for stalkingofre, så fremgår det af et studie, at mere end 28% af de heri undersøgte ofre udviste symptomer på behandlingskrævende depression (Dressing et al., 2005, p. 169f; Larsen, 2010, p. 98f) . Forekomsten af depression hos stalkingofre kan endvidere ses som en reaktion på en belastning og herunder oplevelsen af svigtende handlekraft og kontroltab, hvilket genererer en hjælpeløshed og frygt, der danner grundlaget for en efterfølgende depression (Larsen, 2010, p. 96f, 98f, para.). En øvrig undersøgelse med et sample på 100 stalkingofre fandt desuden klare eksempler på, hvordan depressionen hos stalkingofre optrådte sammen med en følelse af skyld og selvbebrejdelser og hos en del også manglende tillid til andre og sig selv. Herudover påviste studiet også en sammenhæng mellem depression og den overvældende magtesløshed, der er fremtrædende hos 75% af alle stalkingofre (Larsen, 2010, p. 96f, 98f, para.; Pathé & Mullen, 1997, p. 12-14). Ovenstående stemmer endvidere overens med studiet af Sheridan et al. (2003, p. 153), der på baggrund af øvrig forskningslitteratur angiver, at mellem 21-28% af stalkingofre udvikler en depression.

Hvis der ses på forekomsten af PTSD og kompleks PTSD (K-PTSD) blandt stalkingofre, så bør det først nævnes at forskellen mellem PTSD og K-PTSD er, at man ved K-PTSD skal opfylde både diagnosekriterierne for PTSD samtidigt med, at man skal leve op til en yderligere symptomklynge bestående af tre symptomer. I en undersøgelse af Jørgensen et al. (2022) fremgår det af studiets datasæt 1 (N= 538), at hele 77,9% af de deltagende stalkingofre levede op til de tre symptomkriterier for PTSD-diagnosen i DSM-IV, hvortil yderligere 18,4% opfyldte to ud af tre af kernesymptomerne, hvilket betegnes subklinisk PTSD (Jørgensen et al. 2022, p. 37, 55f). Samme studies datasæt 2 (N = 134) fandt, at 51,5% af stalkingofrene opfyldte kriterierne for PTSD i ICD-11. Ydermere havde 17,4% af stalkingofrene tegn på subklinisk PTSD (Jørgensen et al. 2022, p. 38f, 56). Mht. K-PTSD så viste datasæt 2 (N= 134) desuden, at 22,7% (ud af de førnævnte 51,5%) levede op til symptomkriterierne for K-PTSD i ICD-11 (Jørgensen et al. 2022, p. 40, 62).

10.2 Sociale konsekvenser

Når det kommer til de sociale konsekvenser, som stalking kan have for ofrene, så kan der først og fremmest peges på, at if. en undersøgelse af Johansen et al. (2013) er de primære sociale konsekvenser hos stalkingofre: isolation, mistro og en generel manglende tillid til nye mennesker. Denne mistillid (for nogle sågar frygt) er for en del af ofrene endvidere særligt rettet mod mænd og at indgå i nye kæresteforhold. Hertil angiver mange af stalkingofrene i undersøgelsen, at stalkingen har medført, at de har begrænset kontakt til familie og venner, da de ofte trækker sig herfra og dermed langsomt mister kontakten til deres netværk. Herudover beretter flere af stalkingofrene i undersøgelsen om, at stalkingen har begrænset deres fritidsliv i betydelig grad (Johansen et al., 2013, p. 61, 64f, 69). Larsen (2010, p. 86-88) beskriver endvidere, at den påvirkede tillidsevne som følge af stalkingen både retter sig mod gamle relationer såvel som nye og kan gælde ift. begge køn. Dog oplever de kvindelige stalkingofre mest vanskelighed ved at indgå i nye tætte relationer med mænd. Disse fund af Johansen et al. (2013) vedr. stalkingens sociale konsekvenser for ofrene kan understøttes af en undersøgelse af SocialRespons (2019), der fandt, at når stalkingofrene i studiet sammenlignede deres situation nu med den før stalkingen, så vurderede:

- 41% at de i dag deltager sjældnere i sammenkomster med familie og venner
- 54% at de i dag deltager sjældnere i sociale arrangementer på arbejdspladsen/studiet

- 57% at de i dag deltager sjældnere i fritidsaktiviteter
- 41% at de er oftere uønsket alene (SocialRespons, 2019, p. 45f).

Forskning peger i overensstemmelse med ovenstående på, at 70% af stalkingofre begrænser kontakten med deres sociale netværk, og en stor del mister helt kontakten til familie, nære venner eller andre, som før var en del af deres omgangskreds. En del af forklaringen herpå kan være den øgede vagtsomhed og omfattende mistillid stalkingofferet oplever til andre mennesker, der kan udfordre selv tætte og robuste relationer. For en del drejer tendensen til tilbagetrækning og isolation sig endvidere om frygt for at støde utilsigtet på stalkeren. Dog beretter mange ligeledes om, at de finder det svært at skulle forklare deres situation om og om igen, hvorfor det er lettere at blive væk. En øvrig begrundelse, der også ses hos mange af ofrene er en oplevelse af, at deres pårørende ikke forstår, hvad det vil sige at blive stalket og alvoren heri, og derved kan komme til at bagatellisere situationen ved at komme med velmenende opfordringer og udtalelser, der blot skubber offeret væk og får dem til at føle sig misforstået og ensomme. Andre vælger at trække sig frem for at involvere deres netværk i situationen, fordi de ikke vil skabe bekymring eller af frygt for at involvere andre uskyldige i stalkerens terror (Larsen, 2010, p. 87-89; Pathé & Mullen, 1997, p. 12-16).

Det fremgår altså tydeligt af ovenstående, hvordan mange stalkingofre oplever betydelige konsekvenser som følge af stalkingen ift. deres sociale liv og netværk, der i særlig grad vedr. isolation og mistillid.

Foruden ovenstående synes det meningsfuldt at knytte en kort bemærkning mht. de praktiske konsekvenser som stalking kan have for ofrene, da dette synes relevant ift. stalkingens sociale og psykologiske konsekvenser, som uundgåeligt bliver influeret heraf. Forskningen har mht. stalkingens praktiske konsekvenser fundet, at stalking har en stor indvirkning på ofrenes almindelige livsførelse og dagligdag, som det også fremgår af de ovenstående nævnte konsekvenser. Hertil beretter mange om, hvordan stalkingen begrænser dem i at gøre de ting, som de gerne vil og plejer bl.a. som følge af diverse sikkerhedsforanstaltninger og handlinger i et forsøg på at stoppe eller beskytte sig mod stalkingen, såsom at skifte skole, arbejdsplads eller bopæl (evt. til krisecenter), ændringer i hverdagsrutiner og/eller skiftning af telefonnummer (Larsen, 2010, p. 86f; Dansk Stalking Center, 2023, p. 25; Korkodeilou, 2017, p. 19; Dressing et al., 2005, p. 169). Endvidere oplever mange af ofrene, at de i kraft af stalkingen mister deres basale sikkerhed og tryghed, og derved også deres normale liv fri for bekymringer og frygt.

Herudover oplever ofre ofte en følelse af frihedsberøvelse af deres personlige frihed samt af deres bevægelsesfrihed (Larsen, 2010, p. 86f).

11. Psykologiske teorier for stalking

I det følgende afsnit vil der forekomme en redegørelse for hovedpointerne fra artiklen Parkhill et al. (2022) og de heri beskrevne teorier for stalking, da denne artikel danner udgangspunkt for valget af de psykologiske teorier for stalking, der senere bliver redegjort for og anvendt i specialet. På denne vis vil det følgende afsnit fungere som en begrundelse og baggrund for valget af de psykologiske teorier, der optræder i specialet og vil herudover give et overordnet indblik i det nuværende psykologiske teoretiske ståsted på området.

I artiklen af Parkhill et al. (2022, p. 563) gennemgår forfatterne de hidtidigt eksisterende teorier anvendt til at forstå stalkingfænomenet ud fra psykologiske, situationelle og/eller sociale faktorer. Med udgangspunkt i Ward et al. (2006) beskriver forfatterne, hvordan der eksisterer fire forskellige tilgange til at forstå og forklare menneskelig adfærd. Disse er hhv. typologier, enkelt-faktor teorier, multi-faktor teorier og mikro-teorier (Parkhill et al., 2022, p. 563). Sidstnævnte omtales ikke yderligere i artiklen. De resterende vil blive gennemgået enkeltvis i de følgende afsnit.

11.1 Typologier

Typologier er teorier, der anvendes til at klassificere og sortere individer i en forskelligartet gruppe på en måde, der kan give nyttifuld information mht. vurdering, behandling og håndtering af det enkelte individ. Indenfor stalkingfænomenet er der jf. Parkhill et al. (2022, p. 563) minimum 24 typologier, men disse beskrives ikke yderligere i artiklen. I dette speciale anvendes typologien fremlagt af Mullen og kolleger for første gang i 1999, der er bredt anerkendt og anvendt i litteraturen og i praksis på området (Mullen et al., 2008, p. 68; Larsen, 2010, p. 44). Denne vil blive uddybet og redegjort for i specialets afsnit 7.

11.2 Enkelt-faktor teorier

Enkelt-faktor teorier er, som navnet antyder, teorier der forsøger at forklare et fænomen ud fra en enkelt faktor i form af en underliggende karakteristik eller mekanisme. Enkelt-faktor teorier vil ofte tage udgangspunkt i et allerede eksisterende teoretisk grundlag og derefter

tilpasse og anvende denne på det pågældende fænomen (Parkhill et al. 2022, p. 564). Af enkelt-faktor teorier på stalkingområdet nævner Parkhill et al. (2022) tilknytningsteori, social læringsteori og evolutionær teori. Disse tre teoriers bud på årsagsforklaringer på stalking vil blive gennemgået kort nedenfor.

11.2.1 Tilknytningsteori

If. tilknytningsteori, der blev anvendt af Reid Meloy på stalkingfænomenet for første gang sidst i 1980'erne, kan stalking anses for at være udtryk for en usikker tilknytningsstil. Mere præcist beskriver Meloy stalking som "a behavioural expression of attachment pathology" (Meloy, 2007, p. 2). Den usikre tilknytningsstil kan if. Meloy (1996, p. 159f) føre til stalking bl.a. via dets bidrag til udviklingen af borderline- og narcissistiske personlighedskarakteristikker, som ofte ses hos stalkere, der kommer i kontakt med strafferetssystemet (Parkhill et al. 2022, p. 565). Ifm. relationelle trusler vil individer med disse personlighedskarakteristikker opleve sårbarhed og intens negativ arousal, og disse følelser vil en usikkert tilknyttet person yderligere reagere på med maladaptive coping mekanismer, herunder stalking (Parkhill et al. 2022, p. 565).

11.2.2 Social læringsteori

Ses der i stedet på social læringsteori, er denne blevet anvendt af Fox et al. (2011) til at forklare stalkingadfærd. Jf. Fox et al. (2011, p. 39, 44f) vil stalking, ligesom andre kriminelle handlinger, kunne forklares som en funktion af diverse sociale faktorer, kaldet sociale læringsfaktorer, der har indflydelse på, hvad en person lærer. Fox et al. (2011, 43f) foreslår, at stalkere 1) kender andre, der har udført lignende adfærd (den sociale læringsfaktor kaldet differentiel association), 2) imiterer denne adfærd fra andre (den sociale læringsfaktor kaldet modellering), 3) har attituder der er favorable ift. stalking, og 4) vil opveje risikoer og belønninger associeret med stalking på en pro-stalking vis (den sociale læringsfaktor kaldet differentiel forstærkning).

11.2.3 Evolutionær teori

Den sidste af de tre enkelt-faktor teorier, der nævnes af Parkhill et al. (2022, p. 567), er evolutionær teori. Denne teori anvendes af Duntley og Buss (2012) i et forsøg på at forklare stalking som én ud af flere strategier, der er formet af evolutionære processer for at løse problemer relateret til parring og konkurrence indenfor samme køn. Duntley og Buss (2012, p. 311) foreslår, at nogle individer har udviklet stalkingstrategier for at overkomme tilpasningsproble-

matikker såsom tiltrækning af, at holde på eller at genvinde en partner eller at afværge konkurrenter. Stalking anses således via evolutionær teori for at være en funktionel tilpasning, der til trods for ofte at være ineffektiv vil give en stor nok reproduktiv fordel til at blive ført videre gennem generationer (Parkhill et al., 2022, p. 567).

11.3 Multi-faktor teorier

I modsætning til enkelt-faktor teorier som ovenstående anvender multi-faktor teorier flere forskellige faktorer eller teorier og sammenfletter disse i et forsøg på at forklare, hvordan et fænomen og adfærden bag dette kan opstå (Parkhill et al., 2022, p. 564). Af multi-faktor teorier vedr. stalkingfænomenet nævner Parkhill et al. (2022) adfærdsteori, integrative contextual developmental (ICD) model of male stalking, coercive control theory, relational goal pursuit theory og integrated model of information processing. Disse fem teoriers bud på årsagsforklaringer på stalking vil ligeledes blive gennemgået kort nedenfor.

11.3.1 Adfærdsteori

Adfærdsteori og funktionel analyse er blevet anvendt på stalking af Westrup og Fremouw (1998) i forsøget på at forstå de forudgående og vedligeholdende elementer bag stalkingadfærd. Westrup og Fremouw (1998, p. 269) foreslår, at stalkingadfærd gentages og eskaleres som følge af den interaktion, der forekommer mellem forudgående omstændigheder og begivenheder (eng. antecedents) og konsekvenserne af adfærden. Hvis konsekvenserne af adfærden er belønnende for stalkeren, vil det if. teorien fungere som en forstærker, der fører til at adfærden gentages næste gang de samme forudgående omstændigheder og begivenheder er til stede. Jf. Westrup og Fremouw's (1998, p. 269) tilgang til stalking, har hver hændelse af stalkingadfærd en bestemt funktion, fx at opnå noget eller at undgå noget. Hver gang et individ stalker, vil han/hun måske opnå en følelse af at være i kontrol eller få opmærksomhed (hvilket positivt forstærker adfærden), føle sig mindre ensom eller ukomfortabel (hvilket negativt forstærker adfærden) eller potentielt begge dele (Westrup & Fremouw, 1998, p. 271).

11.3.2 Integrative contextual developmental (ICD) model of male stalking

ICD modellen af mandlig stalking er, som navnet antyder, ikke som sådan en teori, men i stedet en hierarkisk model udviklet af White et al. (2000). Modellen samler og sammenfletter diverse teorier og forskningsfund på tværs af litteraturen i et forsøg på at forklare stalkingfænomenet,

dog begrænset til mandlige eks-partner stalkere. Modellen tager endvidere udgangspunkt i interaktionen mellem stalking-relevante fænomener, der forekommer på både sociokulturelle, interpersonelle, dyadiske, situationelle og intrapersonelle niveauer (Parkhill et al., 2022, p. 569). White et al. (2000) fremsætter således if. Parkhill et al. (2022, p. 569) en omfattende ramme til at forstå den mandlige eks-partner stalker, hvori der kigges på bl.a. traditionelle kønsroller, kulturelle manuskripter for seksuelle relationer og dating, normative opfattelser vedrørende sex og vold, læring og forstærkning fra det sociale netværk, tidlig udvikling af usikre tilknytninger som følge af et forstyrret familiemiljø, relational goal pursuit teori, interdependens mellem stalker og offers adfærd og emotionelle respons, specifikke situationelle faktorer af relevans for tidspunkt og måden hvorpå stalkingadfærd opstår, samt holdningsmæssige, motiverende og karakterbaserede træk ved stalkeren.

11.3.3 Coercive control theory

Coercive control theory er en teori, der er blevet udviklet indenfor feltet af intimpartner mishandling i den senere halvdel af 1900-tallet. På baggrund af studier af Stark (2007) og Dutton og Goodman (2005) har Davis et al. (2012, if. Parkhill et al., 2022, p. 570) teoretiseret, at stalkingadfærd kan forstås som en form for tvangskontrol (eng. coercive control) forekommende udenfor et intimt forhold. Jf. Dutton og Goodman kan tvangskontrol defineres som "a dynamic process linking a demand with a credible threatened negative consequence for non-compliance" (Dutton & Goodman, 2005, p. 746). Succesfuld tvangskontrol kræver ydermere jf. Dutton og Goodman (2005, if. Davis et al., 2012, p. 330) fem komponenter: overvågning af målets adfærd; krav med en troværdig trussel om skade ved afvigelse; levering af truede konsekvenser; kontrol over målets økologi; og arrangering af målets sociale omgivelser på en vis, der isolerer målet fra normal støtte. Sammenligner man stalking med disse komponenter, overlapper stalking og tvangskontrol betydeligt if. Davis et al. (2012, p. 330-332), hvorfor de to fænomener potentielt også kan forstås på teoretisk lignende måder, med den forskel in mente, at tvangskontrol forekommer i et intakt forhold, hvorimod stalking forekommer uden eller efter et forhold.

11.3.4 Relational goal pursuit theory

Den næstsidste teori, der nævnes i Parkhill et al. (2022) er relational goal pursuit (RGP) teorien, der også indgår som et element i den tidligere nævnte ICD model af mandlig stalking.

RGP er en teori, der er fremsat af Spitzberg og Cupach (2000, 2014, if. Parkhill et al. 2022, p. 571), som foreslår at stalking udvikler sig på baggrund af en stræben efter et forhold. Ifølge teorien anses succes i intime forhold for at være et ønskværdigt mål, som individet gerne vil opnå og således stræber efter. Spitzberg og Cupach antager, at individer, der udviser unormal adfærd ifm. stræben efter et forhold, har en forhøjet forestilling om den betydning relationelle mål har for dem personligt, ved fx at linke disse mål med overordnede mål som glæde og selvværd (Parkhill et al., 2022, p. 571). Opnåelsen af disse overordnede mål bliver således betingede af hvor succesfuld individet er i sin jagt på de relationelle mål, hvorfor sidstnævnte får en overdrevent vigtig betydning for individet, der vil være mere tilbøjelig til at fortsætte sin stræben efter et forhold uanset tidligere forgæves forsøg. Spitzberg og Cupach foreslår desuden tilstedeværelse af specifikke kognitive processer, der får de relationelle mål til at virke opnåelige og således værd at fortsætte en stræben efter (Parkhill et al., 2022, 571f).

11.3.5 Integrated model of information processing

Som den sidste teori nævner Parkhill et al. (2022) endnu en model, nemlig den såkaldte integrated model of information processing. Denne model er udviklet af Huesmann (1998) i et forsøg på at forklare aggression, men anvendes af Birch et al. (2018) til at forstå forskellige typer af stalkingadfærd, der alle konceptualiseres som former for aggression. Via anvendelsen af modellen fremsætter Birch et al. (2018, if. Parkhill et al., 2022, p. 573) et cyklisk sæt af kognitive og affektive processer, der menes at underbygge stalkingadfærd (herunder adfærdsmæssige manuskripter, normativ overbevisninger og fjendtlige tilskrivninger), og som bliver vedligeholdt over tid gennem positiv og negativ forstærkning.

11.4 Kritisk analyse af teorierne

Foruden at redegøre for de hidtidigt eksisterende teorier anvendt til at forklare stalkingfænomenet fra et psykologiske standpunkt, laver Parkhill et al. (2022, p. 564) desuden en kritisk analyse af teorierne. Til den kritiske analyse anvender forfatterne fem epistemologiske kriterier, der er udviklet mhp. at give en metode til på konsistent og stringent vis at vurdere konkurrerende videnskabelige teorier. Disse kriterier er oprindeligt udviklet af Hooker (1987) og sidenhen udbygget af Newton-Smith (2002) og Ward et al. (2006). De fem kriterier er som følger:

- 1) Empirisk tilstrækkelighed: Er teorien i overensstemmelse med eksisterende forskningsfund vedrørende fænomenet?
- 2) Ekstern overensstemmelse: Er teorien sammenhængende med andre baggrundsteorier der på nuværende tidspunkt er accepteret?
- 3) Forenende styrke: Samler teorien tidligere isolerede forskningsfund eller teorier?
- 4) Frugtbarhed: Frembringer teorien ideer til klinisk praksis eller forskning?
- 5) Forklarende spændvidde og dybde: Forklarer teorien den fulde spændvidde af det observerede fænomen og foreslår detaljerede måder at forklare det på?

(Parkhill et al., 2022, p. 564)

Forfatterens kritiske analyse af teorierne på baggrund af ovenstående kriterier er opsummeret via nedenstående tabel:

TABLE 1 Summary table of performance of evaluated theories against predefined epistemological criteria

	Empirical adequacy	External consistency	Unifying power	Fertility	Explanatory scope and depth
Attachment theory adaptations	+	+	+	+	+
Social learning theory	+	+	+	+	+
Evolutionary theory	/	/	/	+	/
Behaviourism	-	+	+	+	+
Integrative contextual development model of male stalking	/	+	+	+	-
Coercive control theory	/	+	+	+	/
Relational goal pursuit theory	+	+	+	+	+
Integrated model of information processing	/	/	+	+	+

Note: + indicates that the criteria was adequately met, / indicates that this is present but either indirect or incomplete, - denotes that the criteria has not been met.

Parkhill et al. (2022, p. 574).

Ud fra denne tabel ses det, at det if. Parkhill et al. (2022, p. 574) er hhv. tilknytningsteori (tilpasninger), social læringsteori og relational goal pursuit theory der klarer sig bedst ift. de fem epistemologiske kriterier anvendt til at vurdere teoriernes anvendelighed og evne til at forklare stalkingfænomenet kritisk. Herudover vurderes adfærdsteori til at møde fire ud af fem kriterier i den kritiske analyse tilstrækkeligt, hvorimod (ICD) modellen af mandlig stalking, coercive control theory og integrated model of information processing lever op til tre ud af fire. Endeligt lever evolutionær teori kun op til ét ud af de fem kriterier, og klarer sig således if.

Parkhill et al. (2022, p. 574) dårligst af de otte teorier mhp. anvendelighed og evne til at forklare stalkingfænomenet.

Det er med udgangspunkt i denne gennemgang og kritiske analyse af eksisterende teorier på området, at de psykologiske teorier, der bliver redegjort for og anvendt senere i dette speciale, er blevet udvalgt. De udvalgte teorier er tilknytningsteori og adfærdsteori. Disse teorier scorede begge højt i Parkhill et al.'s (2022, p. 574) kritiske analyse mhp. deres anvendelighed og evne til at forklare stalkingfænomenet, og synes at have potentiale for at supplere hinanden på en fordrende vis i dette speciales forsøg på at forstå stalkingfænomenet, hvorfor valget faldt på disse teorier.

Ovenstående gennemgang af hovedpointerne fra artiklen af Parkhill et al. (2022) såvel som de inkluderede otte psykologiske teorier har haft til formål at give et kort overordnet indblik i de hidtidigt mest udbredte psykologiske teorier indenfor stalkingområdet og deres bud på årsagsforklaringen bag fænomenet.

I de følgende afsnit vil der blive redegjort for de to valgte psykologiske teorier og deres forklaring af stalkingfænomenet.

12. Tilknytningsteori

Tilknytningsteorien er udviklet af den engelske børnepsykiatrer og psykoanalytiker John Bowlby, der grundlagde teorien, og den canadiske børnepsykolog Mary Ainsworth, der i høj grad videreudviklede den (Karpatschof & Katzenelson, 2011, p. 541f). Teorien beskriver den proces, der resulterer i det vigtige (sågar livsnødvendige) følelsesmæssige bånd barnet udvikler til dets primære omsorgsperson(er) i løbet af dets første leveår, hvilken kan betegnes som tilknytning (Møhl, 2003, p. 477; Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 27).

I tråd hermed definerer Bowlby tilknytning som en bestemt slags hengivenhedsrelation, der refererer til de nære følelsesmæssige relationer, der kan være mellem mennesker. Det der karakteriserer netop denne type hengivenhedsrelation (også kaldet tilknytningsrelation) er, at der er tale om en asymmetrisk relation, hvor en svagere part bliver hjulpet, trøstet og beskyttet af en anden, stærkere part (Karpatschof & Katzenelson, 2011, p. 544, 561).

Bowlby var endvidere inspireret og influeret af Darwins evolutionslære samt etologisk forskning, moderne biologi og neurofysiologi, hvorfor han anskuer tilknytning som en instinktivt

betinget adfærd, der er med til at sikre det hjælpeløse barns overlevelse ved bl.a. at sikre beskyttelse og hjælp fra de primære omsorgspersoner (Karpatschhof & Katzenelson, 2011, p. 543, 561; Møhl, 2003, p. 477; Rechenbach & Cashman, 1999, p. 18). Dette indbefatter, at spædbørn if. Bowlby besidder en disposition for at etablere tilknytningsrelationer via deres instinktbaserede trang til at knytte sig til deres primære omsorgsperson(er) ved at søge samvær og kontakt. Denne disposition regnes endvidere for at være iboende og medfødt, og udgør et fundamentalt og primært behov hos mennesket (Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 26; Rechenbach, 2003, p. 532).

I forlængelse af ovenstående kan tilknytningsadfærd endvidere fremhæves som centralt begreb i Bowlbys tilknytningsteori, der ligeledes skal ses i en kontekst af overlevelse. If. Bowlby indbefatter tilknytningsadfærd alle typer adfærd, hvis formål er at vedligeholde eller opnå fysisk nærhed til en anden, som regnes for at være klogere, stærkere og bedre i stand til at klare sig i verden. Bowlby taler endvidere om et system af tilknytningsadfærd, der altid er aktivt således, at barnet altid vil registrere og kontrollere den fysiske position af dets voksne beskytter (typisk dets omsorgsperson(er)) (Rechenbach & Cashman, 1999, p. 18). Dette system af tilknytningsadfærd kommer i alarmberedskab og bliver aktiveret, når barnet oplever trussel, ængstelse, behov for hjælp, fare eller nød, hvor det vil udvise en tilknytningsadfærd, der skal tilskynde omsorgsgiveren til at tage sig af barnet (Rechenbach & Cashman, 1999, p. 18; Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 27). Eksempler på en sådan medfødt instinktbaseret tilknytningsadfærd hos spæd- og småbørn er smil, rækken armene frem, gråd, klyngen sig til eller kravlen, gåen, og løben hen til omsorgsgiveren, som har til formål at sikre kontakt med en beskyttende og omsorgsgivende person (Møhl, 2003, p. 478; Rechenbach & Cashman, 1999, p. 18; Grünbaum & Mortensen, 2016, 26f). Tilknytningsadfærd er som antydnet mest synlig, når barnet er bange, træt eller syge sammenlignet med, når barnet er veltilpas i situationen (Rechenbach & Cashman, 1999, p. 19).

If. tilknytningsteorien har barndomsoplevelser og tidlige relationer til de primære omsorgspersoner en vægtig, vidtrækkende og langsigtet indflydelse på menneskets senere liv (Rechenbach & Cashman, 1999, p. 16; Karpatschhof & Katzenelson, 2011, p. 543, 546). Man mener endvidere indenfor teorien, at den tidlige tilknytning barnet etablerer til sine omsorgspersoner og herunder også omgivelsernes reaktion på barnets tilknytningsadfærd har stor betyd-

ning for barnets velbefindende, selvopfattelse, psykosociale udvikling, personlighedsdannelse, autonomi og selvstændighed, emotionelle og sociale udvikling, senere interaktion med omgivelserne herunder barnets senere evne til at danne og vedligeholde relationer og ikke mindst for barnets grad af resiliens (modstandsdygtighed) overfor senere psykiske belastninger og derved også for senere vanskeligheder og udvikling af psykopatologi (Møhl, 2003, p. 477; Rechenbach & Cashman, 1999, p. 19f; Rechenbach, 2003, p. 529; Larsen, 2015, p. 109; Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 28).

Hertil udvikler barnet if. Bowlby hvad han kalder for arbejdsmodeller, hvilket er de indre mentale strukturer, der indebærer individets psykiske repræsentationer af selvet og andre i tilknytningsrelationer (Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 27; Rechenbach, 2003, p. 534; Karpatschof & Katzenelson, 2011, p. 546, 550, 561). Disse arbejdsmodeller dannes ifm. tilknytningen på baggrund af barnets erfaringer fra bl.a. den daglige interaktion mellem barnet og dets omsorgsperson(er), og bliver styrende for hvordan individet efterfølgende oplever andre mennesker og sig selv, og for hvordan det i det hele taget forholder sig til verden (Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 27; Rechenbach & Cashman, 1999, p. 19f).

Foruden Bowlby er Ainsworth som tidligere nævnt ligeledes en af hovedpersonerne bag udformningen af tilknytningsteorien. Et af Ainsworths største bidrag til teorien er hendes systematiske undersøgelser af småbørns forskellige former for tilknytningsmønstre dvs. forskellige mor-barn-relationer, der udfolder sig i hendes undersøgelsesmetode kaldet Fremmedtesten eller Fremmedsituationen (eng. Strange Situation Test) (Karpatschof & Katzenelson, 2011, p. 547; Rechenbach & Cashman, 1999, p. 20). Ainsworth identificerede på baggrund af disse undersøgelser tre forskellige tilknytningstyper, som hun kaldte for: a) utryg-afvisende tilknytning, b) tryk tilknytning, og c) utryg-ambivalent. Den først- og sidstnævnte type betegnes som værende de utrygt tilknyttede, hvorimod den resterende nævnes som den trygt tilknyttede. Senere beskrev Main og Solomon (1990, if. Møhl, 2003, p. 479f) et fjerde tilknytningsmønster kaldet d) utryg-desorganiseret tilknytning (Karpatschof & Katzenelson, 2011, 548f). Tilknytningsmønstret barnet udvikler bliver afgjort af den måde, hvorpå det behandles af dets omsorgsperson(er) og herunder samspillet og relationen herimellem (Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 27). Da den utryg-ambivalente tilknytningstype er den, der primært omtales i de tilknytningsbaserede teorier om stalkingfænomenet, er det udelukkende denne, der vil blive beskrevet nærmere i nedenstående.

Omsorgspersonerne til børn med et c) utrygt-ambivalent tilknytningsmønster udlægges som værende ufølsomme, svingende og uforudsigelige i deres kontakt med barnet og i deres ønske om samvær hermed. Et barn med denne tilknytning er usikker på omsorgspersonerne, der i mange tilfælde responderer på barnets behov på baggrund af deres egne behov snarere end på grundlag af barnets (Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 27f; Rechenbach & Cashman, 1999, p. 22; Møhl, 2003, p. 479).

12.1 Tilknytningsteori ift. stalking

En større mængde forskning indenfor området har peget på, at det tilknytningsteoretiske perspektiv herunder tilknytningsforstyrrelser og maladaptiv og dysfunktionel tilknytning kan være til at belyse den psykologiske baggrund for stalking, og dermed udgøre en delvis forklaringsbaggrund herfor, særligt når det kommer til den store gruppe af stalkere, der ikke umiddelbart kan tilskrives en psykisk lidelse (Larsen, 2010, p. 61-63; Patton et al., 2010, p. 283). I tråd hermed betegner Reid Meloy som tidligere nævnt stalking som et adfærdsmæssigt udtryk for tilknytningspatologi (Parkhill et al. 2022, p. 565; Meloy, 2007, p. 2). Hertil fremkommer det af talrige empiriske undersøgelser (enten indirekte el. direkte), at stalkere typisk har et utrygt tilknytningsmønster, ofte baseret på selvrapportering, der indebærer vanskeligheder med at opretholde, indgå, håndtere og fungere i (nære) relationer, hvilket øger tilbøjeligheden til at stalke (Olsen et al. 2017, p. 16; Parkhill et al., 2022, p. 564-566; MacKenzie et al., 2008, p. 1443f). Eksempelvis konkluderede det systematiske review af Wheatley et al. (2020, p. 1, 9, 12f), at en utryg tilknytningsstil er et fremtrædende træk blandt stalkere. Ligeledes har en række øvrige studier fundet at stalkere er mere tilbøjelige til at have en utryg tilknytningsstil sammenlignet med både ikke-stalkende lovovertrædere og generelle befolkningssamples (Parkhill, 2022, p. 564-566; Wheatley et al. 2020, p. 9, 13; Patton et al., 2010, p. 283f).

Ydermere har et betydeligt antal empiriske studier på området mere specifikt påvist, at særligt det utrygt-ambivalente tilknytningsmønster er fremtrædende hos stalkere sammenlignet med de øvrige tilknytningstyper tidligere beskrevet (Larsen, 2010, p. 62-64; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f; Patton et al., 2010, p. 286f). Eksempelvis identificerede MacKenzie et al. (2008, p. 1445-1447) signifikant højere forekomster af utrygt-ambivalent tilknytning hos stalkere sammenlignet med en befolkningssample. Et lignende fund gjorde Patton et al. (2010, p. 282, 286f, 288) ved brug af et stort sample af college students (N = 2.783), der antydede, at utrygt-ambivalent tilknytning er positivt og signifikant associeret med stalking.

I den resterende del af afsnittet vil der blive redegjort for en række teoretiseringer og empiriske fund, der kan være med til at give en forståelse for, hvorfor der ses en association mellem det utrygt-ambivalente tilknytningsmønster og stalking bl.a. ved at fremhæve, hvorledes individer med denne tilknytningstype beskrives i litteraturen.

Først og fremmest hævdes det flere steder i litteraturen, hvordan der ses overlap mellem de karakteristika og den adfærd, der gør sig gældende for individer med et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster og de karakteristika og den adfærd, der optræder hos stalkere (Larsen, 2010, p. 63f; Patton et al., 2010, p. 286f). Her kan if. Patton et al. (2010, p. 286f) eksempelvis nævnes et behov for kontrol med eks partnere, overdrevne kærlighedserklæringer og følelser af vrede og jalousi. I forlængelse heraf mener flere studier at have fundet, at forbindelsen mellem utrygt-ambivalent tilknytning og stalking er medieret af følelsesmæssigt ubehag, især graden af vrede og jalousi som følge af et brud (Parkhill et al., 2022, p. 564-566; Patton et al., 2010, p. 283f). Hertil pointerer Meloy (1996, if. Meloy, 1998, p. 59), at det utrygt-ambivalente tilknytningsmønster stemmer overens med stalkerens ustabile affekt, borderline forsvar (eng. *borderline defenses*) og tvangsprægede tanker vedr. stalkingofferet.

Foruden ovenstående beskriver Larsen (2010, p. 63f) og Spitzberg & Cupach, (2007, p. 77f), med henvisning til en række øvrige studier, individer med utrygt-ambivalent tilknytning som havende tendens til at udvise en kærlighedsstil, der er kendetegnet ved at være besættende, desperat, tvangsmæssig og besiddende. Herudover er individer i denne gruppe ofte klæbende, krævende og manipulerende (Larsen 2010, p. 63f; Patton et al., 2010, p. 283). Mht. disse individers kognition beskrives det af MacKenzie et al. (2008, p. 1447), hvordan utrygt-ambivalent tilknyttede stalkere er tilbøjelige til at blive indviklet i en cyklus af tvangstanker, negativ affekt og kognitiv rationalisering og forvrængning (Wheatley, et al., 2020, p. 9). Et øvrigt væsentligt kendetegn ved individer, der indgår i gruppen af utrygt-ambivalent tilknyttede, der ligeledes kan være med til at belyse associationen mellem den pågældende tilknytningstype og stalking er, at tilknytningstypen if. litteraturen indbefatter en konstant angsttilstand med en dominerende og tvangsmæssig frygt og bekymring for tab og forladthed, hvilket fører til desperate og ubønhørlige forsøg på undgåelse af dette (Wheatley et al., 2020, p. 2; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f). Dette indebærer endvidere også, at individer indenfor denne tilknytningstype reagerer voldsomt og oplever følelsesmæssig ustabilitet og bliver mere oprevet, når (nære) relationer opløses eller ved anden afvisning af en betydningsfuld person, da de har sværere

ved at komme sig efter et brud. Hertil har man fundet, at disse individer har en tendens til at chikanere og forfølge ifm. en truende afvisning (Larsen, 2010, p. 63f; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f; Patton et al., 2010, 283). Ovenstående stemmer desuden overens med beskrivelsen af, hvordan individer med den omtalte tilknytningstype har tendens til at fortsætte med at stræbe efter mislykkedes forhold på trods af deres ekspartners negative reaktioner herpå, hvilket ligeledes kan siges at belyse denne tilknytningstypes association med stalking (Patton et al., 2010, p. 286f).

Foruden ovenstående er det desuden karakteristisk for individer med utryg-ambivalent tilknytning, at de har et negativt syn på dem selv, men et positivt syn på andre (MacKenzie et al., 2008, p. 1444; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f), hvorfor de stræber efter selvaccept og validering af deres spinkle følelse af selvværd ved at søge accept, opmærksomhed, godkendelse og bekræftelse herpå af vigtige andre herunder deres partner (Parkhill et al., 2022, p. 564-566; Meloy, 1996, p. 159; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f). Denne søgen hos vigtige andre fremhæves ydermere af Meloy (1998, p. 60), som et specifikt lighedstræk med stalkere. Dette gør endvidere også disse individer med den pågældende tilknytningstype tilbøjelige til at udøve tvangskontrollerende adfærd (eng. coercively controlling behaviors) if. Parkhill et al. (2022, p. 564-566), når de er truet af tabet af en partner, og hertil ses der eksempler på, hvordan den pågældende tilknytningstype er blevet linket til svigt i selvregulering af følelsesmæssigt ubehag.

13. Adfærdsteori og funktionel analyse

I dette afsnit vil der blive redegjort for funktionel analyse såvel som andre relevante adfærdsteoretiske begreber og tilmed for, hvordan dette kan relateres til stalkingfænomenet if. Westrup og Fremouw (1998). Som det første i afsnittet vil der blive redegjort for funktionel analyse overordnet set. I forbindelse hermed vil der forekomme en beskrivelse af nogle relevante adfærdsteoretiske begreber, herunder positiv og negativ forstærkning, udslukning, straf m.m. Herefter vil teorien af Westrup og Fremouw om, hvordan adfærdsteori og funktionel analyse kan belyse stalkingfænomenet, blive gennemgået.

Funktionel analyse er en analytisk tilgang til at forstå adfærd. Denne tilgang fokuserer på at opnå viden om, hvordan adfærd kan forudsiges og kontrolleres, ved at identificere observer-

bare miljømæssige variable der potentielt kan manipuleres for herigennem at ændre adfærden (Westrup, 1998, p. 280). Fundamentet for funktionel analyse er if. Westrup (1998, p. 28) operant konditioneringsteori, der oprindeligt blev udviklet af Skinner (1953). Igennem sit arbejde med operant konditionering var Skinner i stand til at demonstrere, hvordan frekvensen af en adfærd kunne kontrolleres ved at manipulere miljømæssige variable (Westrup, 1998, p. 280f). På baggrund af teorien om operant konditionering udspringer endvidere de tre fokuspunkter for en funktionel analyse, som er hhv. "antecedent" (forudgående omstændigheder), "behavior" (adfærden) og "consequence" (konsekvensen), der også kaldes for "ABC"-modellen (Westrup, 1998, p. 280, 291).

Overordnet set anvendes funktionel analyse i to henseender. Det første er at identificere to sæt af variable; de der går forud for en adfærd (de forudgående omstændigheder) samt de der følger den (konsekvenserne) (Westrup, 1998, p. 281). Disse ting er med til at gøre adfærden meningsfuld og formålsbestemt (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269). Det andet henseende, som tilgangen anvendes i, er at identificere relationen mellem de forudgående omstændigheder, adfærden og konsekvenserne (Westrup, 1998, p. 281). En funktionel analyse ser nemlig adfærd som værende forbundet med den kontekst i hvilken den forekommer (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269). Denne relation mellem en given adfærd, de forudgående omstændigheder og konsekvenserne kaldes for "en funktionel relation". Man kan således sige, at målet med en funktionel analyse er at identificere de funktionelle relationer, der har en betydning for den pågældende adfærd (Westrup, 1998, p. 281). De forhold, der er med til at fremme og vedligeholde den pågældende adfærd (dvs. de forudgående omstændigheder og konsekvenserne i en funktionel relation), kaldes for adfærdens *kontrollerende variable* (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269).

For at forstå, hvordan funktionelle relationer fungerer, er det tilmed vigtigt at forstå noget om *forstærkning*. Forstærkning hænder, når en stimulus (som både kan være håndgribelig eller uhåndgribelig) forekommer betinget af en bestemt adfærd (altså som en konsekvens af den pågældende adfærd), og har en vedligeholdende eller forøgende effekt på denne adfærd (Westrup, 1998, p. 282). Således vil adfærd have en tendens til at gentage sig selv og måske endda eskalere, såfremt den får en positiv konsekvens (også kaldet en belønning) og derved bliver forstærket (Skinner, 1953, p. 73; Westrup & Fremouw, 1998, p. 269). Hvorvidt noget er en forstærker eller ej defineres på baggrund af dets funktion i relation til adfærden, hvorfor det

hedder sig, at noget kun kan siges at være en forstærker for en adfærd, hvis det fremmer den pågældende adfærd (Westrup, 1998, p. 282). Hvad der virker belønnende og således forstærkende af en adfærd er forskelligt fra individ til individ (Westrup, 1998, p. 284). Forstærkning kan desuden opdeles i hhv. positiv forstærkning og negativ forstærkning. Positiv forstærkning hænder, når en stimulus, der forekommer betinget af en specifik adfærd, belønner adfærden med noget ønskværdigt og derved fremmer adfærden. Negativ forstærkning forekommer til gengæld, når en adfærd belønnes og fremmes gennem fjernelsen af noget ubehageligt (Westrup, 1998, p. 282).

I en funktionel relation, vil de forudgående omstændigheder være de begivenheder eller faktorer der "trigge" en specifik adfærd (Westrup, 1998, p. 281). Der kan her være tale om både proksimale og distale omstændigheder, så længe de er triggende for en pågældende adfærd. Denne triggende faktor er dog endvidere kun effektiv i kraft af dens relation til konsekvensen og hermed forstærkningen (Westrup, 1998, p. 281, 283). Hvis en bestemt forudgående omstændighed er associeret med adfærd, der tidligere er blevet forstærket, vil der være en større sandsynlighed for, at adfærden vil forekomme igen i tilstedeværelse af den samme forudgående omstændighed (Westrup, 1998, p. 281; Westrup & Fremouw, 1998, p. 270). Det er således de konsekvenser der følger adfærden, som er afgørende for, om bestemte forudgående omstændigheder bliver til en kontrollerende variabel eller ej, dvs. en faktor der er med til at fremme og vedligeholde en bestemt adfærd.

Skinner (1953 jf. Westrup, 1998, 280f) har desuden igennem sit arbejde med operant konditionering vist, hvordan han kunne få en målrettet adfærd til at tiltage eller aftage på systematisk og forudsigelig vis afhængigt af den måde hvorpå forstærkningen blev tilrettelagt. Den måde hvorpå en forstærkning er relateret til en adfærd, dvs. hvor konsistent en bestemt forstærkning hænder i kraft af en bestemt adfærds forekomst under en specifik forudgående omstændighed, kaldes for "forstærkningskemaet" (eng. reinforcement schedule). I hvor høj grad den forudgående omstændighed trigger en bestemt adfærd afhænger ydermere af den historiske relation mellem den specifikke forudgående omstændighed og tidligere konsekvenser, herunder konsistensen hvormed forstærkningen forekommer i denne specifikke kontekst (Westrup, 1998, p. 282f). Adfærd er fx sværere for individet at kontrollere og afholde sig fra, når forstærkningskemaet er varierende, således at forstærkningen ikke forekommer konsekvent,

men derimod lejlighedsvist, ligesom det er tilfældet ved gambling, hvor der kommer en gevinst af og til (Skinner, 1953, p. 99f; Westrup, 1998, p. 282). Når forstærkningen af en adfærd ophører fuldstændigt, vil der til gengæld forekomme en *udslukning* af adfærden, hvilket vil sige, at adfærden stopper (Westrup, 1998, p. 282).

Endeligt er det også relevant ifm. funktionel analyse og operant konditionering at snakke om *straf*. Straf i en kontekst af adfærdsteori betegner, når en stimulus forekommer betinget af en adfærd, der som følge heraf svækker adfærden eller gør det mindre sandsynligt, at den forekommer i fremtiden (Westrup, 1998, p. 282f). Dog bør det også her nævnes, at ligesom ved forstærkere er straffe ifm. funktionel analyse og operant konditionering defineret via deres funktionelle relation til adfærden og kan variere fra individ til individ. Det vil sige, at hvis en mand sættes i fængsel for kriminelle handlinger, men dette ikke medfører en mindskelse i den kriminelle adfærd, så kan fængsling ikke siges at være en straf for den pågældende adfærd jf. Westrup (1998, p. 283f).

Som navnet indikerer, vil en funktionel analytisk tilgang lægge vægt på den funktion en bestemt adfærd har for individet. Man vil således med denne tilgang gå ud fra, at al adfærd tjener et formål (Westrup & Fremouw, 1998, p. 296). Funktionen bag adfærd vil jf. Westrup og Fremouw (1998, p. 270f) altid kunne reduceres til én ud af to mulige basale processer: Enten tillader adfærden en at flygte fra eller undgå noget, eller også tillader den en at opnå noget. Den samme adfærd kan dog også tjene begge formål på én gang og således vedligeholde adfærden på flere måder. En grundsætning bag den funktionelle analytiske tilgang er endvidere, at når først adfærdens funktion er klarlagt, vil faktorerne der er med til at vedligeholde adfærden også være det (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269). Ydermere vil identifikationen af disse faktorer kunne guide fagpersoner mht. hvad de skal rette en eventuel intervention imod.

En vigtig detalje ved funktionelle analyser er dog, at de ikke forsøger at give en komplet forklaring af adfærden, men nærmere assisterer i udviklingen af hypoteser om, hvilke *kontrollerbare* faktorer, der er på spil (Haynes & O'Brien, 1990 if. Westrup, 1998, p. 280). Som Skinner (1953, p. 32) beskriver det, ønsker man at vurdere sandsynligheden for, at en bestemt adfærd vil forekomme, og hvordan denne kan øges eller mindskes gennem manipulering af hvilke variable.

I nedenstående afsnit vil det nu blive gennemgået, hvordan funktionel analyse og de adfærdsteoretiske begreber nævnt ovenfor kan anvendes til at skabe en forståelse for stalkingadfærd jf. Westrup og Fremouw (1998).

13.1 Adfærdsteori og funktionel analyse ift. stakling

If. Westrup og Fremouw (1998, p. 269) kan anvendelsen af funktionel analyse på stalkingadfærd være med til at identificere, hvilke forhold der er med til at fremme og vedligeholde et individs stalkingadfærd (gennem funktionelle relationer) samt klarlægge en effektiv interventionsstrategi. De går endda så langt som til at sige, at hvis funktionel analyse blev mere bredt og konsistent anvendt af forskere, ville der i højere grad kunne indsamles informationer, der er nødvendige for at kunne forudsige og kontrollere stalkingadfærd i fremtiden (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269).

Westrup og Fremouw (1998, p. 269) antager, at stalking, ligesom al anden adfærd, kan forstås via funktionel analyse i en adfærdsteoretisk ramme, hvor adfærden anses som værende formålsbestemt for stalkeren og have en funktion for denne, uanset hvor ulogisk denne kan forekomme for andre. Ligeledes vil stalkingadfærden forekomme eller endda eskalere under bestemte forhold som følge af funktionelle relationer, mens den i andre ikke vil være til stede (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269).

Efter at have indsamlet informationer vedrørende de forudgående omstændigheder og selve stalkingadfærden samt dennes topografi (hvordan handlingerne udføres, hvordan de ser ud), hyppighed, varighed, intensitet og historik, kan man fuldende den funktionelle analyse ved at klarlægge mulige funktioner af stalkingadfærden gennem identificeringen af dennes konsekvenser (Westrup & Fremouw, 1998, p. 269f). Stalkingadfærden kan fx tillade stalkeren at undgå eller flygte fra ukomfortable følelser associeret med tab eller ensomhed og derved blive negativt forstærket. Det kan også være, at offerets reaktion vækker en følelse af magt og kontrol i stalkeren eller giver denne en kilde til opmærksomhed, hvorved adfærden bliver positivt forstærket. Begge dele kan desuden gøre sig gældende på samme tid for den samme handling ifm. et stalkingforløb (Westrup & Fremouw, 1998, p. 271). Forskellige former for stalkingadfærd kan endvidere jf. Westrup og Fremouw (1998, p. 271) have samme funktion, hvorfor en stalker kan stoppe én type stalkingadfærd for blot at fortsætte med en anden type, der har

den samme funktion for stalkeren. Omvendt kan samme type af stalkingadfærd have vidt forskellige funktioner for forskellige stalkere, eller endda for den samme stalker under forskellige omstændigheder (Westrup, 1998, p. 288).

Når der foretages en funktionel analyse over stalkingadfærd, foreslår Westrup (1998, p. 291) ydermere, at hele konstellationen af stalkingadfærd (fx telefonopkald, brevskrivning, fremmøde på arbejdspladsen osv.) fra et stalkingforløb kan anses som B'et (adfærden) i ABC-modellen. Her ville en kliniker eller forsker kunne undersøge, hvad disse forskellige former for adfærd som helhed har af funktion for stalkeren og lave en funktionel analyse over det samlede adfærdsmonster (Westrup, 1998, p. 291).

Som nævnt under ovenstående afsnit kan et varierende forstærkningsskema gøre adfærden sværere at kontrollere og afholde sig fra for individet. I forlængelse heraf nævner Westrup (1998, p. 282) også, at dette kan ses blandt stalkere, der fortsætter deres adfærd, selvom adfærden kun en gang imellem (og som oftest sjældent) bliver forstærket af offeret. Westrup (1998, p. 289f) understreger, at det ikke er offeret, der forårsager stalkingen eller er ansvarlig for denne. Til trods herfor mener hun dog, at det i visse tilfælde kan tænkes, at offerets respons kan vedligeholde stalkingadfærden gennem varierende respons og herved et varierende forstærkningsskema (Westrup, 1998, p. 290). Ved at besvare et opkald fra stalkeren i ny og næ for at bede dem om at stoppe, bliver den funktion, som opkaldet til offeret har for stalkeren, potentielt opfyldt, idet offerets respons indgår i en funktionel relation med stalkingadfærden. Derfor vil opkaldene fortsætte næste gang de samme forudgående omstændigheder, der triggede de tidligere opkald, gør sig gældende på ny (Westrup, 1998, p. 290). Skulle offeret til gengæld afstå fuldstændigt fra at respondere på sin stalkers kontaktforsøg, kan det potentielt medføre en komplet udslukning af stalkingadfærden. Westrup (1998, p. 290) nævner fx et offer, der formåede at udslukke sin stalkers adfærd ved at ignorere vedkommendes telefonopkald og breve. Foruden dette nævner Westrup (1998, p. 290), at ofre potentielt kan bringe stalkingadfærden til en ende ved at give en straf til stalkeren og herved ødelægge stalkerens mulighed for at få funktionen af den funktionelle relation opfyldt. Eksempelvis nævnes en caseperson, der ifm. gentagende opkald pustede aggressivt i en fløjte ned i telefonrøret, hvilket efter kun to gentagelser satte en stopper for opkaldene fuldstændigt (Westrup, 1998, p. 290).

Foruden direkte intervention rettet mod enten stalkerens eller offerets adfærd, nævner Westrup og Fremouw (1998, p. 271f) desuden den mulighed, at naturligt forekommende miljø-mæssige variable, såsom at stalkeren møder en anden eller får et nyt job, kan påvirke hele konteksten. Herved kan stalkeren potentielt få andre måder at opfylde samme funktion som stalkingadfærden opfyldte, eller måske få mere passende adfærd forstærket i den nye kontekst (Westrup & Fremouw, 1998, p. 271f).

14. Metode og metodologi

I dette afsnit vil metoderne anvendt i specialet til at indsamle og analysere data blive gennemgået. Først vil der kort blive redegjort for, hvad der karakteriserer den kvalitative metode i social- og humanvidenskabelig forskning generelt, samt hvad det er for nogle videnskabsteoretiske antagelser, der ligger bag denne metode. Herefter vil kvalitative og semistrukturerede interviews blive beskrevet, eftersom det er disse, der ligger til grund for dataindsamlingen i dette speciale. Afslutningsvis vil der blive gennemgået, hvilke metoder der er blevet anvendt og hvordan til dataindsamlingen og analysen i specialet.

14.1 Kvalitative metoder

De kvalitative metoders mulighedsrum og anvendelighed spænder vidt indenfor psykologi og andre social- og humanvidenskabelige discipliner, og har en stor betydning for forskeres mulighed for at tilegne sig viden om psyken. I modsætning til kvantitativ forskning, der ofte handler om at bekræfte hypoteser og koncepter, vil kvalitativ forskning typisk have til formål at udvikle teorier og koncepter (Howitt, 2010, p. 10). Kvalitativ forskning er generelt mindre interesseret i at måle noget, og mere interesseret i at beskrive og forstå fænomener, der ofte er af kompleks karakter (Arksey & Knight, 1999, p. 7). Der vil endvidere i kvalitativ forskning ofte være fokus på individet og det unikke herved samt dettes perspektiv, frem for generelle tendenser hos mennesker overordnet set (Howitt, 2010, p. 7).

De forskellige metoder der findes indenfor såvel kvalitativ som kvantitativ forskning har hver især forskellige styrker og begrænsninger, og valget af metode har således også en betydning for, hvilke konklusioner der kan drages ud fra de indsamlede data (Arksey & Knight, 1999, p. 3). Forskere, der arbejder med kvalitativ metode, vil som oftest stræbe efter data, der er rige

og dybdegående i deres deskriptive beskrivelser. Disse typer data i form af længere, detaljerede beskrivelser er ofte blevet henvist til som "subjektiv, blød" data i modsætning til den "hårde" data, der findes indenfor kvantitativ forskning i form af tal og statistikker (Howitt, 2010, p. 9). Derfor vil forskere, der er tilhængere af kvalitativ metode, også typisk bruge dataindsamlingsmetoder der tillader indsamlingen af detaljerede, deskriptive data såsom dybdegående interviewmetoder og deltagerobservation med tilhørende feltnoter (Howitt, 2010, p. 7).

14.2 Positivism og non-positivism

I det pågældende underafsnit vil der blive gennemgået noget af den videnskabsteori, der ligger bag de kvalitative metoder anvendt i specialet, for at læseren kan opnå en grundlæggende forståelse for, hvilke antagelser om viden og muligheden for tilegnelse heraf der ligger bag de anvendte metoder. Dette er vigtigt at have for øje, da dette også har en betydning for, hvad man kan konkludere ud fra data indsamlet via de i specialet anvendte metoder (Arksey & Knight, 1999, p. 14).

Indenfor psykologi og andre social- og humanvidenskabelige discipliner, findes der flere konkurrerende teorier vedrørende både ontologi (hvordan verden er) og epistemologi (hvordan man kan opnå viden om verdens væren). Disse teorier har hver især en betydning for, hvilke metoder forskere indenfor de førnævnte discipliner anvender, og hvad de mener, at de pågældende metoder kan lære os om mennesket og verden (Arksey & Knight, 1999, p. 13ff). I det følgende vil der først blive set på den videnskabsteoretiske tilgang, der jf. Arksey og Knight (1999, 13f) (typisk) ligger bag de kvantitative metoder, nemlig positivismen. Herefter vil den videnskabsteoretiske tilgang, der ligger bag de kvalitative metoder blive beskrevet.

Positivism bliver ofte associeret med naturvidenskaberne og den type af viden, der findes heri. Den centrale idé bag positivisme er jf. Arksey og Knight (1999, p. 14), at der findes objektive fakta i verden, som kan opdages via rigoristiske empiriske undersøgelser, der endvidere kan lede til universelle love og generaliseringer, som beskriver verden og tillader forudsigelser (Howitt, 2010, p. 2). Denne tilgang til viden om verden går dog ikke altid i spænd med de social- og humanvidenskabelige discipliner, hvor fokus ofte er på menneskets tankeliv, kultur og adfærd, der ikke så let lader sig kvantificere, indfange og generalisere (Arksey & Knight, 1999, p. 14). Dette skyldes, at mennesket har følelser, værdier, erfaringsbaseret viden m.m., der har

indflydelse på, hvordan de opfatter og responderer på den enkelte situation. Selv i sammenhænge, hvor det synes muligt at lave generaliseringer og lov-lignende udsagn omkring menneskets tanker og adfærd, vil disse udsagn som oftest være meget forsigtige og på et overordnet plan. Ydermere vil udsagn som disse ikke være ret behjælpelige i forsøget på at forstå *hvorfor* folk handler, som de gør (Arksey & Knight, 1999, p. 14).

Til gengæld er der opstået flere alternativer til den positivistiske tilgang, herunder konstruktivisme, fænomenologi, kritisk teori m.fl., der af Arksey og Knight (1999, p. 15, 26) samles under betegnelsen "non-positivistiske forskningstilgange" eller "kvalitative tilgange", og af Howitt (2010, p. 7) refereres til som "det post-positivistiske syn". De non-positivistiske tilgange argumenterer for, at selv hvis der eksisterer en "virkelig verden", vil forskeres viden omkring denne virkelighed altid kun være tilnærmet, og der vil være multiple versioner af virkeligheden (Howitt, 2010, p. 7). Social- og humanvidenskabelige forskere, der arbejder ud fra denne tilgang, vil have et fokus på at forstå tankegangen og adfærden hos individer og grupper i bestemte sammenhænge, frem for at skabe generelle love for alle mennesker (Arksey & Knight, 1999, p. 15). I kvalitativ forskning er det jf. Howitt (2010, p. 7) de færreste forskere der vil mene, at formålet med forskning er at skabe generaliserbar viden. Forskning med dette fokus skulle if. Arksey og Knight (1999, p. 15) gerne give autentiske beretninger om menneskets tanker, følelser og handlinger, med en samtidig erkendelse af, at disse beretninger ikke kan overføres til alle mennesker på alle tidspunkter, eller tillader forudsigelser på samme vis, som det ønskes indenfor det positivistiske naturvidenskabelige ideal.

De kvalitative metoder reflekterer ydermere et syn på viden indenfor de sociale og humane videnskaber som noget der er midlertidigt, uensartet, komplekst og kontekstuel (Arksey & Knight, 1999, p. 13). Positivism og de kvalitative metoder er dog ikke fuldstændigt uforenelige jf. Howitt (2010, p. 3). Der ses som nævnt betydeligt forskellige ontologiske og epistemologiske perspektiver inden for de forskellige forskningsmetoder, og således forskellige forståelser af den sociale verden og hvordan denne på retfærdig vis kan portrætteres. Men såfremt forskeren er klar over og anerkender dette, er det muligt at kombinere forskellige metoder, herunder forskellige interviewmetoder, for at få et rigere billede af, hvordan denne verden måske ser ud (Arksey & Knight, 1999, p. 20). I arbejdet med de semistrukturerede interviews, kan man fx have et mix mellem den positivistiske og de non-positivistiske tilgange til viden alt afhængigt af de(t) bagvedliggende forskningsspørgsmål (Arksey & Knight, 1999, p. 13).

Dette speciale kan siges med sin brug af kvalitative, semistrukturerede interviews at bruge en blanding af den positivistiske og non-positivistiske tilgang til viden. Dette skyldes, at fokus i dette speciale er på at beskrive og forstå stalkingfænomenet, hvortil der eksisterer et ønske om at forstå tankegangen og adfærden hos stalkerne. Dog ønskes det samtidigt at afdække nogle fællestræk hos hhv. stalkerne og ofrene ud fra den antagelse, at disse fællestræk potentielt kan generaliseres og antages at gælde generelt for ofrene og bestemte typer af stalkere.

I det kommende afsnit vil der som tidligere nævnt blive redegjort for de kvalitative og semistrukturerede interviews, i og med at det er disse, der anvendes i dette speciale.

14.3 Kvalitative interviews

Interviews kan både anvendes til at undersøge den brede, kulturelle konsensus om et fænomen, såvel som mere personlige, private og unikke forståelser i en konkret kontekst. Det kræver blot forskellige tilgange og forskningsdesigns, afhængigt af hvad man ønsker at undersøge (Arksey & Knight, 1999, p. 5). Afhængigt af hvem og hvordan man interviewer, kan der også være bestemte ting, man skal være opmærksom på, samt andre måder interviewet skal forberedes og foregå på. Interviewer man fx eksperter og fagpersoner (ligesom i dette speciale), bør man forinden interviewet sætte sig grundigt ind i emnet, der ønskes undersøgt, og kunne anvende fagsproget indenfor det pågældende område for at opnå en vis grad af symmetri i interviewrelationen (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 201). Interviewer man til gengæld den "almene borger" i en sårbar situation, kræver det en vis grad af følsomhed og flere etiske overvejelser før, undervejs og efter interviewet (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 106f).

Arksey og Knight (1999, p. 6) skelner overordnet set mellem kvantitative interviews, også kaldet survey interviews, og kvalitative interviews. Da der i dette speciale blot anvendes kvalitative interviews, er det udelukkende disse, der vil blive beskrevet nedenfor.

Kvalitative interviews er mere eksplorative end kvantitative interviews, og vil være koncentreret omkring indsamling af info vedrørende de særlige træk og kendetegn ved samt betydningen af bestemte omstændigheder og begivenheder og/eller individer og subkulturers overbevisninger og opfattelser (Arksey & Knight, 1999, p. 4). Under denne type af interviews vil interviewerens således lytte til informantens egne beretninger omkring deres adfærd, overbevisninger og følelser, og vil typisk bruge åbne spørgsmål. Dette vil resultere i et væld af kvali-

tative data, der jf. Arksey & Knight (1999, p. 6, 9) kan være sværere at analysere set ift. kvantitativ data, og samtidigt også være svær at danne nogle præcise og entydige konklusioner på baggrund af. Dog vil denne type af data til gengæld vil give et dybere indblik i og forståelse for fænomener af kompleks karakter (Arksey & Knight, 1999, p. 6, 9). Ydermere vil kvalitative interviews ofte bruges til at danne nye teorier, der sidenhen kan afprøves eller undersøges yderligere via kvantitative interviews eller andre kvantitative metoder, der har til formål at danne mere generelle udtalelser på baggrund af deres fund (Arksey & Knight, 1999, p. 6).

Interviews kan endvidere antage mange forskellige former, og foruden opdelingen i kvalitative og kvantitative interviews, kan interviews også opdeles efter andre kriterier, såsom hvor strukturerede de er. Her kan der tales om strukturerede interviews, der oftest anvendes som led i kvantitativ forskning, ustrukturerede interviews, der udelukkende anvendes i kvalitativ forskning, og semistrukturerede interviews, der også som oftest kun anvendes indenfor kvalitativ forskning (Arksey & Knight, 1999, p. 11). I dette speciale anvendes semistrukturerede interviews, hvorfor disse vil blive uddybet nærmere nedenfor.

14.4 Semistrukturerede interviews

Det karakteristiske ved et semistruktureret interview er, at der på forhånd vides, hvad der skal undersøges, samt at der på forhånd er forberedt en liste med spørgsmål og temaer - en interviewguide - der ønskes adresseret under interviewet. Til trods for denne forinden udarbejdede interviewguide, er samtalen i et semistruktureret interview dog fri til at variere fra interviewperson til interviewperson, alt efter hvilke informationer der kommer op og bliver spurgt yderligere ind til (Fylan, 2005, p. 65).

Semistrukturerede interviews kan variere meget mht. hvor strukturerede de er. Imens nogle indebærer meget simple spørgsmål og en rækkefølge i spørgsmålene, der er let at følge, kan andre indebære meget åbne spørgsmål, der kan trække samtalen i mange forskellige retninger. Hvor struktureret det pågældende interview bør være, afhænger af det forskningsspørgsmål, der ønskes undersøgt, samt hvilke analysemetoder der skal anvendes senere. Eksempelvis kræver mere komplekse forskningsspørgsmål generelt mindre strukturerede interviews, for bl.a. at tillade interviewerens at gå i dybden med uventede og interessante udtalelser. Herimod vil brugen af stringente analysemetoder involverende kodning kræve mere struktur i det foregående interview (Fylan, 2005, p. 66).

Semistrukturerede interviews er endvidere relevante at benytte sig af, når forskningsspørgsmålet, der ønskes besvaret, omhandler et "hvorfor" frem for et "hvor mange" eller "hvor meget" (Fylan, 2005, p. 66). Denne type interviews er således også passende, når forskningsspørgsmålet er af en mere kompleks karakter, fx i tilfælde hvor der søges en årsagsforklaring. Dette skyldes tillige, at fleksibiliteten i de semistrukturerede interviews tillader intervieweren at skifte retning, følge op på ideer, bede om uddybelse og tilpasse spørgsmålene til den enkelte interviewperson, afhængigt af hvilke temaer og aspekter der synes mest relevante i det pågældende interview (Fylan, 2005, p. 66; Arksey & Knight, 1999, p. 11). Informanter har ligeledes muligheden for at besvare spørgsmålene ud fra hvad de selv finder vigtigst, og de kan vælge hvad og hvor meget de vil sige omkring det enkelte tema. Interviewene er på denne vis dels styret af intervieweren og dels styret af informanten. Endvidere er interviewene som nævnt løst struktureret omkring en interviewguide, hvilket også tillader en vis form for sammenligning mellem de forskellige interviews foretaget (Arksey & Knight, 1999, p. 11).

I nedenstående afsnit vil der blive beskrevet, hvilken fremgangsmåde der har været anvendt ifm. indsamlingen og analysen af data til dette speciale. Herunder findes desuden en beskrivelse af hvordan de tre interviews blev afholdt, hvordan interviewguiden blev brugt, hvordan transskriberingen blev udført, hvilken analysemetode der blev anvendt, og hvilke etiske overvejelser der blev lavet både inden og efter dataindsamling og -analyse.

14.5 Undersøgelserdesign

14.5.1 Afholdelsen af interviewene

Interviewene blev afholdt med psykologer ansat hos en af Dansk Stalking Centers afdelinger. Til hvert interview var informanten samt begge forfattere af specialet til stede, hvoraf den ene agerede hovedinterviewer, mens den andens rolle var at holde styr på tiden, styre diktafonen og komme med eventuelt yderligere spørgsmål.

14.5.2 Interviewguide

Som et behjælpeligt værktøj til brug under selve interviewene blev der udarbejdet en interviewguide med de overordnede temaer, som ønskedes adresseret under interviewene, samt eksempler på mulige spørgsmål hertil. Denne interviewguide var med til at strukturere interviewene løst, således at samtlige af de temaer, der synes mest centrale for dette speciale, blev

belyst under hvert af de tre afholdte interviews. Interviewguiden blev som udgangspunkt fulgt i kronologisk rækkefølge, medmindre andet syntes mere meningsfuldt, alt afhængigt af hvilke informationer informanten kom med. Guiden var desuden ikke struktureret mere fast, end at det var muligt at improvisere uddybende spørgsmål til hvert tema, hvis dette syntes relevant.

På denne vis tillod interviewguiden os at få dybdegående beskrivelser til hvert af de ønskede temaer fra hver informant, samtidigt med at den sikrede en vis ensartethed mellem de tre interviews, der lettede muligheden for at sammenligne disse under den senere analyse (Arksey & Knight, 1999, p. 11).

14.5.3 Transskribering

Forinden transskriberingen af de tre interviews, blev de praktiske beslutninger mht. hvordan interviewene skulle transskriberes diskuteret, således at de tre interviews blev transskriberet så ens som muligt. De tre interviews blev hver især transskriberet ordret, dog med undladelsen af "øhm'er" og "mhm'er" fra interviewpersonerne. Pauser og herunder "øhm'er" og "mhm'er" er kun medtaget i transskriptionerne, hvis de er blevet vurderet betydelige fx i tilfælde hvor de kunne fortælle noget ift. informantens behov for at tænke ifm. besvarelsen af et spørgsmål. Derudover er åbenlyse talefejl, såsom gentagelser af ord, ikke medtaget. Baggrunden for disse ovennævnte valg ifm. transskriberingen af interviewene er, at transskriptionerne skulle anvendes til at finde temaer og uddrage relevante udtalelser omkring bl.a. karakteristikkere ved stalkere og ofre, frem for at lave en detaljeret sprog- eller konversationsanalyse, hvor samtlige pauser og talefejl m.m. måske havde synes relevant at medtage (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 240).

I transskriptionerne er de tre informanter blevet refereret til som hhv. informant 'A', informant 'B' og informant 'C', hvorimod de i selve afhandlingen blot er blevet refereret til som hhv. 'A', 'B' og 'C' for at sikre deres anonymitet.

14.5.4 Analysemetode

Til analysen af de indsamlede data i dette speciale, er der blevet anvendt en template analysemetode. En template analyse er en form for tematisk analyse, hvor relevante temaer fra datasættet gennem en struktureret proces identificeres og kodes på hierarkisk vis i en skabelon (Brooks et al., 2015, p. 203). Skabelonen til kodning af dataene vil typisk udformes på baggrund af, hvad der synes relevant ud fra en delmængde af det fulde datasæt, inden den vil

blive anvendt på det resterende data og i forbindelse hermed blive revideret og tilpasset. Dette foregår gennem en iterativ proces således at skabelonen revideres og tilpasses flere gange igennem analysen af dataene alt efter hvad der dukker op i det pågældende datasæt, og hvad det pågældende studies forskningsspørgsmål er (Brooks et al., 2015, p. 203). De temaer, der identificeres som relevante af forskeren, kan organiseres i flere hierarkiske lag, såvel som i det format, der findes relevant af forskeren. På denne vis indebærer analysemetoden en fleksibilitet, der tillader den at blive tilpasset til det pågældende studie (Brooks et al., 2015, p. 203, 217).

I dette speciale er der således via template metoden blevet udviklet og tilpasset en hierarkisk organiseret skabelon ud fra de temaer, der blev fundet relevante igennem de tre interviews med henvisning til specialets fokus. De pågældende temaer vil blive præsenteret og undersøgt i det kommende analyseafsnit.

14.5.5 Ethiske overvejelser

Inden interviewene blev afholdt, blev relevante etiske spørgsmål og problemstillinger overvejet, således at interviewene foregik på etisk forsvarlig vis. Dette indebærer eksempelvis spørgsmålet om, hvordan vi undgik, at informanterne oplevede uønskede personlige konsekvenser. Der blev i den forbindelse udarbejdet en samtykkeerklæring, som blev overleveret både mundtligt og skriftligt inden interviewets begyndelse, således at alle informanter blev informeret om formålet med interviewet og specialet. Samtykkeerklæringen skulle desuden give informanterne informationer om, hvordan de kunne kontakte forfatterne af specialeafhandlingen, skulle de ønske at trække deres samtykke tilbage eller få slettet eller omformuleret specifikke udtalelser. Endeligt blev det også diskuteret både før interviewenes afholdelse og igen under transskriberingsprocessen, hvordan anonymiseringen af såvel informanterne som af de i interviewene omtalte cases kunne sikres og foregå på forsvarlig vis, således at ingen vil kunne genkende informanterne eller få fat i evt. fortrolige oplysninger omkring de enkelte cases via hverken transskriptionerne eller den endelige afhandling.

15. Analyse

I det følgende afsnit vil afhandlingens analyse af de tre interviews blive gennemgået.

Som tidligere nævnt under metodeafsnittet blev de tre interviews efter transskriberingen analyseret via template analysemetoden. Dette mandede ud i en skabelon, der indeholder hhv. fem hovedtemaer og mellem to og fire undertemaer til hvert hovedtema. Nogle af undertemaerne har inkorporeret et subtema, hvilket betegner et tema forekommende under et undertema. For at læseren nemmere kan få et overblik over de forskellige temaer og den hierarkiske opdeling heraf, ses her den endelige skabelon fra template analysen:

Hovedtema	Undertema & subtemaer
Stalkerprofil	<ul style="list-style-type: none"> - Fremstilling af sig selv som et offer - Tilknytningsmønster - Psykopatologi - Motivation
Årsagsforklaring	<ul style="list-style-type: none"> - Stress-sårbarhedsmodellen<ul style="list-style-type: none"> o Psykopatologi som sårbarhed - Funktionen af stalkingadfærden - Vedligeholdende faktorer<ul style="list-style-type: none"> o Stalking som afhængighed og/eller tvangshandling
Konsekvenser for stalkeren	<ul style="list-style-type: none"> - Psykiske konsekvenser for stalkeren - Sociale konsekvenser for stalkeren
Offerprofil	<ul style="list-style-type: none"> - Tidligere erfaringer og bagage - "Bestemt kulturel opdragelse"
Konsekvenser for offeret	<ul style="list-style-type: none"> - Psykiske konsekvenser for stalkeren - Sociale konsekvenser for stalkeren

I det følgende vil hvert tema fra skabelonen, og dertilhørende udtalelser fra informanterne blive gennemgået og analyseret i kronologisk rækkefølge.

15.1 Hovedtema: Stalkerprofil

I de tre interviews fremtonede der et hovedtema, som kan kaldes *Stalkerprofil*, hvortil der hører nogle undertemaer, som synes relevante herfor. Undertemaerne synes på baggrund af

informanternes udtalelser at kunne fortælle noget om, hvad der er kendetegnende for stalkerne bredt set og tilmed være noget, som man kan inddele stalkere i grupperinger på baggrund af. Dog bør det først og fremmest nævnes, at samtlige informanter understreger, at stalkere er en meget heterogen gruppe, der generelt er meget forskellige fra hinanden, hvorfor man skal være varsom med at komme med konklusive udtalelser om, hvad der kendetegner stalkerne på tværs. Flere af informanterne er desuden inde på, at stalkerne kan inddeles i fem typer, som stemmer overens med dem nævnt i specialets afsnit 7. vedr. Mullen og kollegers stalking-typologi, hvilket vil blive udfoldet ifm. undertemaet motivation.

15.1.1 Undertema: Fremstilling af sig selv som et offer

Mht. det første undertema, så beretter alle tre informanter om, hvordan der ses en tendens hos stalkerne til at udstille sig selv som ofre og lægge vægt på, at det er dem, det er synd for, og hvor det if. deres fortælling er offeret, der har behandlet dem dårligt. Eksempelvis udtaler 'A' følgende:

(...) Og det er der vi næsten altid starter med dem. Det er deres offer fortælling. De starter med at fortælle alle de gode grunde til at det er dem det er synd for. Nu spurgte du til fællestræk. Hold op den hører jeg den der. (...) det er hende, hende, hende, hende, hende. Eller ham, ham, ham, ham, ham for den sags skyld. Og de har gjort, og de har sagt, og jeg må ikke se mine børn og de har også taget min hund og alle de her ting (Bilag 1, s. 27-28).

Samtidigt fortæller 'C' meget enslydende at nogle af stalkerne:

(...) mest er optaget af at komme her for at fortælle om, hvor dårligt de er blevet behandlet, og som synes, de faktisk lidt selv er ofrene i den her sag. Det er faktisk dem, der er lidt synd for (...) hvor de er meget optaget af at gøre sig selv til dem, som er ofre i historien (Bilag 3, s. 13-14).

Hertil nævner 'C' og 'B' ligeledes, at stalkerne som oftest er ligeglade med, eller i hvert fald ikke optaget af, stalkingens konsekvenser for offeret, men derimod udelukkende optaget af de konsekvenser stalkingen kan have for dem selv.

Denne tendens med at udstille sig selv som et offer og omvendt stalkingofferet som skurken kan siges at stemme overens med forskning på området anført i specialets afsnit 7. vedr. Mullen og kollegers stalker-typologi. Her nævnes det, at særligt den afviste stalker (som også er den der typisk ses hos DSC) og den hævnerrige stalker har en stærk tendens til at fremstille sig selv som et offer og stalkingofferet som skurken, der har behandlet dem dårligt og uretfærdigt (Larsen, 2010, p. 45; Øverland, 2012, p. 59; Mullen et al. 2008, p. 69, 77). Hertil nævnes det også, at den hævnerrige stalker er tilbøjelig til at betragte sig selv som dårligt behandlet og til at undervurdere andre (Mullen et al., 2008, p. 77). Desuden kan informanternes pointe om, at stalkerne ofte er ligeglade (eller i hvert fald ikke optaget af) stalkingens konsekvenser for ofrene belyses med, at det tilmed beskrives i førnævnte afsnit 7., at størstedelen af de forskellige stalkertyper beskrives som værende selvcentrerede og ufølsomme overfor andres behov og følelser, hvorfor det giver mening, at disse typisk udelukkende er optaget af deres eget velbefindende, som det beskrives af informanterne (Mullen et al. 2008, p. 70f, 77, 87, 90f; Larsen 2010, p. 45, 53; Øverland, 2012, p. 62, 77).

15.1.2 Undertema: Tilknytningsmønster

Et øvrigt undertema, der dukkede op i datasættet og kan siges at vedrøre et kendetegn for stalkere bredt set, er deres tendens til at have et utrygt tilknytningsmønster, herunder af typen utryg-ambivalent. Dette tema nævnes af 'C', der udtaler følgende:

(...) i forhold til at i spurgte til, er der noget der karakteriserer udøverne, altså noget af det, jeg kan tænke, jeg ved ikke, altså der er også noget forskning, der indikerer det (...) at der er en tendens til, at de har utrygt tilknytningsmønster. Min egen hypotese vil være ængstelig-ambivalent mere end undgående (...) (Bilag 3, s. 43)

Dette nævner 'C' ydermere at kunne genkende hos de stalkere, vedkommende selv arbejder med og hører om. Dette stemmer ydermere overens med forskningen præsenteret i specialets afsnit 12.1, der ligeledes peger på, at stalkere typisk har en utrygt tilknytning især i form af et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster (Olsen et al. 2017, p. 16; Parkhill et al., 2022, p. 564-566; MacKenzie et al., 2008, p. 1443f; Larsen, 2010, p. 62-64; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f; Patton et al., 2010, p. 286f).

15.1.3 Undertema: Psykopatologi

Når det kommer til undertemaet psykopatologi, så kan der først og fremmest nævnes, at 'B' fortæller om, hvordan der kan ses diverse former for psykopatologi hos stalkerne, der kan siges at være bagvedliggende for stalkingadfærden. Når 'B' i forlængelse heraf spørges ind til, hvorvidt der er nogen former for psykopatologi, der er mere udbredt hos stalkerne sammenlignet med den almene befolkning, svarer informanten, at det ville der nok være, hvis man kigger på nogle af de forskellige stalkertyper, der eksisterer if. Mullen og kollegers stalker-typologi. Uddybende fortæller informanten fx, at der ved den inkompetente stalkertype (og/eller tilfælde hvor der er tale om fremmedstalking) kunne tænkes at være lidt mere bagvedliggende autisme eller vrangforestillinger. 'B' peger desuden på, at der er nogle af stalkerne, der har et misbrug.

Ydermere fortæller 'A' at have set mere ADHD blandt stalkerne. Herudover udtaler informanten, at vedkommende har set lidt forskelligt andet psykopatologi hos nogen af stalkerne, herunder personlighedsopatologi og dyssocial personlighedsforstyrrelse:

(...) jeg har haft... en sådan en anden generel udviklingsforstyrrelse (...) jeg har også nogle gange tænkt at der har været noget. Men hvor vedkommende ikke er diagnosticeret (...) Og tænke at [der] kunne godt være også en personlighedsopatologi i spil. Hos flere af dem. (...) der er jo nogen af dem der er dyssociale (Bilag 1, s. 29-30).

Ovenstående kan til dels siges at kunne understøttes af litteratur fremlagt i specialets afsnit 7.6.4, hvoraf det fremgår, at der hos de inkompetente stalkere ofte forekommer en autismespektrumforstyrrelse (Øverland, 2012, p. 79). Endvidere nævner 'B' forekomsten af vrangforestillinger hos fremmedstalkere, hvilket ligeledes stemmer overens med forskningen præsenteret i afsnit 7.6.3, hvor det fremgår, at de intimitetssøgende stalkere (som bl.a. stalker fremmede) har den højeste forekomst af psykotiske lidelser og herunder vrangforestillinger (Mullen et al., 2008, p. 83f). Ligeledes nævnes det i afsnit 7.6, at der ses personlighedsopatologi hos flere af de fem stalkertyper, hvilket er enslydende med, at 'A' fortæller, at vedkommende ser personlighedsopatologi hos nogle af stalkerne (Mullen et al. 2008, p. 70, 111; Øverland, 2012, p. 66, 73f).

15.1.4 Undertema: Motivation

Et yderligere undertema der if. flere af informanterne kan siges at udgøre et kendetegn for stalkere bredt set er den motivation eller intention, der ligger bag stalkingen. Her peger interviewene på, at denne motivation eller intention kan være skiftende hos den enkelte stalker alt efter dennes aktuelle emotionelle arousalniveau. Det kan dog også variere fra stalker til stalker og herunder if. 'C' også efter hvilken type stalker, der er tale om, med udgangspunkt. Eksempelvis nævner 'C', at de intimitetssøgende er dem, der ikke tidligere har haft en relation til offeret "men som gerne vil have det, eller tit har de en eller anden vrangforestilling om, at de er i relation med dem, eller at de er udvalgt til at være sammen" (Bilag 3, s. 7), hvorimod det if. informanten forholder sig sådan for den stalkertype, der kaldes den socialt inkompetente, at "de kommer til at stalke, ikke fordi de gerne vil stalke, men fordi de har svært ved at aflæse sociale cues, eller har svært ved på andre måder at få den relation eller den kontakt, de gerne vil have" (Bilag 3, s. 7). På denne vis vil de forskellige stalkertyper altså stalke på baggrund af vidt forskellige motivationer og intentioner jf. ovenstående udtalelser.

Foruden det ovenfor omtalte nævnes der i interviewene en række øvrige bagvedliggende motiverende faktorer eller intentioner, som dog ikke hæftes op på bestemte typer af stalkere. Eksempelvis fortæller både 'A' og 'C' om, hvordan de oplever, at mange af stalkerne beretter om, at stalkingadfærden for dem handler om, at de søger et svar eller en forklaring fra offeret. Det kan fx dreje sig om en forklaring af eller et svar på, hvorfor stalker og offer ikke skal danne par længere i kølvandet på et brud. 'C' beskriver i den forbindelse, at det for nogle af stalkerne handler om, at de ønsker en ordentlig afslutning, fordi de mener, at det var en uværdig måde relationen blev afsluttet på, hvorfor de føler sig uretfærdigt og dårligt behandlet af offeret. En anden form for motivation el. intention, der nævnes af samtlige informanter, handler om, at stalkerne stalker i ønsket om en genetablering af relationen til offeret, hvilken kan gøre sig gældende i de stalkingtilfælde, hvor der har været en forudgående relation og et brud mellem stalker og offer. Herudover nævner 'B', at motivationen bag stalkingen hos nogle af stalkerne er, at de føler sig uretfærdigt behandlet, hvorfor de søger retfærdighed eller hævn:

(...) det kan være at der er nogen der er sure over den måde bruddet har været på eller at der er foregået et eller andet (...) de vil gerne opnå en eller anden følelse af noget de har mistet, for eksempel ikke? (Bilag 2, s. 7-8).

Til sammenligning med denne pointe af 'B' beretter 'C' om, at vedkommende ofte møder stalkere, der begrundet stalkingen med:

(...) jeg har brug for han eller hun forstår, hvor meget smerte han eller hun har påført mig (...) hun skal vide, hvor frygteligt det er, jeg har det, hvor meget hun har fået mig til at lide, eller han ikk'? (...) du skal vide, hvor meget du har skadet mig, såret mig (Bilag 3, s. 10-11),

hvilket kan argumenteres for også at være relateret til opnåelse af hævn og/eller retfærdighed. Endvidere fortæller 'A', at stalkingen også kan bunde i en frygt for, at den afvisende part har fundet en anden og deraf en trang til at undersøge, hvorvidt dette er tilfældet. Desuden belyser 'B' med udgangspunkt i et konkret case-eksempel, at der kan ses skiftende positioner hos stalkerne, som tidligere pointeret af 'C', hvor stalkeren i det specifikke tilfælde kunne gå fra i det ene øjeblik at komme med diverse kærlighedserklæringer til offeret til i det næste øjeblik at være optaget af en oplevet uretfærdighedsfølelse og et fokus på: "det her det har du gjort ved mig, og jeg vil have at du skal sige undskyld for det eller sådan du skal tage ansvar for den måde du har behandlet mig på" (Bilag 2, s. 15).

Der ses således et væld af mulige motivationer og intentioner bag stalkingen jf. ovenstående udtalelser fra interviewene. En del af disse nævnte motiverende faktorer eller intentioner bag stalkingen, der af informanterne ikke dedikeres til bestemte stalkertyper, stemmer endvidere overens med meget af det, som står beskrevet under specialets afsnit 7. vedr. Mullen og kollegers stalker-typologi. Eksempelvis nævnes det i det pågældende afsnit, at stalkingen for den afviste stalkertype bl.a. handler om at genetablere relationen, hvor stalkingen for den hævn-gerrige stalkertype bunder i et ønske om hævn, retfærdiggørelse og gengældelse, hvilket er enslydende med nogle af de motiverende faktorer og intentioner nævnt af informanterne som angivet ovenfor (Mullen et al. 2008, p. 66-68, 71, 76f).

Samlet set har hovedtemaet *Stalkerprofil*, som blev fundet i interviewene vist, at der tilsyneladende er flere faktorer og tendenser, som stalkerne dels kan kendetegnes ved og dels kan grupperes efter, såsom deres tilknytningsmønster, psykopatologi, motivation og fremstillingen af dem selv som et offer.

I det følgende afsnit følger en gennemgang af temaet *Årsagsforklaring* og de hermed følgende undertemaer, der vedrører forskellige forståelser af den ætiologiske baggrund for stalkingadfærden.

15.2 Hovedtema: Årsagsforklaring

I samtlige af interviewene blev der spurgt ind til, hvilken ætiologisk forståelse informanterne og DSC generelt har af stalkingadfærd. Hertil blev det nævnt af 'A', at der generelt mangler forskning på området i en dansk kontekst, og at det derfor er svært at sige noget om, hvorfor stalking, som det er defineret i Danmark og i det danske retssystem, opstår. De følgende nedenstående undertemaer er dog nogle af de faktorer, som interviewpersonerne til trods herfor har nævnt som noget, der potentielt kan være (en del af) årsagsforklaringen på stalking.

15.2.1 Undertema: Stress-sårbarhedsmodellen

Alle tre informanter fortæller, at den typiske overordnede ætiologiske forståelse af stalking beror på stress-sårbarhedsmodellen. Ifølge denne model vil det jf. informanterne være en kombination af en eller flere forudgående (psykiske) sårbarheder og en udløsende situation eller begivenhed, der klinger sårbarheden an og således igangsætter stalkingadfærden hos den enkelte.

En interessant pointe ift., hvad der kan være udløsende for stalking, ses i interviewet af 'A', der udtaler følgende:

det er så bredt så man kan egentlig sige, at alle kan gå hen og ende med at blive en stalker eller en udøver af stalking, fordi vi har alle sammen psykologiske sårbarheder, og vi kan alle sammen risikere at befinde os i en situation, hvor der er noget helt særligt, der får klinget den her sårbarhed an i en grad, så vi kommer til at ha' den her insisteren på den uønskede kontakt. (Bilag 1, s. 3)

Jf. denne udtalelse, kan alle altså if. 'A' gå hen og udvikle stalkingadfærd på baggrund af en psykisk sårbarhed og en situation, der klinger denne sårbarhed an. Dog kan man sige, at om end 'A' godt kan have ret i, at vi alle har nogle psykiske sårbarheder, der kan blive klinget an i en bestemt situation, så er spørgsmålet, om det er samtlige sårbarheder, der ville kunne medføre stalkingadfærd, eller om der skal være tale om nogle mere specifikke. Det er trods alt noget af det, der ønskes undersøgt nærmere under dette tema og i specialet helt generelt.

I forlængelse af ovenstående nævnes det flere steder i interviewene, at især afvisninger eller brud i en relation synes at være en triggende event for stalking, og 'C' fortæller ydermere, at nogle mennesker har en særlig sårbarhed over for afvisninger. I DSC ser de jf. alle tre informanter også klart flest af den stalkertype, der bliver kaldt den afviste stalker, som netop ofte begynder at stalke ifm. bruddet fra deres (eks)kæreste, hvilket peger på, at specielt denne type af stalkere potentielt har en sårbarhed overfor brud eller afvisning. Dette ville jf. tilknytningsteorien desuden give mening ud fra et teoretisk perspektiv, da stalkere som tidligere nævnt ofte har en utryg-ambivalent-tilknytning, og individer med dette tilknytningsmønster vil jf. teorien og forskning på området ofte have en sårbarhed overfor afvisninger (Larsen, 2010, p. 63f; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f; Patton et al., 2010, 283). Det giver på den baggrund således også mening ud fra stress-sårbarhedsmodellen, at stalking ofte triggeres af en afvisning eller et brud, fordi stalkere kan tænkes ofte at have en forudgående sårbarhed overfor afvisninger og brud som følge af deres tilknytningsmønster.

Udtalelser omkring hvilke andre sårbarheder, der potentielt kunne være betydningsfulde for udviklingen af stalking, er sparsomme i interviewene, foruden et par gisninger vedr. diverse former for psykopatologi, som vil blive gennemgået i undertemaet nedenfor.

15.2.1.1 Subtema: Psykopatologi som sårbarhed

På tværs af de forskellige interviews udfoldede der sig desuden dette subtema til stress-sårbarhedsmodellen, som vedrører muligheden for, at psykopatologi kan have en rolle at spille i årsagsforklaringen bag stalkingadfærd. Det bør her som noget af det første gøres nævnes, at 'A' har klargjort, at vedkommende ikke vil hænges op på, at de psykopatologier, der ses, blandt ofrene den pågældende informant har siddet med, kan være en forklaring på stalkingadfærd. De følgende tolkninger vedrørende diverse former for psykopatologi som en mulig del af årsagsforklaringen bag stalkingadfærd kommer således fra og skal hænges op på forfatterne selv, medmindre andet er nævnt.

Informanterne nævner, at de blandt de stalkere som de behandler, såvel som stalkere de hører om, kan se flere former for psykopatologi, hvor de kunne være nysgerrige på, om disse potentielt kunne have en betydning ift. eller potentielt være en decideret ætiologisk forklaring af deres stalkingadfærd (Bilag 2, s. 25). I denne forbindelse nævnes bl.a. ADHD, autisme, anden generel udviklingsforstyrrelse, personlighedsopatologi (heriblandt dyssoziale og bestemte

uspecificerede personlighedstræk), skizofreni og andre psykotiske lidelser (herunder vrangforestillinger) samt misbrug. Med andre ord ses der altså mange forskellige former for psykopatologi blandt stalkerne, som potentielt kunne være medvirkende i forklaringen af deres adfærd.

For forfatterne at se, kunne der sagtens være flere af de ovenfor nævnte former for psykopatologi, der potentielt kunne være en del af den ætiologiske baggrund for stalking. Ser man eksempelvis på autisme, nævnes det også i specialets afsnit 7.6.4 omkring Mullen og kollegers stalking-typologi, at dette ofte optræder hos de inkompetente, hvilket potentielt også kunne være med til at forklare, hvorfor de har dårlige sociale færdigheder herunder vanskeligt ved at aflæse sociale cues (Øverland, 2012, p. 79). Mht. ADHD, der ligeledes ses hos nogle af stalkerne if. 'A', så synes det endvidere også her logisk if. forfatterne af specialet, at denne lidelse potentielt kunne have en indvirkning på udviklingen af stalkingadfærd på tværs af de forskellige stalkertyper i kraft af den manglende impulshæmning, der indgår i ADHD.

'B' nævner desuden, at de også oplever stalkere, hvor misbrug potentielt har en ret betydningsfuld indvirkning på adfærden: "stalkingadfærd med misbrug det, altså, alle hæmninger er væk ikk', og når der så ikke er noget misbrug, så er der ikke noget stalkingadfærd." (Bilag 2, s. 25). Så på den baggrund kunne de manglende hæmninger som følge af et misbrug potentielt også være en del af forklaringen bag stalkingadfærd for nogle stalkeres tilfælde.

Ser man igen på anvendelsen af stress-sårbarhedsmodellen som en grundlæggende model til forklaringen af, hvordan stalkingadfærd opstår, så kunne de forskellige former for psykopatologi, der jf. informanterne ses hos flere af stalkerne, altså potentielt anses for at være en del af den bagvedliggende psykiske sårbarhed, som stalkerne har forinden den stressende, udløsende begivenhed finder sted.

15.2.2 Undertema: Funktionen af stalkingadfærden

Et tema, der på lidt anderledes vis kan være med til at forklare stalking, handler om hvordan stalkingadfærden kan ses som værende meningsfuld som følge af den funktion den har for stalkeren. Samtlige af informanterne er ud fra deres udtalelser at bedømme ikke i tvivl om, at stalkingadfærden har en funktion for stalkeren. Der vil fx jf. 'C' altid være en grund til, at vi mennesker handler, som vi gør, uanset hvor irrationelt eller dysfunktionel det så end forekommer for andre. Dette stemmer overens med adfærdsteorien af Westrup & Fremouw

(1998, p. 269), der antager, at stalkingadfærd netop kan forstås ved gennem funktionel analyse at komme frem til, hvilket formål den tjener og herigennem hvilken funktion den har for stalkeren.

Et bud på, hvilken funktion stalkingadfærden kunne have for (og ofte synes at have for) stalkeren, gives af 'B':

og det er det der sådan, som jeg synes der oftest gør sig gældende ved altså, med stalkingadfærd, noget man kan høre i den her følelsesregulering, hvis der sker et eller andet og de bliver optaget eller bliver fanget af nogle store følelser de har svært ved selv at regulere, ikk'? Så, det at have kontaktforsøg eller blive ved med at ringe eller hvad det nu kan være.. Så kommer der lidt mere ro, altså sådan på den korte sigt, ikk' altså, på den korte bane jamen så kan det lige give lidt forløsning (Bilag 2, s. 17).

Stalkingadfærden kommer altså jf. ovenstående udtalelse til at have en følelsesregulerende effekt for stalkerne if. 'B', om end det kun er for en kort stund. På denne måde kan stalkingen altså anses for at have en belønnende effekt for stalkeren gennem en forløsning af store følelser, som de ellers har svært ved at regulere på anden vis. Anskuer man stalkingadfærden igennem en funktionel analyse, hvor der som nævnt i teoriafsnittet herom skal kigges på hhv. de forudgående omstændigheder, selve adfærden, konsekvenserne og adfærdens funktion, kunne man altså argumentere for, at: nogle store følelser er blevet udløst af en ukendt situation (de forudgående omstændigheder), der leder til stalkingadfærden (adfærden), som medfører en følelsesregulering og heraf en forløsning af de ubehagelige følelser (konsekvens). Formålet med og heraf funktionen bag stalkingadfærden i det pågældende tilfælde kan altså på baggrund af ovenstående siges at være en følelsesregulering, der udmundede i en forløsning. Dette vil formentligt jf. Westrup og Fremouws teori (1998) skabe en negativ forstærkning af adfærden gennem fjernelsen af de ubehagelige følelser. I så fald vil adfærden kunne tænkes at ville gentage sig, skulle de samme forudgående omstændigheder gøre sig gældende igen, for at stalkeren på ny kan opleve en kort forløsning fra de svære følelser, som de har svært ved at regulere på anden vis. 'A' kalder i overensstemmelse hermed stalkingadfærd for en selvforstærkende adfærd, eftersom den giver en smule forløsning hver gang den gentages.

At stalkere ofte har behovet for at bruge stalkingadfærd som et middel til følelsesregulering kan også forstås ud fra tilknytningsteorien. Som nævnt i afsnit 12.1 vedrørende tilknytnings-teori ift. stalking, har forskning på området vist, at stalkere ofte har et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster (Larsen, 2010, p. 62-64; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f; Patton et al., 2010, p. 286f). Denne tilknytningstype har endvidere typisk problemer med følelsesregulering, hvorfor det jf. tilknytningsteori giver mening, at stalkere med et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster formentligt har brug for et middel til følelsesregulering, der i dette tilfælde ender med at blive stalkingadfærden (Parkhill et al., 2022, p. 565).

Funktionen af stalkingen vil desuden if. informanterne variere fra stalker til stalker, men også fra stalkertype til stalkertype. If. 'C' vil stalkingen for den såkaldte psykopatiske stalker fx nærmere være et middel til et mål, hvorimod andre typer af stalkere får noget belønning ud af selve stalkingen. Der kunne altså potentielt ses et mønster i, hvilke funktioner adfærden har for den enkelte stalker som følge af, hvilken stalkertype de er.

På denne måde kan (i hvert fald en del af) årsagsforklaringen bag stalkingadfærden altså være, at adfærden tjener et formål og en funktion for stalkeren såsom følelsesregulering, som mange af stalkerne jf. både informanterne og forskningen synes at have problemer med.

15.2.3 Undertema: Vedligeholdende faktorer

Et øvrigt undertema, der blev formuleret på baggrund af datasættet, vedrørende mulige årsagsforklaringer på stalking, omhandler mulige vedligeholdende faktorer. Foruden de mulige positive og negative forstærkninger, som kan følge af stalkingadfærden jf. eksemplet under ovenstående undertema, nævner informanterne også et par andre faktorer, der kan have en vedligeholdende effekt på stalkingadfærd.

'B' nævner eksempelvis hvordan stalkere, der kommer ind til dem hos DSC, altid vil have nogle såkaldte "tilladende tanker". Disse beskrives som tanker, der for stalkeren retfærdiggør deres handlinger, selv når de har selvindsigt nok til at indse, at deres adfærd ikke er acceptabel. Eksempelvis kan stalkerne if. 'B' retfærdiggøre deres handlinger med et "jamen det er også på grund af den måde hun gjorde det på, så derfor må jeg godt det her" (Bilag 2, s. 24). Ligeledes oplever 'C', at mange af stalkerne bruger lang tid på at retfærdiggøre deres handlinger gennem udtalelser som: "jeg [kan] tillade mig at stalke dig, fordi den smerte du har udsat mig for, retfærdiggør den adfærd, jeg har" (Bilag 3, s. 14).

Disse vedligeholdende faktorer er ikke med til at forklare, hvorfor stalkingadfærden opstår, men kan potentielt hjælpe til at forstå, hvorfor den fortsætter.

15.2.3.1 Subtema: Stalking som afhængighed og/eller tvangshandling

En øvrig vedligeholdende faktor er, at stalking på baggrund af informanternes udtalelser kan tænkes som en form for afhængighed eller tvangshandling, hvilket udgør et subtema for sig.

Flere af informanterne giver udtryk for at stalkingadfærden er noget, som stalkerne ikke har nogen kontrol over, da de ikke kan stoppe eller styre adfærden, selv hvis og når de har lyst. Jf. 'A' beskriver stalkerne endvidere selv dette som værende enormt smertefuldt:

det er enormt smertefuldt beskriver de selv, det at, de er enormt bange, der er enormt meget angst forbundet med, men de er nødt til, det føles som en kompulsion, en tvangshandling at jeg må tjekke det her for mine tanker bliver for voldsomme og nu bliver jeg nødt til at have afklaring (Bilag 1, s. 6).

Her omtales stalkingen altså som noget kompulsivt, en tvangshandling, som stalkerne ikke har lyst til, men ikke kan kontrollere. Samtidigt kan stalking også ses som en form for afhængighed if. 'A' og 'C'. I denne forbindelse udtaler 'A', at når stalkerne afholder sig fra stalkingadfærden og trækker den ud, vil det if. hende føles som et rygestop, hvor stalkerne får det helt forfærdeligt.

Ydermere nævner 'B' også, at når stalkingen har haft en funktion for stalkeren, vil han eller hun ikke bare kunne give slip på den. Dette kunne i lyset af ovenstående tolkes som, at stalkerne er blevet afhængige af at benytte sig af adfærden, til at få opfyldt det behov, som stalkingen tidligere har opfyldt for dem. Dette til trods for de store konsekvenser stalkingadfærden har for dem, og at flere af dem giver udtryk for, at de ikke har lyst, hvorfor adfærden får et tvangspræget udtryk.

På denne vis kan stalkingadfærden altså tolkes som en form for afhængighed eller tvangspræget adfærd, som vedligeholdes på baggrund af en ustyrlig trang.

Jf. de ovenstående afsnit under hovedtemaet *Årsagsforklaring* er det altså ud fra informanternes udtalelser og analyserne heraf muligt at tolke, at der formentligt er flere forskellige faktorer, der har en betydning for udviklingen og vedligeholdelsen af stalkingadfærd. Årsags-

forklaringen bag stalkingfænomenet er uden tvivl kompleks og ikke mulig at fastslå på baggrund af en enkelt teori eller faktor, som ovenstående analyse forhåbentligt også har været med til at illustrere. Dog kan faktorer som forudgående sårbarheder kombineret med stress-inducerende begivenheder, funktionen bag stalkingadfærden, tilladende tanker, diverse former for psykopatologi m.m. være en del af denne komplekse forklaring jf. datasættet og analysen heraf.

Det sidste fremtrædende tema fra interviewene vedrørende stalkeren omhandler de konsekvenser, som stalkingadfærden kan få og ofte har for stalkerne. Dette vil blive gennemgået som det næste.

15.3 Hovedtema: Konsekvenser for stalkeren

Stalkingens *Konsekvenser for stalkeren* er et hovedtema, der berøres af samtlige interviewinformanter, hvortil der forekommer to undertemaer, nemlig: psykiske konsekvenser for stalkeren og sociale konsekvenser for stalkeren.

Overordnet set nævner 'B', at der er rigtig mange konsekvenser og omkostninger forbundet med stalking for stalkerens vedkommende. Eksempelvis peger samtlige af de tre informanter på forskellig vis på, at stalking indebærer en omfattende optagethed for stalkeren både rent tidsmæssigt såvel som kognitivt, hvilket medfører en række ledsagende konsekvenser for stalkeren. 'A' fortæller fx, hvordan stalkerne beskriver, at de ikke kan koncentrere sig, samt at de stopper med at interessere sig for ret mange andre ting, fordi stalkingen optager dem og deres opmærksomhed i så høj en grad. De har hovedet fyldt med konstante tanker om offeret eller øvrige tanker der vedrører stalkingen, hvilket har en række afledte konsekvenser for dem. Dette kommer til udtryk i kraft af følgende citat af 'A':

Og det optager dem så meget at sådan noget som at få noget ordentligt at spise, sove ordentligt om natten (...) Det bliver jo nærmest helt umuligt. Det bliver svært at passe sit arbejde, komme i bad. Alle de her sådan basale, altså søvn og mad og hygiejne. Sådan nogen helt basics ting bliver det svært for dem at holde fast i i en kontinuerlig rutine. Fordi det andet fylder så enormt meget (Bilag 1, s. 25).

Lignende beskriver 'B' også med udgangspunkt i et konkret case-eksempel, hvordan stalkingen, og herunder tankerne om offeret, kan være altoverskyggende i stalkerens liv:

(...) han [beskrev] det selv næsten lidt psykotisk, altså som at, altså, det var det eneste han kunne fokusere på, det eneste han kunne det var at tænke på hende. Der var ikke plads til noget som helst andet (...) altså bare den der med det kørte bare i ring omkring hende (Bilag 2, s. 15, 24).

Herudover peger 'C' på, at stalkerne ifølge dem selv bruger vanvittigt meget tid på stalkingen, også når de er på arbejde. I tråd hermed beretter 'A' også om, at mange af stalkerne "har rigtig svært ved at få et arbejdsliv til at fungere" (Bilag 1, s. 8), fordi stalkingen optager dem så meget, hvortil 'B' fremhæver et konkret case-eksempler, hvor stalkeren blev sygemeldt som følge af stalkingen.

15.3.1 Undertema: Psykiske konsekvenser for stalkeren

Når det kommer til de psykologiske konsekvenser stalkingen kan have for stalkerne, så nævnes det først og fremmest af 'A', at stalkernes trivsel og funktionsniveau generelt er dårligt, og endda som oftest ringere end ofrenes, hvortil de ligeledes boner ud på mere angst og depression:

Og i det hele taget så deres trivsel. De udøvenes trivsel er som oftest ringere end de udsattes. Det er, altså det er i hvert fald den, det udgangspunkt der ligesom er i Dansk Stalking Center, det er, altså sådan, en enighed om at vi oplever at i høj grad er det sådan, og ikke altid, tit men ikke altid er det sådan, at de boner ud på mere angst, på mere depression, og ringere sådan funktionsniveau i hverdagen i det hele taget (...) generelt er deres trivsel bare virkelig virkelig dårlig (Bilag 1, s. 9-10).

Dette understøttes til dels af 'B', der ligeledes mener, at en stor del af dem, de ser har depressive symptomer "i ret høj grad" (Bilag 2, s. 21). 'B' beretter ydermere om, hvordan stalkingen kan have en betydning for stalkernes selvtillid eller selvopfattelse og -oplevelse, med udgangspunkt i et konkret case-eksempel: "(...) han oplever hver gang han kontakter hende, jamen så har hun magten over ham. (...) Så det giver også noget for hans selvoplevelse eller selvopfattelse, at han ikke kan kontrollere sig selv" (Bilag 2, s. 21).

Herudover ses der også meget vrede hos nogle af stalkerne, hvor der kan forekomme frustrations- og vredesudbrud if. 'A', hvilket kan siges at være en øvrig psykisk konsekvens, som stalking kan have for stalkerne. Fælles for 'B' og 'A' er desuden, at de begge beskriver, at der hos

nogle af stalkerne ses en bekymring og frygt for hvordan deres netværk vil reagere, hvis de opdager stalkingadfærden. Eksempelvis fortæller 'A' følgende: "Og hele den her bekymring for hvad når politiet bliver involveret. Hvad vil mit netværk sige? Hvad vil min arbejdsplads sige? Hvordan vil det se ud, hvis jeg får en plet på min straffeattest? Alle de her ting" (Bilag 1, s. 25-26), hvortil 'B' noget lignende udtaler: "(...) og så særligt så er der jo også det, jamen hvis der rent faktisk bliver tilhold, hvis der kommer straffesager.. Hvis det kommer ud til netværket, hvordan vil de reagere, ikk'?" (Bilag 2, s. 22). Dog bør det nævnes i forlængelse af ovenstående, at 'A' også fremhæver, at nogle af stalkerne er totalt ligeglade med stalkingen og dets konsekvenser:

(...) der også er den kategori der er flintrende ligeglade. De er fuldstændig ligeglade. De kan bare smide mig i fængsel, jeg er fuldstændig ligeglad. Fordi det her det føler jeg bare er så gennemgående berettiget og det er alle de andre der tager fejl (...) de føler sig ikke for forpinte. De føler sig så vrede og så justified i det de gør at det smerter ikke dem (Bilag 1, s. 26).

Som tillæg hertil nævner 'B' ligeledes med udgangspunkt i et specifikt case-eksempel, at det kan variere, hvor meget den konkrete stalker har øje for de konsekvenser, som stalkingen kan medføre for ham afhængigt af hans følelsesmæssige tilstand.

15.3.2 Undertema: Sociale konsekvenser for stalkeren

Mht. de sociale konsekvenser stalkingen kan have for stalkerne beretter samtlige informanter om, hvordan isolation er en stor faktor hos stalkerne. Mere specifikt fortæller 'C' eksempelvis om, med udgangspunkt i et konkret case-eksempel, hvordan stalkeren i de perioder, hvor han stalkede mest blev "mere indelukket. Altså jeg ser færre mennesker. Jeg går stort set kun ud af døren for at arbejde" (Bilag 3, s. 16). Samtidigt hermed beskriver 'A', hvordan intens stalkingadfærd problematiserer det at have almindelige relationer, hvilket indebærer isolation og ensomhed, fordi "det jo er tabuiseret, de kan ikke tale med deres venner om det, de kan ikke tale med deres familie om det, det skal skjules fordi de fleste godt er klar over, at det også er en kriminel adfærd" (Bilag 1, s. 10). Herudover beskriver 'A' også, hvordan stalkingen kan gå udover kvaliteten af stalkernes relation til deres børn i de tilfælde, hvor stalker og offer har børn sammen og stalkingen er møntet på medforælderen.

Det er jf. analysen af ovenstående udtalelser vedrørende konsekvenserne for stalkeren tydeligt, at stalkingadfærden har mange og vidtrækkende konsekvenser for stalkeren både psykisk og socialt. Samtlige af ovenstående fund vedr. stalkingens konsekvenser for stalkerne stemmer endvidere overens med de konsekvenser, der nævnes af litteraturen på området som anført i specialets afsnit 9. om stalkingens konsekvenser for stalkerne.

Fra at have gennemgået temaer vedrørende hvem der stalker, hvorfor de stalker, og hvilke konsekvenser det kan have for stalkeren, vil de kommende to temaer tage udgangspunkt i og omhandle offeret for stalkingen og de konsekvenser, som stalkingen kan have for offeret.

15.4 Hovedtema: Offerprofil

Når informanterne spørges ind til, om der er noget, der kendetegner eller er karakteristisk for et stalkingoffer, er svaret der går igen, at ligesom stalkerne, er stalkingofrene en meget heterogen og bred gruppe. 'A' nævner eksempelvis, at vedkommende har set ofre med alle slags socioøkonomisk status, køn og alder, hvor spændet indenfor sidstnævnte kan strække sig helt fra børn til personer i 90'erne.

I forlængelse af snakken om karakteristikker for ofrene er det endvidere vigtigt for 'C' at gøre opmærksom på, at der ofte eksisterer nogle stereotypiske opfattelser af ofre for diverse voldshandlinger (herunder stalking). Disse indebærer ofte if. 'C', at ofre forventes at være af en lavere social klasse, socialt udsatte eller at have flere forudgående psykiske diagnoser og udfordringer end andre. Disse stereotypiske opfattelser vil 'C' gerne afkræfte, da vedkommende har set volds ofre (herunder stalkingofre) fra samtlige samfundsklasser og nævner, at det bestemt ikke er hendes indtryk, at alle ofrene, der kommer i behandling hos DSC, har diagnoser eller andre psykiske udfordringer, som har været til stede før stalkingens begyndelse.

Til trods for, at informanterne er enige om, at det kan være svært at sige noget generelt karakteriserende om stalkingofrene, nævnes der alligevel i alle tre interviews nogle mønstre og/eller faktorer, som for informanterne at se synes at gå igen hos flere af stalkingofrene, hvorfor disse potentielt kunne tænkes at være mere typiske for stalkingofre bredt set. De omtalte mønstre og faktorer er blevet inddelt i to underordnede temaer, som vil blive gennemgået nedenfor.

15.4.1 Undertema: Tidligere erfaringer og bagage

Informanterne giver udtryk for, at ofrene ofte medbringer sig nogle oplevelser fra barndommen eller tidligere kæresteforhold, der kan have resulteret i visse mønstre, strategier eller lign., som muligvis kan have en indvirkning på deres evne til og måde hvorpå de håndterer stalkingen.

Eksempelvis kommer et par af informanterne ind på, at det kan være meget forskelligt, hvad ofrene har af oplevelser og erfaringer fra deres opvækst og tidligere kæresteforhold, herunder hvor mange traumer de tidligere har oplevet, såsom fx omsorgssvigt i barndommen, vold i tidligere kæresteforhold osv. Tilfælles har ofrene dog, at uanset hvad de har af tidligere oplevelser, vil de have udviklet nogle strategier på baggrund af disse erfaringer, og som 'B' formulerer det, jo mere ofrene har med sig i bagagen fra tidligere, jo dybere vil deres strategier sidde i dem. Disse strategier kan endvidere som antydnet af et par af informanterne have en indvirkning på ofrenes håndtering af stalkingen. 'B' beretter eksempelvis om hvordan, man på baggrund af barndomsoplevelser kan have udviklet sig nogle strategier om at det er bedst at gå med og please omgivelserne (frem for at gå imod og sige fra), og udtaler i forlængelse heraf:

Og så kommer man så måske i kløerne på én, der lige pludselig kan bruge det rigtig godt til noget, ikk'? Og hvor at det måske kan være sværere at sige fra eller gå til politiet eller og gøre nogle ting, fordi det går imod de strategier man har lært sig fra tidligere, som har været hensigtsmæssige under de omstændigheder (Bilag 2, s. 29-30).

Dette kunne tyde på, at de strategier, som stalkingofrene har udviklet på baggrund af tidligere erfaringer, kan have en betydning for, hvor nemt eller svært de har ved at sige fra, bede om hjælp og lign. tiltag, der kunne benyttes i deres forsøg på at bryde ud af stalkerens greb. Dette kan således også siges at have en potentiel betydning for, hvor "nemt et bytte" offeret har været for stalkeren, i den forstand at strategierne har en betydning for, hvordan og hvor meget de "kæmper imod" stalkeren.

En anden faktor, som 'C' finder mere generelt kendetegnende for ofrene, vedkommende har siddet med, er at mange af dem er dårlige til grænsesætning:

(...) jeg synes det generelt, de er ret dårlige til mange af dem at sætte grænser (...)

Og nogle gange har det rod i, at de har noget med sig fra tidligere i deres liv, hvor de har været, altså hvor deres grænsesætning, eller det, de har været vant til at

skulle være i eller finde sig i, er anderledes end måske et helt normativt, normalt menneske. Så nogle gange har de noget med sig fra tidligere, som gør det svært.

(Bilag 3, s. 21-22)

Som 'C' her er inde på, kan de tidligere oplevelser og erfaringer altså resultere i, at ofrene ofte har svært ved at sætte grænser. Ydermere nævner vedkommende, at det trods alt er et kerneelement ved stalkingen, at man har forsøgt at sætte grænser. Det kan således antages, at en forringet evne til grænsesætning potentielt kan være kendetegnende for stalkingofres profil som en forudgående karakteristisk, der kan have en betydning for ofrenes evne til og mulighed for at håndtere stalkingen.

Endvidere nævner 'C' også, at der hos flere af ofrene er indikationer på utryk tilknytning, hvilket igen formentligt kan tilskrives ofrenes tidligere erfaringer som 'C' også gætter på. Da dette mønster kan genfindes hos flere af stalkingofrene jf. 'C', kan det evt. antages at være en mulig karakteristisk for nogle stalkingofre. Dette kan desuden understøttes af forskning på området. Eksempelvis fandt Fox et al. (2009, p. 191), som nævnt under det redegørende afsnit 8. vedrørende offerprofilen, at en tidligere oplevelse med børnemishandling er positivt associeret med det at blive offer for stalking. Børnemishandling er endvidere jf. teori afsnittet om tilknytningsteori associeret med udviklingen af et utrygt tilknytningsmønster (Rechenbach & Cashman, 1999, p. 22; Grünbaum & Mortensen, 2016, p. 28; Larsen, 2015, p. 108f; Rechenbach, 2003, p. 540). Dermed ikke sagt, at alle ofre for stalking har oplevet børnemishandling, men denne pointe demonstrerer derimod blot, hvordan tidlige oplevelser, der desuden er associeret med det at blive offer for stalking, kan have en indvirkning på udviklingen af bestemte mønstre, såsom et utrygt tilknytningsmønster.

Samlet set fremtonede der således i datasættet dette undertema omkring ofrenes tidligere erfaringer og den bagage, som de har med sig, der har medført udviklingen af visse strategier, en manglende evne til grænsesætning og evt. også et utrygt tilknytningsmønster. Dette kunne alt sammen jf. ovenstående potentielt ses som havende en betydning for, hvor nemt offeret bliver viklet ind i stalkerens spind og ligeledes, hvor svært de har ved at bryde fri herfra, om end dette uden tvivl afhænger af flere faktorer end offerets egne kendetegn og tiltag på baggrund heraf.

15.4.2 Undertema: "Bestemt kulturel opdragelse"

Af interviewet med 'A' fremgår det endvidere, at vedkommende mener at kunne se visse karakteristikker gå igen blandt de kvindelige stalkingofre, som vedkommende selv behandler. Disse karakteristikker indebærer eksempelvis at være høflige, "compliant", mm. og kunne jf. informanten tænkes at udspringe af en "bestemt kulturel opdragelse" af kvinder i samfundet:

vi som kvinder er jo kulturelt opdraget til at vi skal være smilende og høflige og træde til side og tage imod en undskyldning når den bliver givet og alle de her ting, og det gør os kulturelt set lettere og få manøvreret ind i en position, hvor vi blir lidt lettere at styre (...) jeg tænker faktisk, at det måske noget af det jeg ser hos kvinderne i hvert fald (...) og der tænker jeg faktisk det der med at man er opdraget til at sætte den andens behov forrest eller være meget høflig, være meget social, være meget compliant og sådan, ja (...) ja noget af det genkender jeg, ja. (Bilag 1, s. 19-20)

Den pågældende kulturelle opdragelse af kvinder og de hermed følgende karakteristikker kunne altså jf. ovenstående citat fra informanten potentielt have en betydning for, hvor lette kvindelige ofre bliver for stalkerne at manøvrere ind i en position, hvor de (stalkeren) har kontrollen. Informanten mener at kunne genkende dette ift. især ekspartner-stalking, men det kunne evt. tænkes at gøre sig gældende i samtlige typer af stalking uanset relationen mellem offer og stalker, såfremt offeret er en kvinde og har modtaget samme kulturelle opdragelse som den omtalte.

Jf. ovenstående kan der således potentielt være tale om nogle typiske karakteristikker hos de kvindelige stalkingofre, der udspringer af deres kulturelle opdragelse, og som kan være bidragende til at gøre dem lettere at styre for stalkerne.

Ser man således samlet set på de ovenstående fund i datasættet vedrørende hovedtemaet *Offerprofil*, er det ikke umiddelbart muligt at udpege specifikke forudgående oplevelser eller heraf følgende strategier og mønstre, der vil være typiske og kendetegnende for ofrene generelt. Derimod danner der sig nærmere et overordnet billede af, at noget kendetegnende for stalkingofre er, at deres måde at håndtere stalkingen på vil være forskellig og påvirket af den enkeltes tidligere oplevelser (fra barndommen og tidligere forhold) samt de strategier, tilknyt-

ningsmønstre og evner til grænsesætning m.m., der udspringer herfra. Endvidere kan der muligvis tales om nogle typiske karakteristikker hos de kvindelige stalkingofre som følge af deres kulturelle opdragelse, der ligeledes kan have en betydning for udviklingen af stalkingforløbet og hvor "nemt et bytte" de er for stalkeren.

Det sidste tema i analysen, der vil blive gennemgået nedenfor, vedrører konsekvenserne, som stalkingen kan have for ofrene.

15.5 Hovedtema: Konsekvenser for offeret

Stalkingens *Konsekvenser for offeret* er et hovedtema, der berøres af samtlige interviewinformanter, hvortil der forekommer to undertemaer, nemlig: psykiske konsekvenser for offeret og de sociale konsekvenser. Først og fremmest kan det mht. dette hovedtema nævnes, at alle tre informanter beretter om, hvordan stalking kan have store, mange, vidtrækkende, ødelæggende og/eller invaliderende konsekvenser for ofrene og deres liv.

Herudover fremhæver både 'B' og 'C' stalkingens uforudsigelige og uafsluttede karakter, og hvordan dette influerer offeret, der aldrig kan vide, hvornår stalkingen ophører, og ej heller hvordan og hvornår stalkeren slår til igen. Eksempelvis udtalte 'C':

det er det der grænseoverskridende i, at jeg kan ikke stoppe det, og jeg ved aldrig hvornår, jeg ved ikke hvornår det kommer næste gang, og jeg ved aldrig hvornår det stopper. Altså man kalder det en uafsluttet forbrydelse.(...) Det er svært at bearbejde noget, som ikke er stoppet, og det er svært at bearbejde noget, man ikke ved hvornår stopper. Så det bliver sådan et psykisk fængsel for dem (Bilag 3, s. 30-31).

Lignende fortæller 'B':

(...) vi plejer sådan lidt at sammenligne det med at være i krig, det der med ikke at vide, hvornår sker der noget, ikk'? Og det er ikke en soldat i krig, jeg tænker på, der tænker jeg mere på civile, nogen der ikke selv har valgt situationen, men stadig skal tjekke efter vejbomber, eller om der kommer nogen eller noget, altså, der vil noget, ikk'? Så den med hele tiden at gå i en tilstand eller en situation, hvor du ikke ved, jamen kan personen være lige rundt om hjørnet? Hvad er det næste der sker? Hvem er det der ringer? Hvad er det, altså hvad nu? Og hvor slemt kan det

blive? Altså hvad vil personen, ikk'? (...) Man kalder det mange ting, det usynlige fængsel og også den uafsluttede forbrydelse (Bilag 2, s. 39, 43).

Disse to citater giver to meget sigende og malende beskrivelser af, hvordan stalkingen kan føles og opleves af ofrene, og hvor meget det kan komme til at påvirke dem på ubestemt tid pga. stalkingens uforudsigelige og uafsluttede karakter, der gør den meget svær for ofrene at bearbejde.

15.5.1 Undertema: Psykiske konsekvenser for offeret

Samtlige informanter nævner, at de ser en lang række psykiske konsekvenser hos ofrene, hvoraf mange gør sig gældende for en stor del af ofrene. Alle tre informanter beretter eksempelvis om, at de oplever følgende psykopatologiske konsekvenser (eller symptomer herpå) hos mange af ofrene for stalking: angst, depression, PTSD og/eller K-PTSD (sidstnævnte nævnes dog ikke af 'A'). 'C' udtaler eksempelvis i den forbindelse følgende:

Mange af dem har angst og depression, eller ville leve op til det, vi diagnosticerer jo ikke, men vi laver – har sådan nogle screening-værktøjer, hvor vores indikationer vil være, at mange af dem har angst og depression, og symptomer på det (...) min oplevelse er langt de fleste af dem.. Altså helt sikkert angst og depression, de fleste af dem tænker jeg vil leve op til PTSD-diagnosen, eller har allerede fået den, eller får den undervejs i vores forløb. Jeg ser rigtig, rigtig mange også med kompleks-PTSD (Bilag 3, s. 27).

Hertil peger både 'C' og 'B' desuden på, at mange af ofrene står udenfor arbejdsmarkedet pga. sygemelding i mange tilfælde, eller alternativt, som fremhævet af 'C', som følge af at de er blevet fyret eller selv har opsagt deres job, fordi de har det så skidt som følge af stalkingen, at de ikke kan varetage et job.

Foruden ovenstående fremhæver både 'A' og 'B' også, hvordan der ses et forøget alarmberedskab (herunder vagtsomhed og hypervigilance) og betydelig (langvarig) stress hos ofrene, hvilket kan siges at være nogle af de yderligere psykiske konsekvenser, der ses hos ofrene for stalking.

Herudover beskriver 'A', at der hertil ses både håbløshed, frygt og forpintethed i en væsentlig grad hos ofrene samt følelser af skam og skyld som følge af flere af ofrenes behov for at tage

et medansvar ift. stalkingen. 'B' fortæller ligeledes, at skam, skyld og dårlig samvittighed kan ses hos ofrene, men i dette tilfælde som følge af deres reaktioner på stalkingen:

(...) fordi der er jo ikke sket noget. Hvorfor har jeg det dårligt? Og her, det var bare en enkelt opringning. Det var ét opkald, hvorfor lægger jeg og kaster op nu, og kan ikke stå op i en uge? (Bilag 2, s. 44).

Ydermere beretter 'B' om, at der hos flere af ofrene ses dårlig hukommelse, undgåelsesadfærd ift. bestemte steder og situationer samt vrede som følge af kontrasten mellem ofrenes overlevelsestilstand, mens andre mennesker omkring lever deres sædvanlige liv, hvilket fremkommer af følgende citat:

(...) Sådan noget som at skulle deltage i et socialt arrangement, hvor folk snakker om det man gør til et socialt arrangement, eller om hvordan går det lige til fodbold, eller hvad nu med dit barn, eller så i det her på tv, og de står i krigszonen, som ingen ser, ikk'? Så det der med, altså, der er rigtig mange der kan beskrive vrede. Altså sådan årh luk nu røven, altså sådan det er så ligegyldigt. Altså det er så ligegyldigt. Så det der med at man selv går og er i overlevelsestilstand, og andre de lever deres liv ved siden af en (Bilag 2, s. 40).

'C' fortæller endvidere som tidligere nævnt om, hvordan stalkingen kan medføre, at ofrene får sværere ved grænsesætning, hvilket kan siges at være endnu en af de psykiske konsekvenser, som stalking kan have for ofrene, der kommer til udtryk af følgende citat:

Men i hvert fald har de fået svært, det er mit indtryk, ved grænsesætning. Og det tænker jeg simpelthen hænger sammen med at, det der er kernen i stalking, det er jo uønsket kontakt. Så det er jo folk der har sat en grænse (...) Og det bliver ikke lyttet til. Og det gør noget ved vores grænsesætning. Altså hvis det sker i for lang tid, så rykker vores grænser sig for, hvad vi skal holde til, eller hvad vi skal finde os i (Bilag 3, s. 22).

Ofrene kan jf. temaet om offerprofilen også have haft svært ved grænsesætning forinden stalkingforløbet, men vil jf. ovenstående udtalelse formentligt også opleve en yderligere forringelse i evnen heraf, som følge af stalkingfænomenets natur, hvor grænsesætning ikke bliver

respekteret. Ud fra dette kan man tolke, at hvis individer i forvejen har svært ved grænsesætning, og denne evne yderligere presses og herigennem forringes som følge af stalkingen, bliver det formentligt endnu sværere for ofrene at skulle forsøge at stoppe stalkingen.

Ligeledes rapporterer 'B' om, at rigtig mange af dem, som vedkommende har eller har haft i forløb kan have selvmordstanker pga. en følelse af magtesløshed, der bl.a. ligger i, at man ingen kontrol har som offer og ikke kan se sig ud af situationen.

15.5.2 Undertema: Sociale konsekvenser for offeret

Samtlige informanter beskriver, mht. stalkingens sociale konsekvenser, hvordan rigtig mange af ofrene isolerer sig og trækker sig fra deres netværk, hvorfor ofre if. 'B' ofte føler sig alene og beskriver ensomhed, i nogle tilfælde fordi de ikke vil belaste deres netværk eller af bekymring for selvsamme. I tråd med dette omtaler alle informanterne på forskellig vis, hvordan mange af stalkingofrene oplever, at deres omgivelser (herunder netværk) ikke forstår hvad stalking er og dets alvor, hvorfor de kan komme til at bagatellisere stalkingen overfor offeret. Eksempelvis udtaler 'C' undervejs i interviewet følgende:

(...) der er ikke særlig mange i Danmark, i normal befolkningen (...) som forstår hvad stalking er, eller hvad det er, det gør ved folk. Så de har rigtig tit en oplevelse af, at hvis de prøver at fortælle dem, hvad der sker for dem, og hvad det er, det gør ved dem, så bliver de ikke forstået, og så kommer de til at føle sig endnu mere forkerte. Og det er meget, altså, kan føles meget skamfuld og rigtig frygteligt ikke at blive forstået i noget der er så frygteligt invaliderende, som stalking er" (Bilag 3, s. 30).

Enslående med dette fortæller 'A' endvidere:

(...) der er sager hvor (...) det han gør er jo blomster og gaver og søde breve og feje, hvad hedder det, blade væk fra hendes dør sådan den ser fin ud (...). Det er ikke sikkert veninderne forstår at der er grundlag for en politianmeldelse her. (...) Men det kan blive enormt svært, hvis omgivelserne hele tiden fortæller en, at det socialt acceptabel adfærd. At det burde være smigrende, at du burde være glad (Bilag 1, s. 23).

Af ovenstående citater fremgår det altså, hvordan ofrenes omgivelser (og netværk) kan komme til at bagatellisere stalkingen overfor offeret grundet deres manglende forståelse for hvad stalking er og hvor alvorligt det er.

Foruden ovenstående nævner 'C', at yderligere sociale konsekvenser ses hos en del af ofrene som følge af stalkingen: lavt energiniveau og dermed følgende begrænsning af deres hobbyer og fritidsinteresser, hvortil mange oplever, at deres liv kommer til at stå på hold, da der er mange ting, de ikke kan gøre længere pga. stalkingen:

(...) altså deres liv kommer til at stå lidt på hold. Altså det er mange ting, de er sådan, nå men det kan jeg jo så ikke gøre lige nu, eller sådan, så er jeg nødt til at vente til det her det er ovre (Bilag 3, s. 31).

Herudover beretter 'B' om, at nogen af ofrene oplever mistillid til andre mennesker generelt:

så er den der mistillid til andre mennesker (...) Men særligt sådan noget som nye relationer (...) Og det behøver ikke kun og være, hvis det er en ekspartner, være til nye partnere, eller altså, dating. Det kan også være alle mulige andre (Bilag 2, s. 36, 56).

På denne vis kan stalkingen altså også få en væsentlig betydning for ofrenes vedligeholdelse og udvidelse af deres sociale liv og netværk.

Ligesom det var tilfældet for konsekvenserne for stalkerne, så stemmer samtlige af ovenstående fund vedr. stalkingens konsekvenser for ofrene overens med de konsekvenser, der nævnes af litteraturen på området som anført i specialets afsnit 10. om stalkingens konsekvenser for ofrene.

Samlet set er det således tydeligt ud fra gennemgangen af ovenstående tema vedrørende stalkingens konsekvenser for ofrene, at stalking rammer ofrene hårdt både psykisk og socialt.

16. Diskussion

16.1 Opsummering af analysens resultater

Gennem analysen af interviewene blev der således i alt fundet fem hovedtemaer, tretten undertemaer, og yderligere to subtemaer der synes relevante for besvarelsen af afhandlingens

problemformulering såvel som fokus jf. afgrænsningen i afsnit 1.1. Det første hovedtema, *Stalkerprofil*, hjalp med at karakterisere og gruppere stalkere gennem fire undertemaer vedrørende 1) deres tilknytningsmønster, 2) typiske former for psykopatologi, 3) forskellige former for motivation og 4) fremstillingen af dem selv som et offer. Herefter blev det andet hovedtema, *Årsagsforklaring*, omtalt. Dette tema var med til at belyse nogle af de potentielle årsagsforklaringer bag stalking. Dette inkluderede hhv. 1) stress-sårbarhedsmodellen med et subtema vedrørende psykopatologi som en mulig sårbarhed, 2) funktionen af stalkingadfærd, samt 3) vedligeholdende faktorer, der også havde et subtema, hvor muligheden for at forstå stalking som en form for afhængighed og/eller tvangshandling blev afsøgt. Det næste og tredje hovedtema omhandlede stalkingens *Konsekvenser for stalkeren*, og var med til at belyse nogle af de konsekvenser, som stalkere oplever. De omtalte konsekvenser blev desuden underinddelt i to undertemaer, der dækkede over hhv. 1) de psykiske og 2) de sociale konsekvenser. Dernæst blev det fjerde hovedtema beskrevet under titlen *Offerprofil*, hvor relevansen af ofrenes 1) tidligere erfaringer og den hermed følgende bagage, såvel som 2) en "bestemt kulturel opdragelse" blev beskrevet under hver sit undertema mhp. at belyse, hvilken betydning disse faktorer har for ofrene og deres evne til at håndtere stalking. Endeligt omhandlede det sidste hovedtema stalkingens *Konsekvenser for offeret*, hvor der blev beskrevet nogle af de konsekvenser af stalkingen, der jf. informanterne kunne ses at gå igen blandt ofrene. Ligesom med det tredje hovedtema, var dette tema ligeledes inddelt i undertemaer vedrørende hhv. 1) de psykisk og 2) de sociale konsekvenser.

I de følgende diskussionsafsnit vil to af temaerne fra analysen blive udfoldet og diskuteret, da disse synes særligt interessante og relevante, samtidigt med at de gav nye vinkler på det undersøgte fænomen. De to udvalgte temaer er hhv. subtemaet *Stalking som afhængighed og/eller tvangshandling* og undertemaet "*Bestemt kulturel opdragelse*".

16.2 Diskussion og udfoldelse af særligt interessante temaer

16.2.1 Stalking som afhængighed og/eller tvangshandling

Et af de subtemaer, der dukkede op under interviewene med de tre informanter, var som tidligere nævnt, hvordan stalking kan ansues som en form for afhængighed og/eller en tvangshandling, hvilket understøttes af, at flere af informanterne beskrev, hvordan stalkerne

ikke kan kontrollere deres stalkingadfærd, da de ikke er i stand til at stoppe eller styre adfærd. Hertil beskrev 'A', hvordan stalkingadfærd kan optræde som en kompulsiv og tvangspræget handling, som stalkerne forfølger, selvom det kan være smertefuldt for dem, da deres tanker ellers bliver for voldsomme. Dette subtema vil i det efterfølgende afsnit blive diskuteret og udfoldet på forskellig vis, da det er et tema, der synes særligt interessant og relevant ift. at forstå stalkingadfærd og de bagvedliggende årsager. Der vil i den forbindelse både blive diskuteret, hvorvidt dette subtema kan sættes i relation til nogle af de øvrige fundne tematikker, samt hvordan subtemaet kan udfoldes vha. forskningen på området.

Først og fremmest kan man argumentere for, at subtemaet omhandlende stalking som en form for afhængighed og/eller tvangshandling kan sættes i relation til det øvrige undertema, der dukkede op i interviewene, der omhandler, hvordan stalking kan forklares ud fra stress-sårbarhedsmodellen. Det vil sige, hvordan stalking kan forstås ud fra en kombination af en forudgående sårbarhed og en udløsende situation eller begivenhed, der klinger sårbarheden an og således igangsætter stalkingadfærden hos den enkelte. Måden hvorpå disse to temaer kan sættes i relation til hinanden er, at man kunne forestille sig, at et individ kunne have en forudgående sårbarhed overfor udviklingen af en afhængighedslignende eller tvangspræget adfærd, som bliver udløst af eksempelvis et kærestebrud eller lign., der kombineret resulterer i en tvangspræget og/eller afhængighedslignende stalkingadfærd.

Et øvrigt undertema, som det pågældende subtema vedrørende stalking som en form for afhængighed og/eller tvangshandling kan sættes i relation til, er det tema, der omhandler stalkeres tilknytningsmønstre. 'C' mener som tidligere nævnt at kunne genkende en tendens til, at stalkere har et utrygt tilknytningsmønster, som oftest af den utrygt-ambivalent type if. vedkommendes egen hypotese. Dette stemmer som nævnt i analysen overens med fundene præsenteret i specialets afsnit 12.1, der ligeledes peger på, at stalkere typisk har en utrygt tilknytning især i form af et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster (Olsen et al. 2017, p. 16; Parkhill et al., 2022, p. 564-566; MacKenzie et al., 2008, p. 1443f; Larsen, 2010, p. 62-64; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f; Patton et al., 2010, p. 286f). Disse temaer kan relateres ved, at det fremgår af forskningslitteraturen, at individer med et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster har en tilbøjelighed til at blive indviklet i en cyklus af tvangstanker (MacKenzie et al., 2008, p. 1447; Wheatley, et al., 2020, p. 9). Hertil beskrives det også, at disse individer har en tendens til at udvise en kærlighedsstil, der er kendetegnet ved bl.a. at være tvangsmæssig og besættende

(Larsen, 2010, p. 63f; Spitzberg & Cupach, 2007, p. 77f). I tråd hermed pointeres det også i et studie af Meloy (1996, if. Meloy, 1998, p. 59), at det utrygt-ambivalente tilknytningsmønster stemmer overens med stalkerens tvangsprægede tanker vedr. stalkingofferet. På baggrund af disse fund kan man argumentere for, at det synes meningsfuldt at beskrive stalking som en tvangshandling, der evt. kan siges at udspringe af en tvangspræget og besættende kærlighedsstil og/eller af tvangstanker, da disse (tvangshandlinger og tvangstanker) ofte er sammenhængende. Denne hypotese understøttes endvidere af, at 'A' beskrev, at stalkerne udviser en tvangspræget handling, fordi deres tanker ellers bliver for voldsomme.

Et yderligere undertema, der blev formuleret på baggrund af interviewene, vedrører de psykiske og sociale konsekvenser, som stalkingen kan have for stalkeren. Dette er ligeledes et undertema, der kan sættes i relation til det pågældende subtema vedrørende stalking som en form for afhængighed og/eller tvangshandling. Som det fremgår både af afhandlingens redegørende afsnit 9. og analyseafsnit 15.3 kan stalkingadfærden have mange og alvorlige konsekvenser for stalkeren både på den psykiske og sociale front såsom isolation, angst, depression samt dårlig trivsel og funktionsniveau. Det faktum at flere af stalkerne fortsætter stalkingen til trods for, at det har så mange og store konsekvenser for dem kan endvidere siges at understøtte, at stalkingen er gået hen og blevet en form for afhængighed og/eller tvangshandling for dem, da det synes mere logisk, at de ville stoppe stalkingen som følge af de omfattende konsekvenser.

I den resterende del af afsnittet vil det blive diskuteret, hvorvidt yderligere forskning stemmer overens med dette fund af, at stalking kan anskues som en form for afhængighed og/eller tvangspræget adfærd. Generelt er forskningen på dette område noget sparsomt, men ikke desto mindre kan bl.a. Meloy og Fisher (2005) samt Marazziti et al. (2015) siges at understøtte udtalelserne fra specialets informanter om, at stalking kan ses som en form for afhængighed og/eller tvangshandling.

If. en række forskningsartikler kan stalking anskues som en form for afhængighed. Dette påstås bl.a. på den baggrund, at stalkingfænomenet indebærer træk af både tolerance, afhængighed (eng. dependence), trang, abstinenser og tilbagefald, der er de grundlæggende symptomer på afhængighed. Det ses eksempelvis, hvordan stalkere får behov for at se og interagere med offeret hyppigere og hyppigere over tid, da stalkerens tolerance overfor offeret

er voksende. De higer efter kontakten med offeret. Ligeledes ses der en udvikling af almindelige tegn på "drug withdrawal" hos stalkeren, hvis offeret afbryder forholdet, herunder depression, gråd, sløvhed, angst, søvnløshed eller hypersomni, appetitløshed, binge eating, irriterabilitet og ensomhedsfølelse. Hertil får stalkere også tilbagefald på samme måde som stofmisbrugere gør. Selv længe efter bruddet på det tidligere kærlighedsforhold kan begivenheder, mennesker, steder og minder associeret med offeret genaktivere stalkerens trang og ubetvingelige ønske om offeret, hvilket kan igangsætte tvangstanker og/eller kompulsive telefonopkald og skriftlige beskeder med det formål at opnå kontakt med offeret. Den afviste eller uengældte stalker vil endvidere ligesom de fleste misbrugere handle på måder, der er langt over den accepterede sociale norm og gå til nedværdigende og fysisk farlige ekstremer for at få sine stoffer, som i dette tilfælde er offeret. Denne beskrevne følelsesmæssige og fysiske afhængighed som stalking kan kategoriseres som er desuden if. en række forskningsartikler højst sandsynligt associeret med forhøjet aktivitet af de subkortikale dopaminerge veje, der er en del af hjernens belønningssystem (Marazziti et al., 2015, p. 16; Meloy & Fisher, 2005, p. 6f; Farber, 2015, p. 350f).

I forlængelse af ovenstående peger forskningslitteratur ligeledes på, at der eksisterer to almindelige stalkertyper: dem der forfølger en afvisende part, som de tidligere har haft en intim relation til, og dem der forfølger en fremmed eller bekendt, der har undladt at returnere stalkerens romantiske tilnærmelser (Meloy & Fisher, 2005, p. 6f; Fisher et al., 2016, p. 3f). Enslydende med ovenstående fund udviser stalkeren i begge disse nævnte tilfælde flere af de karakteristiske komponenter, der ses ifm. afhængighed herunder fokuseret opmærksomhed på offeret, øget energi, følge-adfærd, tvangstanker om og impulsivitet rettet mod offeret, hvilket tyder på, at stalking kan være beslægtet med afhængighed (Meloy & Fisher, 2005, p. 6f; Farber, 2015, p. 350f, Fisher et al., 2016, p. 3f).

16.2.2 "Bestemt kulturel opdragelse"

Et andet tema, der blev fundet særligt interessant, var det, der blev kaldt "*Bestemt kulturel opdragelse*", hvori det blev omtalt, hvordan den kulturelle opdragelse af kvinder jf. 'A' synes at medføre visse karakteristikker hos kvinderne, der gør dem nemmere at styre og manøvrere ind i en bestemt position for stalkeren. Dette tema udsprang af 'A's udtalelse, der jf. informanten selv baserede sig på Jane Monckton Smith's forskning og teori. Denne teori omhandler drab af kvinder udført af deres (tidligere) intim-partner, og hvordan stalkerens progression

mod drab menes at foregå over otte trin, hvor stalking kan indgå allerede fra trin tre og eskalere fra trin fem og frem til drabet (Smith, 2020, p. 1267, 1270, 1273ff). Smith kommer i denne teori bl.a. ind på hvordan kvinder generelt socialiseres til (eller jf. 'A' "opdrages" til) og forventes på baggrund af kulturelle normer at være venlige og høflige, ikke svare tilbage, føje sig og tolerere at blive kontrolleret. Dette kan endvidere if. Smith give kontrollerende mennesker muligheden for at anmasse sig på andre (eng. push themselves onto others) og begynde at manipulere dem (Smith, 2021, p. 72, 75, 80, 131). I dette afsnit vil det blive undersøgt, om anden forskning på området kan støtte denne teori om kulturens indvirkning på, hvor lette kvinder bliver at kontrollere og derved stalke. I forlængelse heraf vil der desuden komme et par bud på, hvordan teorien kunne tænkes at være med til at forklare den skæve kønsfordeling hos stalkingofre.

Der findes ganske lidt litteratur om, hvilket forhold der kan findes mellem kultur og stalkingadfærd (Sheridan et al., 2019, p. 382). Forskningen, der findes på området, har endvidere ikke begrænset sig til stalking, men har nærmere beskæftiget sig med påtrængende adfærd (eng. intrusive behaviors) mere bredt set. Dette involverer adfærd, der både kan anses som stalkingadfærd, men som også blot kan opfattes som acceptable former for kurtisering, såsom at sende gaver, ringe personen op eller vente udenfor deres arbejdsplads. Om adfærden ville kunne kategoriseres som stalking, afhænger af hvorvidt adfærden er gentagende, uønsket af modtageren og frembringer frygt og/eller ubehag hos denne (Sheridan et al., 2019, p. 382). I et studie af denne type blev det vist, at kvinder fra mere individualistiske samfund med højere niveauer af ligestilling mellem kønnene i mindre grad fandt adfærd associeret med at blive overvåget og kontrolleret af mænd acceptabel. Modsat fandt de frem til, at kvinder fra lande med mere ulighed mellem kønnene var mindre tilbøjelige til at vurdere adfærd associeret med uforpligtende seksuelle relationer acceptable (Sheridan et al. 2017, p. 539). Dette fund kan være med til at belyse, hvordan forskellige kulturer kan resultere i forskellige normer og værdisæt, og hvordan det som følge heraf er forskelligt, hvilke typer adfærd man finder acceptabel. I et tidligere studie udført på samme datasæt blev der desuden fundet, at kvinder fra lande, der har en lavere grad af individualisme og ligestilling målt ud fra Gender Empowerment Measure (GEM) var mere tilbøjelige til at opleve alvorlig påtrængende adfærd såsom tiltvunget seksuel kontakt, at blive udspioneret og at modtage dødstrusler. I modsætning hertil var kvinder fra lande med mere ligestilling mere tilbøjelige til at opleve påtrængende adfærd, der var

af en mere harmløs karakter, såsom at blive spurgt efter uforpligtende sex til sociale events eller at blive tilbudt en drink i en social kontekst (Sheridan et al., 2016, p. 47-49). Disse fund understøtter altså tilsammen Smiths teori om, at en bestemt kulturel socialisering potentielt kan hænge sammen med, hvor lette kvinder bliver for stalkere at manipulere, i og med at der ses tilbøjeligheder til at opleve forskellige alvorlighedsgrader af adfærd, der kan involvere stalkingadfærd, på tværs af lande med forskellige kulturer. Der kan dog ikke siges noget ud fra disse studier om, hvorvidt denne forskel direkte skyldes den specifikke kulturelle socialisering og nogle hermed følgende karakteristika. Det virker dog plausibelt, at de kvinder, der i højere grad vil acceptere adfærd associeret med at blive overvåget og kontrolleret af mænd, også vil have en tendens til at være mere føjelige, tolerante og ikke svare tilbage. Dette er netop nogle af de karakteristika, der nævnes af Smith og 'A' som noget, der kan gøre kvinderne lettere at kontrollere for en stalker. Dette kunne ydermere tænkes muligvis at hænge sammen med et af de andre temaer fra analysen, der vedrører problemer med grænsesætning, der for 'C' at se, synes at gå igen blandt stalkingofre. Det kunne nemlig tænkes, at det at være mere føjelig, høflig osv. formentligt også kunne have en indflydelse på, hvornår og hvor let man har ved at sige stop og trække en grænse og derved også på offerets evne til at kæmpe imod stalkingen. I så fald ville dette kunne være med til at forklare, hvorfor kvinder i lande med denne kultur og disse karakteristika i højere grad oplever mere alvorlig påtrængende adfærd, end kvinder fra lande med en kultur, hvor denne type af adfærd ikke vil blive tolereret i samme grad og således kunne tænkes at blive slået ned på tidligere.

I forlængelse heraf kan man således argumentere for, at der også ses en anden form for kulturel socialisering, der, modsat den Smith omtaler, gør kvinderne mindre tolerante overfor nogle af disse former for påtrængende adfærd, såsom kontrollerende og overvågende adfærd, hvorved de bliver sværere for stalkere at kontrollere. Dette ville jf. ovenstående fund kunne tænkes at gøre sig gældende i lande, der har en højere grad af individualisme og mere ligestilling. Dette kan delvist understøttes af fundene i et studie af Archer (2006, p. 138ff), der konkluderede, at jo mere individualisme og ligestilling mellem køn der ses i et samfund, jo mindre modtagelige (eng. susceptible) vil kvinderne være overfor mandlig aggression. Derfor kan det også tænkes, at et moderne individualistisk samfund med en højere grad af ligestilling, såsom Danmark, måske har udviklet sig positivt i en retning, der gør visse former for påtrængende

adfærd mindre acceptabel, hvilket potentielt kan have mindsket stalkeres mulighed for, at manipulere og styre kvinder ind i en rolle som stalkingoffer.

Foruden muligheden for, at en bestemt kulturel socialisering måske kan gøre kvinder lettere at kontrollere for stalkere og således potentielt et "lettere offer", kunne det også være interessant at undersøge i fremadrettet forskning, hvorvidt en bestemt kulturel socialisering kan øge mænd og/eller kvinders tilbøjelighed til at udvikle stalkingadfærd på baggrund af de karakteristika og normer, der følger med den kulturelle socialisering. Det ses eksempelvis hvordan kontrollerende personligheder og adfærd let overses i en kultur, der normaliserer dette, fx som i samfund, hvor manden vil forventes at påtage og udvise den maskuline "hovedet af husholdningen"-rolle (Smith, 2021, p. 185). Herudover er det blevet vist af forskning indenfor intim-partner-vold, at kvinder oftere oplever mishandling i lande, hvor mænd indtager en mere dominerende rolle i parforhold, og hvor det anses for at være mere kulturelt acceptabelt at en mand slår sin hustru (Sheridan et al., 2019, p. 383). På samme vis kunne det tænkes at en mere accepterende holdning til bestemte former for påtrængende adfærd, der kan indgå som delelementer i et stalkingforløb, såvel som en kulturel forventning om, at mænd indtager en mere dominerende og kontrollerende rolle, kunne medføre en stigning i tilbøjeligheden til påtrængende adfærd inkl. stalkingadfærd.

Temaet vedrørende den "Bestemte kulturelle opdragelse" og dennes potentielle indvirkning på stalking kan også være en mulig forklaring på den skæve kønsfordeling, der ses hos stalkingofre. Som tidligere omtalt, ses der en meget større andel af kvinder blandt stalkingofre (Jørgensen, 2013, p. 10; Spitzberg, 2002, p. 265). Hvis der tages udgangspunkt i Smiths teori om, at kulturel socialisering kan medføre specifikke karakteristika, der gør kvinder lettere for stalkere at kontrollere kan man argumentere for, at dette muligvis er en af årsagerne til, at der generelt ses flere kvinder sammenlignet med mænd blandt stalkingofre. I så fald ville der i visse kulturer være færre mænd, der blev ofre for stalking, som følge af at kvindernes socialisering gør dem nemmere at styre ind i rollen som offer, end mændenes socialisering gør. En alternativ forklaring på skævvridningen mellem kønnene både mht. stalkere og ofre, kan omvendt findes i den kulturelle socialisering af mænd. Som 'A' pointerer, eksisterer der en hypotese om, at mænd ofte vil føle, at det er tabubelagt og skamfuldt for dem at være offer for en voldsform (herunder stalking), hvorfor de har sværere ved at identificere sig selv

hermed. Derfor vil de ikke i samme grad bede om hjælp eller anmelde stalking, som for mandlige ofre tilfælde ofte udøves af kvinder. Af denne grund vil man i mindre grad opdage de mandlige ofre og de kvindelige stalkere. Dette kan endvidere understøttes af forskning indenfor både stalking og intim-partner-vold (IPV). Her har man fundet, at der indenfor IPV eksisterer et såkaldt køns-paradigme (eng. gender-paradigm), der resulterer i at intim-partner-vold ofte antages at være vold udøvet af en mand mod et kvindeligt offer (Dutton & Nicholls, 2005, jf. Machado, 2017, p. 514). Dette køns-paradigme er associeret med flere interne barrierer for de mandlige ofre såsom benægtelse, frygt for ikke at blive troet på, skam, internaliserede kønsstereotyper og maskulinitetsnormer, der alle er medvirkende til at afholde mandlige ofre for IPV fra at søge hjælp (Machado, 2017, p. 514). Indenfor stalking-området ses der desuden en tendens til at stalking udøvet mod mænd anses for at være mindre foruroligende og mindre farligt end stalking udøvet mod kvinder. Endvidere ses der en generel holdning om, at mænd burde være i stand til at håndtere deres egen stalkingoplevelse (Wigman, 2009, p. 101, 109). Selv hvis mænd opsøger hjælp, kan de altså i højere grad risikere ikke at blive taget alvorligt. Der ses fx tilfælde på, hvordan mænd der har anmeldt IPV bliver afvist, gjort til grin eller endda anklaget for selv at udøve volden og refereret til et interventionsprogram for voldelige personer (Machado, 2017, p. 514). Der er således ikke nødvendigvis en meget lavere procentdel af mænd, der bliver udsat for stalking, men de bliver muligvis i mindre grad opdaget af forskellige årsager som nævnt ovenfor. På denne vis kan en bestemt kulturel opdragelse/socialisering og de hermed følgende normer tænkes at have en indvirkning på kønsfordelingen både blandt ofre og stalkere.

16.3 Diskussion af de anvendte teorier

Det følgende afsnit vil bestå af en diskussion af teorien anvendt i forsøget på at forstå stalking. Fokus vil hovedsageligt være på at diskutere styrker og svagheder ved afhandlingens ætiologiske teorier (tilknytningsteori og adfærdsteori, herunder funktionel analyse) mht. deres evne til at forklare stalkingfænomenet og den ætiologiske baggrund herfor. Hertil vil der ligeledes blive set på, hvordan disse teorier kan supplere hinanden i forklaringen af stalking. Der vil dog indledningsvist kort blive set på nogle styrker og svagheder, der kan knyttes til anvendelsen af Mullen og kollegers stalking-typologi.

16.3.1 Mullen og kollegers stalking-typologi

Stalkere udgør som tidligere nævnt i specialet en meget heterogen og kompleks gruppe, hvorfor en styrke ved Mullen og kollegers stalking-typologi kan siges at være, at den sorterer og klassificerer stalkere, hvilket desuden kan være behjælpeligt ifm. vurdering og behandling (Parkhill et al., 2022, p. 563f). If. Parkhill et al. (2022, p. 563f) er de mest nyttige stalking-typologier endvidere dem, der kombinerer arten af den forudgående relation mellem stalker og offer, tilstedeværelsen af psykopatologi samt stalkingens tilsyneladende motivation eller funktion for stalkeren. Dette er alle elementer, som er inkorporeret i Mullen og kollegers stalking-typologi, hvilket kan siges at udgøre endnu en styrke herved. Denne påpejning af stalkingens tilsyneladende motivation eller funktion for stalkeren i Mullen og kollegers stalking-typologi kan ydermere informere adfærdsteoriens funktionsanalyse, hvis formål er at pege på, hvilken funktion stalkingen har for stalkeren. Det er desuden en styrke, at typologien som nævnt belyser tilstedeværelsen og arten af psykopatologi hos de forskellige stalkertyper, da dette ofte overses i de eksisterende psykologiske stalkingteorier. Dette til trods for at forskning viser, at over halvdelen af de individer, hvis stalking tiltrækker strafferetlig opmærksomhed, har en diagnosticerbar psykisk lidelse, hvortil symptomerne på denne lidelse i en del af tilfældene er involveret i deres stalkingadfærd (Parkhill et al., 2022, p. 578, para.). En svaghed ved denne stalking-typologi er dog, at den ligesom øvrige typologier primært er deskriptiv, hvorfor den har en begrænset forklarende funktion ift. stalking (Parkhill et al., 2022, p. 563f). Når det kommer til Mullen og kollegers stalking-typologi ses der altså både styrker og svagheder herved, som er vigtige at have for øje, når man anvender denne.

Der vil i den resterende del af afsnittet blive diskuteret styrker og svagheder ved de anvendte ætiologiske teorier, dvs. adfærdsteori (herunder funktionel analyse) og tilknytningsteori, og afslutningsvist hvordan disse kan supplere hinanden i forklaringen af stalking.

16.3.2 Adfærdsteori og funktionel analyse

En første svaghed der kan nævnes ved adfærdsteori, herunder funktionel analyse, som teorien tilmed ofte er blevet kritiseret for, er at der ikke tages højde for individets indre tilstande og faktorer, såsom kognition (herunder tanker), bevidsthed, biologiske processer samt individets følelser og humør m.m., og hvordan dette kan have en indvirkning på menneskelig adfærd (Ewen, 2014, p. 311f, 342ff; Westrup, 1998, p. 280; Skinner, 1953, p. 33ff). Det er altså en

begrænsning ved teorien og analysemetoden, at de ikke kan udtale sig om, hvilke indre faktorer, der potentielt kan ligge bag stalkingadfærd. Adfærdsteorien og funktionel analyse, har derimod udelukkende fokus på observerbare, miljømæssige faktoreres indvirkning på menneskelig adfærd, hvorfor der heller ikke ses hverken på arv, herunder genetik, eller kontekster og sociokulturel interaktion, hvilket må siges at være endnu en svaghed ved adfærdsteorien og den funktionelle analyse, da det kunne tænkes at sådanne faktorer muligvis kunne spille ind på stalkingadfærden hos det enkelte individ (Ewen, 2014, p. 311f, 342ff; Westrup, 1998, p. 280; Skinner, 1953, p. 33ff). Her kan tilknytningsteorien dog siges at kunne supplere adfærdsteorien og den funktionelle analyse ved at belyse nogle af de indre og personlige årsager, der potentielt kan ligge bag stalkingadfærd i kraft af individets utrygge tilknytningsmønster, såsom stærke følelser af vrede og jalousi ifm. et brud og manglende evne til følelsesregulering. Samtidigt kan det dog siges at være en styrke, at adfærdsteori og funktionel analyse er baseret på observerbar adfærd, da dette gør det nemmere at kvantificere og indsamle data, når der udføres forskning.

Adfærdsteorien og den funktionelle analysemetode kan endvidere hjælpe med at opnå en forståelse af de udløsende og opretholdende faktorer i stalkingadfærd. Her anlægges et individfokuseret perspektiv, hvor der ses på, hvilken funktion stalking har hos den enkelte, hvorudfra man kan målrette behandling og intervention ift. det enkelte individ. I tråd hermed er teorien og analysemetoden ligeledes fordelagtigt mht. intervention og behandling af stalking, da tilgangen giver et middel til at identificere individuelle faktorer, der kan modificeres for at stoppe eller ændre stalkingadfærden (Parkhill et al., 2022, p. 568f). En yderligere styrke ved den pågældende teori og analysemetode er, at den if. den kritiske analyse af Parkhill et al. (2022) har en god forklaringsmæssig spændvidde og dybde (se tabellen i afsnit 11), da den på detaljeret vis forklarer hvordan samtlige individuelle stalkinghandlinger har en særlig funktion for stalkeren.

I forlængelse heraf kan adfærdsteori og funktionel analyse anvendes på samtlige stalkertyper og dermed relationskontekster fremfor at være begrænset til eksempelvis ekspartnerstalking. If. Westrup (1998) kan funktionel analyse ydermere anvendes på alle stalkere og stalkingforløb, herunder langvarige stalkingforløb eller stalkere der er psykiatiske patienter. Dette eftersom indflydelsen af forudgående omstændigheder og konsekvens-betinget stimuli gælder for al slags adfærd if. Westrup (1998, p. 292). Westrup og Fremouws brug af adfærdsteori og

funktionel analyse i en kontekst af stalking medfører endvidere et fokus på såvel proksimale som distale faktorer relateret til stalkingadfærden (Parkhill et al., 2022, p. 569). Teorien og analysemetoden er altså bredt anvendelig indenfor stalking (Parkhill et al., 2022, p. 568f). Når det kommer til svagheder, kan der dog peges på, at anvendelsen af adfærdsteori og herunder funktionel analyse på stalkingfænomenet ikke bygger på et særlig stærkt empirisk grundlag, men derimod primært på et teoretisk, hvilket svækker teorien troværdighed (Parkhill et al., 2022, p. 568).

16.3.3 Tilknytningsteori

Hvis der ses på de tilknytningsbaserede forklaringer på stalking, så kan en styrke herved siges at være, at de som de eneste af de psykologiske stalkingteorier adresserer tilstedeværelsen af psykopatologi, om end det kun er mht. personlighedsforstyrrelser. Dette er en styrke, da der som tidligere nævnt er et manglende fokus blandt de psykologiske stalkingteorier på psykopatologiens rolle ift. stalkingadfærd (Parkhill et al., 2022, p. 578). En svaghed ved tilknytningsteorien kan dog siges at være, at den ikke tager tilstrækkeligt højde for individuelle forskelle i kraft af teoriens påstand om, at alle individer kan placeres indenfor et af fire tilknytningsmønstre. Der kan her sættes spørgsmålstegn ved, hvorvidt denne inddeling giver et forsimplet og dermed ikke retvisende billede af menneskets tilknytning og den hermed følgende adfærd. Man kunne eksempelvis forestille sig, at nogle individer udviser karaktertræk kendetegnende for flere af disse mønstre, eller muligvis afviger fra den adfærd, der ellers karakteriserer de forskellige mønstre. I forlængelse heraf kan tilknytningsteorien altså i højere grad sige noget om de stalkere, som passer ind i en af de fire tilknytningsmønstre, hvorfor teorien muligvis ville være relevant for en større mængde stalkere, hvis distinktionen mellem tilknytningsmønstrene ikke var så skarp. Relateret hertil kan man argumentere for, at tilknytningsteorien tilmed har den begrænsning, at teorien er begrænset til en bestemt gruppe af stalkere, nemlig dem med et utrygt tilknytningsmønster. Teorien kommer altså til kort i de tilfælde, hvor stalkeren har et trygt tilknytningsmønster. Man kan eksempelvis forestille sig stalkere med et trygt tilknytningsmønster, hvor stalkingadfærden nærmere kan tilskrives psykopatologi eller manglende sociale færdigheder, som det kunne være tilfældet hos den inkompetente og intimitetssøgende stalkertype jf. Mullen og kollegers stalker-typologi (Parkhill et al., 2022, p. 574). Som tillæg hertil kan nævnes, at tilknytningsteorien heller ikke tager højde for arv og genetik, men har derimod udelukkende fokus på miljøets (herunder særligt det tætte familiære miljø)

betydning for individet og dets udvikling, hvilket kan hævdes at have endnu en svaghed ved teorien.

Grundet den påviste association mellem en utryg tilknytning (særligt den utrygt-ambivalente) og stalkingadfærd, kan tilknytningsteorien dog siges at have den styrke, at den er med til at sætte fokus på vigtigheden af tidlig intervention hos udsatte familier. Dette kan muligvis være positivt bidragende til at forhindre fremtidig stalkingadfærd som følge af negative barndomsoplevelser og heraf et utrygt tilknytningsmønster. En svaghed ved tilknytningsteorien er til gengæld, at der ses et manglende behandlingsmæssigt perspektiv indenfor teorien, hvor teori og metode integreres med praksis (Smith, 2003, p. 250; Mortensen, 2006, p. 229f). Tilknytningsteorien kan altså kritiseres for ikke at kunne sige noget direkte om, hvordan man kan stoppe og behandle stalkingadfærd. Her kan adfærdsteorien og funktionel analyse dog siges at kunne supplere tilknytningsteorien, da denne teori og analysemetode som tidligere nævnt er behjælpelig mht. at målrette behandling og intervention. En styrke ved tilknytningsteorien mht. stalking er omvendt, at tilknytningsbaserede forklaringer på stalkingadfærd er understøttet af et væld af empirisk forskning, hvilket må siges at styrke tilknytningsteoriens evne til på troværdig vis at forklare stalkingfænomenet (Parkhill et al., 2022, p. 565). I tråd hermed understreger Parkhill et al. (2022, p. 566), at anvendelsen af tilknytningsteori på stalking har et betydeligt forklaringspotentiale.

Omvendt kan man argumentere for, at en svaghed ved nuværende anvendelser af tilknytningsteori ift. stalking er, at teorien næsten udelukkende tilskriver stalkingadfærden til de psykologiske karakteristika hos stalkeren, hvorfor teorien negligerer de fleste af de kulturelle, situationelle og dyadiske faktorer, der if. Parkhill et al. (2022, p. 566) utvivlsomt bidrager til om og hvornår stalking forekommer. Her kan adfærdsteorien og herunder funktionel analyse igen med fordel supplere tilknytningsteorien, da situationelle karakteristika her fremhæves som en vigtig forudsætning for stalkingadfærd (Parkhill et al., 2022, p. 575).

En anden svaghed er, at der indenfor de tilknytningsbaserede forklaringer på stalking hidtil har været et specifikt fokus på romantisk tilknytning, dvs. på stalkingadfærd indenfor en romantisk forfølgelsessammenhæng. Det kan altså i forlængelse heraf siges at være en svaghed, at teorien jf. Parkhill et al. (2022, p. 565f) ikke er blevet anvendt ift. øvrige stalkertyper og relationskontekster foruden ekspartnerstalking. Dog belyser tilknytningsteorien også, hvordan individer som følge af deres tilknytningsmønster kan opleve problemer med eksempelvis

følelsesregulering og personlighedsforstyrrelse, hvilket muligvis vedrører flere af stalkertyperne og herunder også dem hvor der ikke har været en forudgående relation mellem offer og stalker. Her kan adfærdsteorien og funktionel analyse endvidere supplere, da denne teori og analysemetode som tidligere nævnt kan benyttes ift. samtlige stalkertyper (og herunder relationskontekster) (Parkhill et al., 2022, p. 565f).

En øvrig begrænsning ved teorien er, at til trods for dens store forklaringspotentiale mht. stalkingadfærd, så har den ligeledes nogle forklaringsproblemer ift. stalking. Indenfor den tilknytningsteoretiske tilgang der er anlagt hidtil ift. stalking mener man, at individets tilknytningsstil er forholdsvis konsistent på tværs af relationer. Denne antagelse om, at den utrygge tilknytning forbliver, gør dog også, at teorien støder ind i et forklaringsproblem, når det kommer til at forstå, hvorfor nogen kan stalke i én relations-kontekst, men ikke i en anden, eller hvorfor nogen stopper med at stalke. Igen kan adfærdsteori og funktionel analyse siges at kunne supplere ved at pege på nogle mulige årsager til, hvorfor individer kan stalke i én relations-kontekst men ikke en anden, samt hvorfor stalkere kan afbryde et stalkingforløb. Dette bl.a. ved at pege på, hvilken funktion stalkingadfærden tjener for stalkeren ved at se på de forudgående omstændigheder samt konsekvenser, som adfærden har for vedkommende i de pågældende stalking-situationer. Desuden fremhæver Parkhill et al. (2022, p. 566) enslydende med ovenstående, at hvis tilstedeværelsen af et utrygt tilknytningsmønster er det eneste, der bruges til at forklare og forudsige stalkingadfærd, så ville stalking skulle forekomme hos alle individer med en forstyrret tilknytning, hvilket ikke er tilfældet.

En sidste svaghed der kan nævnes mht. tilknytningsbaserede forklaringer af stalking er, at der er en risiko for, at man fejlvurderer et individ som havende en generelt utryg tilknytning på baggrund af dets aktuelle relationsproblemer, fordi der fejlagtigt bliver sat lighedstegn mellem de to, selvom det måske ikke er tilfældet. Denne problematik understøttes yderligere af, at stalkere ofte er primet til at fokusere på relationelle problemer, når de udspørges om stalking og/eller oplever relationelle problemer, når de kommer under myndighedernes opmærksomhed. På den baggrund kan stalkere med aktuelle relationelle problemer altså fremstå som havende et generelt utrygt tilknytningsmønster i kraft af den måde de agerer på og de beskrivelser og udtalelser, som de kommer med. Parkhill et al. (2022, p. 566) taler i den forbindelse om, at der kan sættes spørgsmålstegn ved, hvorvidt en voksens generelle tilknytningsstil er underlagt "accessibility effects", hvilket indebærer, at individer vil svare og reagere på måder,

der afspejler deres nuværende relationelle oplevelser snarere end deres generelle tilknytningsstil, fordi det er det, som er mest tilgængeligt for dem kognitivt.

Foruden de allerede nævnte, kan der fremhæves nogle yderligere måder hvorpå de to teorier kan supplere hinanden. Eksempelvis kan tilknytningsteorien og adfærdsteorien (herunder funktionel analyse) supplere hinanden i forklaringen af stalking ved, at førstnævnte kan belyse de bagvedliggende årsager til stalking med henvisning til individets tidlige udvikling og barndomserfaringer. Omvendt belyser adfærdsteorien og funktionel analyse årsager til stalking med henvisning til aktuelle forudgående omstændigheder (udløsende faktorer) og adfærdsmæssige konsekvenser (opretholdende faktorer), der i indbyrdes samspil forårsager stalkingadfærden hos individet i konkrete situationer. Tilknytningsteorien forklarer altså stalking med henvisning til fortiden, hvorimod adfærdsteorien og funktionel analyse forklarer stalking med henvisning til nutiden og nuværende miljømæssige påvirkninger, hvorfor teorierne kan siges at supplere hinanden med deres forskellige perspektiver på stalking.

En yderligere måde hvorpå de to teorier kan supplere hinanden er, at adfærdsteorien og funktionel analyse har svært ved at sige noget bagvedliggende om den funktion som stalkingadfærden kan have for stalkeren. Eksempelvis blev det i specialets analyseafsnit påvist, hvordan formålet og heraf funktionen bag stalkingadfærd kan være en følelsesregulering af ubehagelige følelser. Det er dog ikke muligt på baggrund af adfærdsteorien eller funktionel analyse at forklare, hvorfor der kan ses en utilstrækkelig evne til følelsesregulering hos stalkere, der kan lede dem til at ty til stalkingadfærd. Dette kan dog belyses vha. tilknytningsteorien, der fremhæver, hvordan stalkere i kraft af negative barndomserfaringer og hermed et utrygt tilknytningsmønster kan have svigt i deres evne til følelsesregulering. I tråd hermed kan tilknytningsteorien facilitere og dermed supplere funktionel analyse ved at opstille hypoteser om, hvilke forstærkere der kan være med til at vedligeholde stalkingadfærden på baggrund af teoretisk viden om de forskellige tilknytningsmønstre. Eksempelvis beskriver tilknytningsteorien jf. specialets afsnit 12.1, hvordan stalkere og individer med et utrygt-ambivalent tilknytningsmønster kan opleve voldsom vrede og jalousi ifm. brud. Derfor kunne det tænkes, at stalkingadfærden medfører en forløsning af noget af denne stærke vrede og jalousi, og derved bliver forløsningen en negativ forstærker for stalkingadfærden.

16.4 Diskussion af metoden

I det følgende afsnit vil der være en diskussion over nogle af de fordele og ulemper som synes relevante at tage i betragtning ifm. anvendelsen af de valgte metoder. Dette vil blive efterfulgt af en diskussion over de implikationer det undersøgte sample har for validiteten af afhandlingens resultater.

16.4.1 Metodologiske refleksioner

På baggrund af redegørelsen for kvalitative og semistrukturerede interviews i afsnit 14.3 og 14.4, synes valget af denne metode at have været fordelagtig i forsøget på at undersøge og forstå et komplekst fænomen som stalking. Metodevalget har bl.a. givet mulighed for at stille åbne og uddybende spørgsmål og følge op på de udtalelser, der synes særligt relevante i interviewene med informanterne. Dette har endvidere faciliteret en dybere forståelse for nogle af de potentielle bagvedliggende tanker og forklaringer associeret med stalkingadfærden, såvel som opdagelsen af nye perspektiver på stalkingfænomenet. Eksempelvis var subtemaet vedrørende stalking som en form for tvangshandling og/eller afhængighed formentligt aldrig blevet opdaget, hvis der i stedet var anvendt kvantitative metoder såsom et på forhånd fastlagt spørgeskema med lukkede spørgsmål (Arksey & Knight, 1999, p. 6, 9, 11; Fylan, 2005, p. 66). Valget af de kvalitative, semistrukturerede interviews synes ydermere af samme grund at foretrække over kvantitative metoder mht. muligheden for at indfange potentielle årsagsforklaringer bag et stadig uafklaret fænomen som stalking. Som nævnt tidligere er de kvalitative metoder typisk anvendt til at udvikle teorier og koncepter, og indenfor stalkingfænomenet er de ætiologiske teorier stadig underudviklede if. forskning på området (Howitt, 2010, p. 10; Parkhill et al., 2022, p. 563). Af denne grund er det fortsat relevant gennem kvalitative metoder at udvikle og evaluere ætiologiske teorier om, hvorfor stalkingadfærd udvikles hos nogen frem for andre, inden disse teorier og hermed følgende hypoteser kan undersøges nærmere og testes af gennem kvantitative metoder.

En ulempe ved valget af de kvalitative, semistrukturerede interviews som metode er dog, at de er tidskrævende både mht. udførelsen af interviewene, men også i den efterfølgende transskriberings- og analyseproces pga. den mængde af data, som interviewmetoden genererer (Arksey & Knight, 1999, p. 6, 9). Der har således kun været tid og ressourcer til at indsamle, transskribere og analysere udtalelser fra et fåtal af psykologer fra samme organisation, hvilket

er med til at forringe generaliserbarheden. Det havde formentlig i højere grad været muligt gennem et spørgeskema at opnå flere besvarelser fra en større mængde relevante fagprofessionelle på området fra flere organisationer eller fra en længere række ofre og stalkere. Spørgeskemaet har dog også som nævnt sine begrænsninger mht. muligheden for at indsamle de dybdegående beskrivelser, som interviewene har tilladt.

Foruden ovenstående vil det undersøgte sample også unægteligt have en betydning for, hvilke informationer man får, og hvilken mulighed man har for at kunne generalisere noget på baggrund af de indsamlede data. Noget af det første og måske også mest essentielle, der blev overvejet i spørgsmålet om, hvilket sample der skulle interviewes, handlede om tilgængeligheden. Chancen for, at der var nogle stalkere, der ville stille op til interviews til en specialeafhandling som denne, blev formodet at være ret lille. Dette som følge af, at stalkingadfærd, som det også nævnes af Fremouw et al. (1996, if. Westrup & Fremouw, 1998, p. 269), er hemmelighedsfuld af natur og set så meget ned på i samfundet, at stalkere forståeligt nok er tøvende med at stille sig frem til behandling og forskning. Som følge heraf og eftersom tidsrammen for afhandlingen ikke var særlig bred, syntes det derfor mere fornuftigt at kigge mod et mere sikkert valg som de fagprofessionelle. Derudover blev forfatterens egen sikkerhed også taget med i overvejelserne vedrørende valg af sample, eftersom et interview med en stalker muligvis kunne sætte forfatteren selv i risiko for at blive et offer for stalking. Med fravalget af stalkere som interviewpersoner fulgte desuden fravalget af ofre som interviewpersoner som følge af et ønske om at ensarte den indsamlede data, således at den ene halvdel vedrørende ofre ikke kom fra ofre selv, imens den anden halvdel vedrørende stalkere stammede fra fagprofessionelle.

Af mulige fordele, der kunne have været ved at interviewe stalkere og ofre, kan der bl.a. nævnes, at informationerne i så fald var kommet direkte fra en førstehåndskilde, som formentlig havde kunne fortælle noget mere præcist om de indre tilstande, der for dem er forbundet med stalkingen. Informanterne synes dog at have været gode til at tale ind i nogle af disse indre tilstande hos stalkerne og ofrene som andenhåndskilde, som følge af deres profession som psykologer. Alligevel må det formodes, at en førstehåndskilde i dette henseende havde været mere præcis.

En ulempe der dog ville have været væsentligt at tage højde for, såfremt vi havde valgt at interviewe stalkere og ofre frem for fagprofessionelle er, at det havde krævet et noget større

sample, for at kunne sige noget mere generelt gældende. Dette skyldes, at hver enkelt stalker og offer må formodes kun at kunne tale på egne vegne, hvorimod de fagprofessionelle taler på baggrund af en større klientgruppe, som de enten selv har snakket direkte med ifm. behandling eller har fået kendskab til igennem møder med deres kolleger og uddannelse igennem arbejdet. Ved at interviewe fagprofessionelle, kan man således argumentere for, at muligheden for at generalisere fundene ud til flere stalkingofre og stalkere er blevet øget, ift. hvis vi havde siddet med to-tre ofre og stalkere.

Valget af template analyse som analysemetoden har desuden syntes fordelagtig til analysen af interviewene i denne specialeafhandling. Dette skyldes, at denne metode i modsætning til mange andre analysemetoder er meget fleksibel og ikke indeholder en længere række forudbestemte trin og procedurer, hvorfor template modellen er let at tilpasse efter behov i det enkelte studie (Brooks et al., 2015, p. 217). En svaghed ved template analysemetoden er dog, at man med denne metode oftest vil have fokus på de temaer, der kan findes på tværs af den indsamlede empiri (i denne afhandling på tværs af de forskellige interviews), frem for dem der findes indenfor de enkelte interviews. Dette kan resultere i, at der går noget tabt af den holistiske forståelse i relation til individuelle beretninger (Brooks et al., 2015, p. 218). Dette er dog som oftest et problem i studier med større samples. En måde at arbejde med denne svaghed på er jf. Brooks et al. (2015, p. 218), at bruge udtalelser fra enkelte cases (såsom de enkelte interviews) i datasættet til at illustrere vigtige individuelle pointer, der ellers kunne være gået tabt i det overordnede tema. Til trods for at datasættet i denne afhandling kun består af tre interviews, har forfatterne alligevel forsøgt at arbejde med denne svaghed ved metoden. Dette er gjort ved at bruge citater og pointer fra de enkelte interviews for at illustrere såvel ligheder, men også vigtige forskelle i pointerne fra de tre informanter, i et forsøg på at undgå, at der gik nogle vigtige individuelle pointer tabt i den tematiske analyse.

Man bør desuden i arbejdet med template analysemetoden if. Brooks et al. (2015, p. 218) være opmærksom på, at man ikke kommer til at se den udviklede skabelon over temaer som et slutprodukt, frem for et middel, der anvendes i forsøget på at besvare det oprindelige forskningsspørgsmål. Dette synes den forinden interviewene udarbejdede interviewguide at have hjulpet med at undgå. Interviewguiden var som bekendt udarbejdet efter den problemformulering, der ligger til grund for denne specialeafhandling, og indeholdt således også de temaer, der synes mest relevante for specialets fokusområde. Interviewene kom derfor også i høj grad

til at bevæge sig omkring disse temaer, hvilket resulterede i, at de temaer, der dukkede op i den efterfølgende tematiske analyse, i høj grad synes relevante for besvarelsen af afhandlingens problemformulering. Ligeledes har vi igennem analysen kun udvalgt de temaer, der synes relevante for besvarelsen af problemformuleringen, frem for blot at illustrere samtlige temaer, der dukkede op i og på tværs af interviewene.

16.4.2 Validitet

I forlængelse af refleksionerne vedrørende de valgte metoder, er det desuden også relevant at diskutere fundenes validitet. Kvale og Brinkmann (2015, p. 318) nævner, at validitet i almindelig sprogbrug henviser til sandheden, rigtigheden og styrken af et udsagn. Validitet refererer endvidere til fundenes gyldighed, og der kan tales om forskellige former for validitet (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 317). I denne afhandling synes det relevant at diskutere hhv. stikprøve validiteten og den eksterne validitet.

Stikprøve validitet omhandler det undersøgte samples repræsentativitet for den population, som studiet ønsker at undersøge. For denne type af validitet gælder det, at jo mere repræsentativ den pågældende "stikprøve" er for resten af populationen, desto højere er den eksterne validitet, der vil blive omtalt nedenfor (Metodeguiden.au.dk, 2023, validitet). I forbindelse med diskussionen af stikprøve validitet for afhandlingens sample bør der først nævnes nogle bemærkninger, som informanterne havde vedr. repræsentativitet af deres klientgruppe.

Samtlige informanter gjorde opmærksom på, at de hos Dansk Stalking Center (DSC) kun ser et bestemt udsnit af de eksisterende stalkere, hvorfor deres udtalelser er funderet på et begrænset grundlag og ikke nødvendigvis kan siges at gælde for samtlige stalkere, herunder samtlige af de omtalte stalkertyper. Eksempelvis nævner alle informanterne, at de ser flest af de stalkingforløb, hvor stalkeren er en ekspartner eller en (tidligere) nær relation. Dette gælder endvidere både for de stalkere og ofre de ser. 'A' nævner ydermere, at set ud fra typologien af Mullen og kolleger er det den afviste stalker de ser flest af. Som informanterne selv er inde på, er det derfor primært disse stalkere, som deres udtalelser baserer sig på og vedrører, om end de også ser eksempler på nabo-stalking og fremmed-stalking. Derudover nævnes det i flere af interviewene, at det er vigtigt at huske på, at behandling hos DSC er et frivilligt tilbud, hvorfor de ikke ser de stalkere, som ikke ønsker hjælp og/eller ikke anerkender, at de har et

problem i et eller andet omfang. Af denne grund mener 'C', at de hos DSC ikke ser den psykopatiske stalkertype.

Hvis der derimod ses på ofrene, som de ser hos DSC, kan disse jf. 'C' også formodes at tilhøre et bestemt udsnit af den samlede gruppe af stalkingofre, hvorfor de ikke nødvendigvis er repræsentative for alle dem, der bliver udsat for stalking i Danmark. 'C' vil eksempelvis gætte på, at de hos DSC ser flere af de stalkingofre, der er mere socialt udsatte og har været mere psykisk sårbare forinden stalkingen. Dette begrundes af informanten med, at individer med flere ressourcer formentligt i højere grad vil have muligheden for at klare sig selv, hvorfor de ikke vil opsøge DSC. Endvidere peger 'B' også på, at deres tilbud om samtaleterapi ikke nødvendigvis er passende og profiterende for alle stalkere eller ofre, hvorfor de hos DSC if. informanten ikke ser det fulde billede af, hvad stalking er og indebærer.

Samtlige af disse bemærkninger vedrørende samplets repræsentativitet har således en betydning ift. stikprøve validiteten, der som nævnt ydermere har en betydning for den eksterne validitet. Ekstern validitet refererer til, hvorvidt de fund man har gjort i et studie, kan generaliseres ud til den population og/eller situation, som man har forsøgt at undersøge i studiet. Har man en høj ekstern validitet, vil det således siges, at studiets resultater kan fortælle noget om det fænomen, som man ønsker at undersøge, udenfor selve interview konteksten (Metodeguiden.au.dk, 2023, Ekstern validitet).

Som nævnt ovenfor har de tre informanter alle gjort opmærksom på, at deres specifikke klientgruppe kan anses for at være et udsnit af stalkingfænomenet, hvorfor deres udtalelser er begrænset til en "subgruppe" af stalkere og ofre. Det er således vigtigt at notere sig, at de fund, der er gjort i dette studie, som tidligere nævnt derfor ikke giver det fulde billede af stalkingfænomenet. Den eksterne validitet kan på dette grundlag argumenteres for at være svækket, hvorfor dette studies resultater ikke uden videre kan generaliseres ud til samtlige stalkertyper eller ofre.

Ydermere er det også relevant at fremhæve udtalelsen fra 'A' om, at stalking er en kriminaliseret adfærd, og derfor kan være defineret forskelligt i de enkelte lande på baggrund af forskellige retssystemer. Derfor mener informanten, at det kan være problematisk at overføre forskning omkring stalking i fx en britisk kontekst direkte til stalking i en dansk kontekst. Der kan fx være tale om, at forskellene mellem diverse stalkingdefinitioner kan have en indvirkning

på det sample, man får indsamlet og undersøgt i de forskellige studier på tværs af lande. Eksempelvis ses det if. Larsen (2010, p. 83), at hvis en undersøgelse baseres på en stalkingdefinition, der indebærer, at offeret skal føle frygt, så vil en del mænd blive udelukket fra samplet. Som følge heraf kan det også formodes, at der ville ses lidt andre karakteristika blandt ofrene undersøgt i dette sample, ift. et sample indsamlet på baggrund af en definition der ikke involverer frygt og derfor kunne forventes at indeholde flere mænd.

Som nævnt i afsnit 2. omkring definitionen af stalking findes der et væld af definitioner på tværs af kontekster, stater og landegrænser. Til trods for de mange definitioner, synes disse dog ikke så forskellige, at man ikke kan sige noget generelt på tværs af landegrænserne (Sheridan et al., 2003, p. 150f). Ydermere kan der argumenteres for, at det ser ud til, at en stor del af den forskning, der refereres til i denne afhandling, baserer sig på den samme definition, som den beskrevne i afsnit 2., der danner grundlag for denne afhandling og ligeledes anvendes af DSC (Dansk Stalking Center & Oxford Research, 2021; Tjaden & Thoennes, 1999; Basile et al., 2006; Chan & Sheridan, 2021; Ménard & Cox, 2016). Stalking i specialets anvendte studier ser altså per definition ikke umiddelbart ud til at variere væsentligt fra land til land, hvorfor det heller ikke forventes, at stalking, der ses i Danmark, er specielt unik ift. stalking i fx USA. Da resultaterne fra disse anvendte udenlandske studier i overvejende grad har kunne understøtte fundene i denne afhandling, tænkes det heller ikke, at hverken de mulige årsagsforklaringer, karakteristika for ofrene og stalkerne, eller konsekvenserne bør variere i stor stil fra det ene land til det andet. På den baggrund kan der argumenteres for, at generaliserbarheden af fundene i denne afhandling til en bredere population af stalkere og ofre på tværs af lande ikke er urimelig, om end der som tidligere nævnt bør tages højde for, hvilke stalkertyper og ofre der kan omtales.

Endvidere kan det mht. den eksterne validitet påpeges, at resultater fra anden forskning med forskellige og større samples stemmer overens med flere af de karakteristika, mulige årsagsforklaringer og konsekvenser, der nævnes af de tre informanter (Fox et al., 2009; Larsen, 2010; Sheridan et al., 2003; MacKenzie et al., 2008). Af denne grund kunne man argumentere for, at den gruppe af stalkere og ofre, som de ser hos DSC, ikke nødvendigvis er så særskilt fra den bredere population af stalkere og stalkingofre, som de ellers selv påpeger. Endeligt kan det nævnes, at afhandlingens forskellige fund formentligt har forskellige grader af generaliserbarhed. Dette eftersom nogle af de fundne karakteristika, konsekvenser og årsagsforklaringer

kan antages at være generelt gældende for stalkere, hvorimod andre kan antages at være mere knyttet til bestemte typer af stalkere og ofre, herunder specifikt den afviste stalkertype, der nævnes som den hyppigst forekommende hos DSC.

Af ovenstående diskussion af validitet fremgår det således, at informanterne havde flere indvendinger mht. den omtalte klientgruppes repræsentativitet for den samlede population af stalkere og stalkingofre, der bør tages i betragtning ifm. spørgsmålet om stikprøve validiteten og den hermed følgende indvirkning på den eksterne validitet. Til trods herfor kan der nævnes flere argumenter, der taler både for og imod styrken af den eksterne validitet og således også muligheden for at generalisere afhandlingens fund til andre populationer og kontekster end den undersøgte.

17. Konklusion

Denne afhandling blev udarbejdet med udgangspunkt i problemformuleringen: "Hvad er stalking, hvordan kan det årsagsforklares, og hvilke psykiske og sociale konsekvenser kan det have for offeret såvel som stalkeren?". Afhandlingens problemformulering er således tredelt, bestående af: 1) "hvad er stalking", 2) "hvordan kan det årsagsforklares", og 3) "hvilke psykiske og sociale konsekvenser kan det have for offeret såvel som stalkeren".

Som led i besvarelsen af hvad stalking er, blev det påvist, at stalking er et fænomen, der kan defineres på en lang række forskellige måder, om end der ses betydelige overlap mellem de forskellige definitioner af fænomenet. Ligeledes blev der peget på, hvordan stalking kan udspringe af forskellige relationskontekster og dække over et bredt spektrum af adfærdsformer. Endvidere kan det konkluderes, at der ses en skæv kønsfordeling indenfor både ofrene og stalkerne samt store variationer i varigheden af stalkingforløb. Ydermere kan stalkere tilsyneladende inddeles i fem forskellige typer med forskellige karakteristika jf. Mullen og kollegers stalking-typologi. Det kan desuden konkluderes, at ofrene for stalking udgør en meget heterogen gruppe, hvorfor det kan være svært at sige noget mere generelt gældende for disse. Til trods herfor kan der peges på nogle potentielle demografiske, individuelle og psykopatologiske karakteristika for ofrene, der muligvis udgør risikofaktorer for at blive et offer for stalking eller for allerede at have oplevet stalking.

I afhandlingens analyse blev der desuden på baggrund af interviewene fundet de to hovedtemaer *Stalkerprofil* og *Offerprofil*, der kan relateres til besvarelsen af hvad stalking er. Disse hovedtemaer fortæller hver især noget om, hvad der if. informanterne kendetegner stalkerne og ofrene. Under *Stalkerprofil* blev det vist, at stalkerne kan kendetegnes ved, at de har en tendens til at portrætterer sig selv som et offer, at have et utrygt tilknytningsmønster (særligt af en utrygt-ambivalent type), at have visse former for psykopatologi, og kan have en række forskellige motivationer. Under hovedtemaet *Offerprofil* blev det ligeledes vist, at ofrene kan kendetegnes ved, at deres tidligere erfaringer har medført udviklingen af forskellige strategier, evner til grænsesætning og tilknytningsmønstre, samt at en bestemt kulturel socialisering kan have medført nogle bestemte karakteristika på tværs af ofrene.

Som led i besvarelsen af hvordan stalking kan årsagsforklares, som er den anden del af problemformuleringen, blev det i afhandlingen påvist, hvordan både tilknytningsteori og adfærdsteori (og herunder funktionel analyse) på forskellig, meningsfuld og komplementerende vis kan belyse nogle af de mulige årsagsforklaringer på stalking. Derudover kan det på baggrund af den omtalte stalking-typologi konkluderes, at den psykopatologi, der ses hos en del af stalkerne, også kan indgå som en del af årsagsforklaringen på stalkingadfærd. Analysen udmundede desuden i hovedtemaet *Årsagsforklaring*, hvori der blev beskrevet nogle af potentielle årsagsforklaringer, der kunne eksistere if. informanternes udtalelser. På baggrund heraf kan det konkluderes, at stalking potentielt kan årsagsforklares med udgangspunkt i stress-sårbarhedsmodellen (evt. med psykopatologi som sårbarhed), eller på baggrund af den funktion, som stalking har for stalkeren. Herudover blev det påvist, hvordan en række faktorer såsom tilladende tanker og stalking som en form for afhængighed og/eller tvangshandling potentielt kan være bidragende til vedligeholdelsen af stalking.

Den tredje og sidste del af problemformuleringen spørger ind til, hvilke psykiske og sociale konsekvenser stalking kan have for offeret såvel som stalkeren. Man kan mht. dette spørgsmål konkludere ud fra såvel litteraturen som afhandlingens fund, at stalking kan have mange vidtrækkende og alvorlige psykiske og sociale konsekvenser for både stalkerne og ofrene. Analysens to hovedtemaer *Konsekvenser for offeret* og *Konsekvenser for stalkeren* omtalte hver især de psykiske og sociale konsekvenser, der blev omtalt i interviewene, hvoraf der for både stalker og offers vedkommende bl.a. kan nævnes problemer på arbejdet/studiet, social tilbagevækning og nedsat psykisk velvære, herunder forekomst af depression og angst.

Referenceliste

Aarhus Universitet. Metodeguiden – Validitet. Tilgået d. 31.05.23, fra <https://metodeguiden.au.dk/validitet>

Abrams, K. M., & Robinson, G. E. (1998). Stalking part I: An overview of the problem. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 43(5), 473-476.

Abrams, K. M., & Robinson, G. E. (2002). Occupational effects of stalking. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 47(5), 468-472.

Archer, J. (2006). Cross-cultural differences in physical aggression between partners: A social-role analysis. *Personality and social psychology review*, 10(2), 133-153, doi:10.1207/s15327957pspr1002_3

Arksey, H., & Knight, P. T. (1999). Interviewing for social scientists: An introductory resource with examples. (Chapter 1 – Interviews and research in the social sciences). Sage publications. <https://doi.org/10.4135/9781849209335>

Basile, K. C., Swahn, M. H., Chen, J., & Saltzman, L. E. (2006). Stalking in the United States: Recent national prevalence estimates. *American journal of preventive medicine*, 31(2), 172-175.

Birch, P., Ireland, J. L., & Ninaus, N. (2018). Treating stalking behaviour. *The Routledge international handbook of human aggression: current issues and perspectives*. Routledge.

Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, M.T., Chen, J., & Stevens, M.R. (2011). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Summary Report. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.

Brooks, J., McCluskey, S., Turley, E., & King, N. (2015). The utility of template analysis in qualitative psychology research. *Qualitative research in psychology*, 12(2), 202-222.

Catalano, S. (2012). Stalking victims in the united states—Revised. *Age*, 18(19), 8-047.

Chan, H. C., & Sheridan, L. (2021). Who are the stalking victims? Exploring the victimization experiences and psychosocial characteristics of young male and female adults in Hong Kong. *Journal of interpersonal violence*, 36(21-22), NP11994-NP12015.

Dansk Stalking Center & Oxford Research. (2021). Det ved vi om udøvere af stalking. [https://usercontent.one/wp/danskstalkingcenter.dk/wp-content/uploads/2021/09/Det ved vi om udøvere 2021 RAPPORT DSC.pdf?media=1670324017](https://usercontent.one/wp/danskstalkingcenter.dk/wp-content/uploads/2021/09/Det_ved_vi_om_udoevere_2021_RAPPORT_DSC.pdf?media=1670324017)

Dansk Stalking Center og Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi Syddansk Universitet. (2022). Traumereaktioner hos stalkingudsatte. <https://usercontent.one/wp/danskstalkingcenter.dk/wp-content/uploads/2022/04/Minirapport-udsatte-og-traumereaktioner.pdf?media=1670324017>

Dansk Stalking Center. (2021). Stalkingparagraf og udspil vedtaget. Tilgået d. 14.04.23, fra <https://danskstalkingcenter.dk/stalkingparagraf-og-udspil-vedtaget/>

Dansk Stalking Center. (publiceret januar, 2023). DIGITAL STALKING <https://usercontent.one/wp/danskstalkingcenter.dk/wp-content/uploads/2023/01/Rapport-Digital-Stalking.pdf?media=1670324017>

Dansk Stalking Center. Hvad er Stalking? Tilgået d. 04.04.23, fra <http://www.danskstalkingcenter.dk/hvad-er-stalking/>

Dansk Stalking Center. Lovgivning. Tilgået d. 14.04.23, fra <https://danskstalkingcenter.dk/lovgivning/>

Dansk Stalking Center. Udøver af stalking? Tilgået d. 05.04.23, fra <https://danskstalkingcenter.dk/udover-af-stalking/>

Dansk Stalking Center. Udsat for stalking? Tilgået d. 05.04.23, fra <https://danskstalkingcenter.dk/udsat-for-stalking/>

Davis, K. E., Coker, A. L., & Sanderson, M. (2002). Physical and mental health effects of being stalked for men and women. *Violence and Victims*, 17(4), 429-443.

Davis, K. E., Swan, S. C., & Gambone, L. J. (2012). Why doesn't he just leave me alone? Persistent pursuit: A critical review of theories and evidence. *Sex Roles*, 66, 328-339.

Dressing, H., Kuehner, C., & Gass, P. (2005). Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. *The British Journal of Psychiatry*, 187(2), 168-172.

Duntley, J. D., & Buss, D. M. (2012). The evolution of stalking. *Sex roles*, 66, 311-327.

Dutton, M. A., & Goodman, L. A. (2005). Coercion in intimate partner violence: Toward a new conceptualization. *Sex roles*, 52, 743-756.

Ewen, R.B. (2014). B. F. Skinner. *Radical Behaviorism* (Chapter 14) and Albert Bandura. *Social-Cognitive Theory* (Chapter 16). In *An introduction to theories of personality*. (7th ed.). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates

Farber, S. K. (2015). My patient, my stalker empathy as a dual-edged sword: a cautionary tale. *American journal of psychotherapy*, 69(3), 331-355.

Fisher, H. E., Xu, X., Aron, A., & Brown, L. L. (2016). Intense, passionate, romantic love: a natural addiction? How the fields that investigate romance and substance abuse can inform each other. *Frontiers in psychology*, 687.

Flowers, C., Winder, B., & Slade, K. (2020). Identifying the characteristics associated with intimate partner stalking: a mixed methods structured review and narrative synthesis. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 31(6), 889-925, <https://doi.org/10.1080/14789949.2020.1807585>.

Fox, K. A., Gover, A. R., & Kaukinen, C. (2009). The effects of low self-control and childhood maltreatment on stalking victimization among men and women. *American Journal of Criminal Justice*, 34, 181-197.

Fox, K. A., Nobles, M. R., & Akers, R. L. (2011). Is stalking a learned phenomenon? An empirical test of social learning theory. *Journal of Criminal Justice*, 39(1), 39-47.

Fox, K. A., Nobles, M. R., & Fisher, B. S. (2016). A multi-theoretical framework to assess gendered stalking victimization: The utility of self-control, social learning, and control balance theories. *Justice Quarterly*, 33(2), 319-347.

Fylan, F. (2005). Semi-structured interviewing. *A handbook of research methods for clinical and health psychology*, 5(2), 65-78.

Grünbaum, L. & Mortensen, K. V. (2016): *Psykodynamisk psykoterapi med børn og unge – En grundbog om teorier og arbejdsmetoder*. (Kap. 1: Psykodynamiske udviklingsteorier og forståelse af psykopatologi i barnealderen). København: Hans Reitzel (17 sider)

Hall, D. M. (1998). The victims of stalking. In J. R. Meloy (Ed.), *The psychology of stalking* (pp. 113-137). *Clinical and Forensic Perspectives*. California, Academic Press.

Hooker, C. A. (1987). *A realistic theory of science*. State University of New York

Howitt, D. (2010). *Introduction to qualitative methods in psychology*. (Part 1 - Background to qualitative methods in psychology, Chapter 1 – What is qualitative research in psychology and was it really hidden?) Pearson Education Limited.

Huesmann, L. R. (1998). The role of social information processing and cognitive schema in the acquisition and maintenance of habitual aggressive behavior. In *Human aggression* (pp. 73-109). Academic Press.

Johansen, K. B., Tjørnhøj-Thomsen, T., & Helweg-Larsen, K. (2013). *Stalking i Danmark - En kortlægning af erfaringer, konsekvenser og støttebehov*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Jørgensen, L. K., & Elklit, A. (2022). *PTSD og Komplex PTSD blandt støttesøgende stalkingudsatte i Danmark: En undersøgelse af Videnscenter for Psykotraumatologi ved Institut for Psykologi*. Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet. Odense.

Jørgensen, T. T. (2012): *Stalking – behandlingstiltag og evalueringer*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Jørgensen, T. T. (2013). *Omfanget og karakteren af stalking: en befolkningsundersøgelse*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Justitsministeriet & Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. (2016). *Stop stalking - En styrket indsats mod stalking, forfølgelse og chikane*. <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2016/Stop%20Stalking.pdf>

Justitsministeriets forskningskontor. (2018). *Omfanget og karakteren af stalking: en befolkningsundersøgelse 2017/2018*.

Karpatschof, Benny, and Boje Katzenelson (2011). *Klassisk og moderne psykologisk teori*. 2. udgave. (kap. 27 – Tilknytning). Hans Reitzel

Korkodeilou, J. (2017). 'No place to hide' Stalking victimisation and its psycho-social effects. *International Review of Victimology*, 23(1), 17-32.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview* (3. udgave udg.). (Kap. 4 – Ethiske spørgsmål i forbindelse med interview, Kap. 8 – Interviewvariationer, Kap. 10 – Transskription af interview og Kap. 15 – Den sociale konstruktion af validitet). København: Hans Reitzels forlag.

Larsen, L. (2010). Stalking: om chikane, forfølgelse og trusler. (1. oplag.). (Kap 5 – Stalkerens psykologiske baggrund, Kap 1 – Hvad er stalking?, Kap. 4 – Hvem stalker?, Kap. 7 – Hvordan påvirkes ofret af stalking?). Nyt Nordisk Forlag.

Larsen, O. S. (2015). Psykologiens veje. 2. udgave. 1. oplag. (kap. 6 – Udviklingspsykologi). Systime, 2015.

Machado, A., Santos, A., Graham-Kevan, N., & Matos, M. (2017). Exploring help seeking experiences of male victims of female perpetrators of IPV. *Journal of Family Violence*, 32, 513-523.

MacKenzie, R. D., Mullen, P. E., Ogloff, J. R., McEwan, T. E., & James, D. V. (2008). Parental bonding and adult attachment styles in different types of stalker. *Journal of forensic sciences*, 53(6), 1443-1449. <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2008.00869.x>

Marazziti, D., Falaschi, V., Lombardi, A., Mungai, F., & Dell'Osso, L. (2015). Stalking: a neurobiological perspective. *Rivista di psichiatria*, 50(1), 12-18.

Meloy, J. R. (1996). Stalking (obsessional following): A review of some preliminary studies. *Aggression and violent behavior*, 1(2), 147-162.

Meloy, J. R. (1998). The psychology of stalking: clinical and forensic perspectives. (Chapter 3 – Developmental and Social Antecedent of Stalking). Harcourt Academic.

Meloy, J. R. (2007). Stalking: The state of the science. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 17(1), 1–7. <https://doi.org/10.1002/cbm.642>

Meloy, J. R., & Fisher, H. (2005). Some thoughts on the neurobiology of stalking. *Journal of Forensic Science*, 50(6), JFS2004508-9.

Ménard, K. S., & Cox, A. K. (2016). Stalking victimization, labeling, and reporting: Findings from the NCVS stalking victimization supplement. *Violence against women*, 22(6), 671-691.

Ménard, K. S., & Pincus, A. L. (2014). Child maltreatment, personality pathology, and stalking victimization among male and female college students. *Violence and victims*, 29(2), 300-316.

Møhl, B. (2003). ATTACHMENT – EN INTRODUKTION. *Psyke & Logos*, 24(2), 8. <https://doi.org/10.7146/pl.v24i2.8637>

Mortensen, K.V. (2006). Fra neuroser til relationsforstyrrelser. (Kap. VIII – John Bowlby). København: Nordisk Forlag, 2. udgave, 1. oplag.

Mullen, P. E., Pathé, M. & Purcell, R. (2000). Stalkers and their victims. (Chapter 4 – Classifying stalkers)

Mullen, P. E., Purcell, R., & Stuart, G. W. (1999). Study of stalkers. *American journal of psychiatry*, 156(8), 1244-1249.

Mullen, Paul E., et al. (2008). Stalkers and Their Victims. Second edition. (Chapter 5 - Stalking typologies and classifications, Chapter 6 - The rejected stalker and the resentful stalker, Chapter 7 - The intimacy seeker and the incompetent suitor, Chapter 8 - The erotomanias and the morbid infatuations, Chapter 9 - The predatory stalker). Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511544088>

- Newton-Smith, W. (2002). *A companion to the philosophy of science*. Blackwell.
- Nobles, M. R., Cramer, R. J., Zottola, S. A., Desmarais, S. L., Gemberling, T. M., Holley, S. R., & Wright, S. (2018). Prevalence rates, reporting, and psychosocial correlates of stalking victimization: Results from a three-sample cross-sectional study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology: The International Journal for Research in Social and Genetic Epidemiology and Mental Health Services*, 53(11), 1253–1263. <https://doi-org.zorac.aau.aau.dk/10.1007/s00127-018-1557-3>
- Olsen, A. S., Vangsgård, L., & Elklit, A. (2017). *Når far stalker mor: hvordan børn påvirkes af stalking*. Syddansk Universitet. Videnscenter for Psykotraumatologi.
- Øverland, Svein (2012): *Stalking – Forståelse, risiko og håndtering*, Fagboklaget Vigsmoestad & Bjørke
- Parkhill, A. J., Nixon, M., & McEwan, T. E. (2022). A critical analysis of stalking theory and implications for research and practice. *Behavioral Sciences & the law*, 40(5), 562-583, <https://doi.org/10.1002/bsl.2598>.
- Pathe, M., & Mullen, P. E. (1997). The impact of stalkers on their victims. *The British Journal of Psychiatry*, 170(1), 12-17.
- Patton, C. L., Nobles, M. R., & Fox, K. A. (2010). Look who's stalking: Obsessive pursuit and attachment theory. *Journal of Criminal Justice*, 38(3), 282-290, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2010.02.013>
- Purcell, R., Pathe, M., & Mullen, P. E. (2005). Association between stalking victimisation and psychiatric morbidity in a random community sample. *The British Journal of Psychiatry*, 187(5), 416-420.
- Rechenbach, A. & Cashman, B. (1999) *Tilknytningsteorien og dens anvendelse i klinikken*, *Nordisk Psykologi*, 51:1, 16-41, DOI: 10.1080/00291463.1999.11863937
- Rechenbach, A. (2003). ATTACHMENTBEGREBET, DETS HISTORIK OG AKTUALITET. *Psyke & Logos*, 24(2), 19. <https://doi.org/10.7146/pl.v24i2.8639>
- Sheridan, L. P., Blaauw, E., & Davies, G. M. (2003). Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4(2), 148-162, <https://doi.org/10.1177/1524838002250766>.
- Sheridan, L., Arianayagam, J., & Chan, H. C. (2019). Perceptions and experiences of intrusive behavior and stalking within a culture. *Psychology, Crime & Law*, 25(4), 381-395.
- Sheridan, L., Scott, A. J., Archer, J., & Roberts, K. (2017). Female undergraduate's perceptions of intrusive behavior in 12 countries. *Aggressive behavior*, 43(6), 531-543, doi:10.1002/ab.v43.6
- Sheridan, L., Scott, A., & Roberts, K. (2016). Young women's experiences of harassing behavior in 12 countries. *Aggressive Behavior*, 42(1), 41–53.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. (Chapter III: Why organisms behave, Chapter V: Operant Behavior, og Chapter VI: Shaping and maintaining operant behavior). New York: The Free Press.

Smith, J. M. (2020). Intimate partner femicide: Using Foucauldian analysis to track an eight stage progression to homicide. *Violence against women*, 26(11), 1267-1285.

Smith, J. M. (2021). In control: Dangerous relationships and how they end in murder. (Chapter 2 - Stage two: The commitment whirlwind, Chapter 3 - Stage three: Living with control, Chapter 4 - Stage four: Trigger, og Chapter 7 - Stage seven: Planning). Bloomsbury Publishing.

Smith, L. (2003). Tilknytning og børns udvikling. (Kap. 8 – Kritisk evaluering). København: Akademisk Forlag

Social- og boligstyrelsen. (2022). Hvad er stalking? Senest tilgået d. 04.04.23, fra <https://sbst.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold/typer-af-vold/hvad-er-stalking>

SocialRespons. (2019). Projekt stop stalking. Udarbejdet for Dansk Stalking Center. <http://danskstalkingcenter.dk/wp-content/uploads/2020/10/Slutevaluering-Stop-Stalking-final.pdf>

Spitzberg, B. H. (2002). The tactical topography of stalking victimization and management. *Trauma, Violence, & Abuse*, 3(4), 261-288, <https://doi.org/10.1177/152483802237330>.

Spitzberg, B. H., & Cupach, W. R. (2007). The state of the art of stalking: Taking stock of the emerging literature. *Aggression and violent Behavior*, 12(1), 64-86, <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.05.001>.

Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life*. Oxford University Press.

Strauss, C. V., Haynes, E. E., Cornelius, T. L., & Shorey, R. C. (2019). Stalking victimization and substance use in college dating relationships An exploratory analysis. *Journal of interpersonal violence*, 34(14), 2878-2896.

Tjaden, P., & Thoennes, N. (1998). *Stalking in America: Findings from the National Violence Against Women Survey*. Washington, DC: National Institute of Justice and Centers for Disease Control and Prevention.

Turmanis, S. A., & Brown, R. I. (2006). The Stalking and Harassment Behaviour Scale Measuring the incidence, nature, and severity of stalking and relational harassment and their psychological effects. *Psychology and Psychotherapy Theory, Research and Practice*, 79(2), 183-198.

Walters, M.L., Chen J., & Breiding, M.J. (2013). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Findings on Victimization by Sexual Orientation*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.

Ward, T., Polaschek, D., & Beech, A. R. (2006). *Theories of sexual offending*. John Wiley & Sons.

Westrup, D. (1998). Applying functional analysis to stalking behavior. In J. R. Meloy (Ed.), *The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives* (pp. 275–294). Academic Press; USA.

Westrup, D., & Fremouw, W. J. (1998). Stalking behavior: A literature review and suggested functional analytic assessment technology. *Aggression and Violent Behavior, 3*(3), 255-274.

Wheatley, R., Winder, B., & Kuss, D. J. (2020). What are the features of psychopathology for men who commit stalking offences? A systematic review. *Aggression and violent behavior, 55*, 101461. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101461>

White, J., Kowalski, R. M., Lyndon, A., & Valentine, S. (2000). An integrative contextual developmental model of male stalking. *Violence and Victims, 15*(4), 373-388.

Wigman, S. A. (2009). Male victims of former-intimate stalking: A selected review. *International Journal of Men's Health, 8*(2).